İSTANBUL'DA ALEVİ ÖRGÜTLERİ VE ALEVİ OLGUSUNA BAKIŞ

Umut Engin
16 11 27 106

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Yüksek Lisans Programı
Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Şebnem Gülfidan

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Aralık, 2019

İSTANBUL'DA ALEVİ ÖRGÜTLERİ VE ALEVİ OLGUSUNA BAKIŞ

Umut Engin
161127106
Orcid: 0000-0003-3066-1582

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Yüksek Lisans Programı
Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Şebnem Gülfidan

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Aralık, 2019

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

UMUT ENGİN'ın "İstanbul'da Alevi Örgütleri ve Alevi Olgusuna Bakış" başlıklı tezi 18.12.2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği" nin ilgili maddeleri uyarınca Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans/~~Doktora~~ tezi ~~oy birliğiyle~~/oy çokluğuyla, başarılı/~~başarısız~~ olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı. Adı ve Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	Dr.Öğr.Üyesi Şebnem GÜLFİDAN Maltepe Üniversitesi	
Üye	Dr.Öğr.Üyesi Yalçın KAHYA Bandırma Üniversitesi	
Üye	Prof.Dr. Nurgün OKTİK Maltepe Üniversitesi	

Prof. Dr. Ahu TUNÇEL ÖNKAL
Enstitü Müdürü

maltepe üniversitesi	ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI	Doküman No	FR-178
		İlk Yayın Tarihi	01.03.2018
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	00
		Sayfa	1/1

Revizyon Takip Tablosu

REVİZYON NO	TARİH	AÇIKLAMA
00	01.03.2018	İlk yayın.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

18/12/2019

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarından bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; çalışmanın Maltepe Üniversitesinde kullanılan "bilimsel intihal tespit programı" ile tarandığını ve öngörülen standartları karşıladığını beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Umut Engin

Hazırlayan	Kalite Koordinatörü	Kurumsal Yetkili
İlgili Birim	Dr. Öğr. Üyesi Şafak GÜNDÜZ	Prof. Dr. Belma AKŞİT

(Dokuman No: FR-178; Yayın Tarihi: 01.03.2018; Revizyon Tarihi: ; Revizyon No:00)

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam esnasında önerileri ve tavsiyeleriyle engin bilgi ve tecrübesinden yararlandığım tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Şebnem Gülfidan'a teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek Lisans eğitimimde derslerine keyifle katıldığım, bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım hocalarım Prof. Dr. Belma Akşit'e, Prof. Dr. Bahattin Akşit'e, Prof. Sabahattin Güllülü'ye bölüm başkanımız Prof. Dr. Nurgün Oktik'e teşekkürlerimi sunarım.

Yine bana zamanlarını ayıran tecrübe ve deneyimlerini aktaran bütün katılımcılarıma, kıymetli dostum Ümit Ağgül'e ve Merve Polat'a değerli katkıları ve bana kattıkları için teşekkür ediyorum.

Benim için her şeyin en iyisini arzulayan, maddi manevi desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen, bana olan inançlarını hiçbir zaman yitirmemiş ve başarılı olmam için büyük katkıda bulunmuş babam Murat Engin'e annem Suna Engin'e çok teşekkür ederim.

Umut Engin

Aralık, 2019

ÖZ

İSTANBUL'DA ALEVİ ÖRGÜTLERİ VE ALEVİ OLGUSUNA BAKIŞ

Umut Engin
Yüksek Lisans Tezi
Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Yüksek Lisans Programı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Şebnem Gülfidan
Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019

Bu çalışmada farklı Alevi-Bektaşi örgütlerinin Aleviliğin ne olduğuna dair birbirinden farklı tanımlamaları sorunsalından hareket ederek, çeşitli örgüt yöneticileriyle görüşme gerçekleştirilmiştir. Toplanan veriler analiz edilip, farklılıkların ve benzerliklerin, sosyo-ekonomik, inançsal ve kültürel etkilerini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemi 30-60 yaş arasında, İstanbul'da yaşayan, Alevi kurumlarında görev almakta olan, kadın ve erkek 10 katılımcı olarak belirlenmiştir. Her bir katılımcıyla 1 kez yarı yapılandırılmış görüşme yapılmış ve görüşmeler yorumlayıcı analiz yöntemiyle ile incelenmiştir. Yapılan analizde, Alevi kurumlarının, sosyo-ekonomik ve kültürel farklılıkları açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda Alevi örgüt yöneticilerinin Aleviliği tanımlama noktasında birbirine yakın ifadelerde bulunuldukları, farklılığın ise daha çok demokratik hak arama mücadelesinde ki yöntemler konusunda olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kentleşme, Alevilik, Kimlik.

ABSTRACT

ALEVI'S ORGANISATIONS AND THE PHENOMENON OF ALEVISM İN İSTANBUL

Umut Engin
Master Thesis
Department of Sociology
Sociology Programme
Thesis Advisor: Asst. Prof. Şebnem Gülfidan
Maltepe University Graduate School of Social Sciences, 2019

This qualitative study is based on the question of different definitions of Alevism, proposed by different Alevi-Bektashi institutions. The collected data are analyzed within the framework of conflict theory. It aims to identify socio-economic, religious and cultural influences that cause differences and similarities between Alevi-Bektashi institutions. The sample of the study was determined as 10 female and male participants between 30-60 years of age living in Istanbul, working in Alevi-Bektashi institution. Semi-structured interviews were conducted with each participant once and these interviews were analyzed with interpretive analysis method. The main finding of this study is that although Alevi-Bektashi institutions use similar expressions to define Alevism, they differ from each other in the methods they use to pursue their democratic rights.

Keywords: Urbanization, Alevism, Identity.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ESTİTÜ ONAYI.....**Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI**Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**
TEŞEKKÜR..... iv
ÖZ..... v
ABSTRACT..... vi
İÇİNDEKİLER..... vii
TABLOLAR LİSTESİ..... ix
ÖZGEÇMİŞ..... x
BÖLÜM 1. GİRİŞ..... 1
1.1. Marks'ın Çatışma Kuramı..... 3
1.2. Marks'ın Metodolojisi..... 4
1.3. Neo Marksist Çatışma Kuramı..... 5
1.4. Alevilik..... 7
1.5. Bektaşilik..... 11
1.6. Aleviliğin İnançsal Kökeni..... 12
1.7. Alevilikte Ocak Sistemi..... 14
1.8. Tanımlar..... 15
BÖLÜM 2. ARAŞTIRMANIN ARKA PLANI VE METODOLOJİSİ..... 18
2.1. Araştırmanın Arka Planı..... 18
2.2. Araştırmanın Amacı..... 19
2.3. Araştırmanın Önemi..... 20
2.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi..... 20
2.5. İşlem..... 22
2.6. Veri Toplama Yöntemleri..... 22
2.7. Nitel Araştırma Yöntemleri..... 22
2.7.1. Derinlemesine Görüşme..... 23
2.8. Araştırmanın Sınırlılığı..... 24
BÖLÜM 3. BULGULAR VE YORUMLAR..... 25
3.1. Aleviliğin Tanımlanması..... 25
3.2. Birden Fazla Alevi Örgütlerinin Olması..... 28

3.3. Alevilik İnancının/Kültürünün Algılanışında Kır ve Kent Yaşamı Arasında ki Farklılığın Etkisi 33
3.4. Aleviliğin Kent Koşullarında Varlığını Sürdürebilmesi 36
3.5. Alevi Örgütlerine İlgi Gösteren İnsanların Profili 40
3.6. Gençlerin Alevi Kurum ve Derneklerine İlgisi 42
3.7. Alevi Örgütlerinin Siyaset ile İlişkisi 46
3.8. Alevilerin Temel Sorunları 50
3.9. Alevi Örgütlerinin Hak Talepleri 54
3.10. Örgütlerin Karşılaştıkları Diğer Sorunlar 58
3.11. Örgütsel Yetersizlikler 60
3.12. Geleceğe Yönelik Hedefler 63
BÖLÜM 5. SONUÇ 67
EK'LER 76
Ek 1: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları Örnekleri 76
Ek 2: Derinlemesine görüşmeler için görüşme çerçevesi 76
KAYNAKÇA 80

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo1: Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler……...……..21

ÖZGEÇMİŞ

Umut Engin

Sosyoloji Anabilim Dalı

Eğitim

Derece	*Yıl*	*Üniversite, Enstitü, Anabilim/Anasanat Dalı*
Y.Ls.	2019	Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı
Ls.	2013	Maltepe Üniversitesi, İletişim Fakültesi Radyo, Sinema, TV Anabilim Dalı
Lise	2007	Şair Abay Konanbay Anadolu Lisesi

İş/İstihdam

Yıl	*Görev*
2017-2018	*Öğretmen. Mehmet Akif Ersoy (İHL)*
2016-2017	*Öğretmen. Nene Hatun (Endüstri,Meslek ve Teknik) Lisesi*

Mesleki Birlik/Dernek Üyelikleri

Yıl	*Kurum*

Alınan Burs ve Ödüller

Yıl	*Burs/Ödül*

Yayınlar ve Diğer Bilimsel/Sanatsal Faaliyetler

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı : İstanbul, 21.07.1989 Cinsiyet: Erkek
Yabancı diller : İngilizce
GSM / e-posta : 0553 275 68 99 / umutcanengin@gmail.com

BÖLÜM 1. GİRİŞ

Alevi-Bektaşi topluluğunun kırlardan kentlere göç etmesiyle, hem kent hayatına uyum sağlamaya hem de kır yaşamından getirdiği çeşitli günlük ritüelleri, kent yaşamına uygun biçimler içerisine getirmeye çalışmaktadır. Kentleşmeye uyum sağlamalarıyla birlikte gelenekselden de kopmadığını ve gelenekselin yapısında bir nevi değişim yarattıkları ifade edilebilir. Kent hayatına girmeleriyle beraber ekonomik ilişkiler de başlamış olup; bunun bir uzantısı olarak da siyasal fikir ayrılıkları ve kopuşlar gün yüzüne çıkmıştır. Bu belirgin bir şekilde Alevi-Bektaşi topluluğunun yoğun olarak yaşadığı mahallelerde farklı vakıf, dernek, kültür evi ve Cem evinin kurumsal olarak var olduğu ile görülmektedir. Şehriban Şahin'e göre bu durum; *"Alevi ilişki ağlarının çoğalarak yeni alanlar oluşturmaları Alevilerin yoğunlaştığı gecekondu mahallelerinin büyük kentlerde ortaya çıkması ile somutlaşmıştır.*

> *"*Gecekondular gelinen bölge, etnik ve mezheplere göre gruplaşmalarla bölünmüş ilişki ağları ile örülmüştür. Kimlik grupları gecekonduda yaşayan göçmenlere iş bulma, gecekondu yapımında iş gücü, malın korunması gibi yollarla bir nevi güvenlik çemberi oluşturmaktadır. Aleviler de gecekondulardaki kimlik gruplarından birisi olarak kent dokusu içinde yer almışlardır*"* (Şahin, 2002: 130).

Modernleşmeyle birlikte Aleviler, köyden kente taşındıkça, yeni ve beklenmedik koşullar Alevilere kendilerini toparlamalarını zorunlu kılan yeni bir savrulma yaşatmıştır.

> Alevilerin ilişki ağlarının kentlere göçle büyük kent merkezlerinde ve yurtdışında çoğalması, 1980'ler sonlarından itibaren politik yapının sosyal hareketin oluşumuna elverişli oluşu ve aktörlerin kamusal alanda etkileşimi ve iletişimi, Aleviliğin gizli ve sözel, kan bağı ve ikrar vererek yola girmeye dayalı yapısının, giderek kamusal bir dine dönüşümüne yol açmıştır (Şahin, 2002: 158).

Kent yaşamının getirmiş olduğu yeni ilişki biçimleri

> "Alevi kesimdeki birey, hane ve toplulukların laik ve sol siyasal akımlarla ilişki geliştirmelerine ve bu akımlara tarihsel ve kültürel katkılar yapmalarına yol açmıştır. Ancak son 10-15 yıl içinde Alevi inanışı, kentsel ve yazılı kaynakları kullanan bir akım haline gelmeye başlamıştır. Bu yönde yapılan yayınlar ve büyük kentlerde Cem evlerinin kurulması öyle bir gelişmenin göstergeleri olarak görülebilir*"* (Akşit, 1998: 213).

Bu çalışmanın amacı hali hazırda farklı Alevi örgütlerinin Aleviliği tanımlama konusundaki farklılıklarının altında yatan nedenleri ortaya çıkartmak ve anlamaktır. Her inanç sisteminin kendine özgü olan bir yaşayışı ve düşünce biçimi vardır. Alevi-Bektaşilik bir inanç sistemi olarak, bu inanca bağlı olan insanların yaşamında, ibadetlerinde, toplumsal yapısında, ilişkilerinde etkili olmuştur (Melikoff, 1999: 165).

Başka bir deyişle bu çalışma İstanbul ilinde bulunan farklı (Şahkulu Sultan Dergâhı, Pir Sultan Abdal Gazi Şehitleri Cemevi, Kartal Cemevi, Cem vakfı, Gazi Eğitim ve Kültür Vakfı Cemevi) Alevi örgütlerinin Aleviliğin ne olduğuna dair birbirinden farklı tanımlamaları sorunsalından hareketle, toplanan veriler ışığında, bu farklılıkların, sosyo-ekonomik, inançsal ve kültürel etkileri ve Alevi-Bektaşi örgütlerinin bu farklılaşmalarının altında yatan nedenler tespit edilmeye çalışılmaktadır.

Her toplumun birbirine benzer işlevlere sahip kurumları bulunmalarına rağmen işleyişleri ve davranış modelleri bakımından farklılıklar arz ederler. Bu toplumların yapı özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Sosyal yapı kavramı onu oluşturan parçalar ve bunların arasındaki ilişkilerin basit ve somut tanımlarıyla başlar. Parçalar insan grupları veya sınıflarıdır. Parçalar kendi içinde olduğu kadar parçalar arası bağlantılar da insanların değişik gruplar ve tabakalar içindeki toplumsal ilişkileridir (Polama,1993:92).

Aleviliği-Bektaşiliği tanımlamada farklı bakış açılarının geliştirilmesinde, mevcut kurumların kapasitesinin ihtiyacı karşılayacak büyüklükte olmamasının, modernleşme ve kırdan kente göçle birlikte grup kültürünün yerini bireyselleşmeye bırakması ve bu bireyselleşmeyle birlikte sosyo-ekonomik bir sınıflı yapının oluşmasının ne denli etkisi olduğu irdelenmektedir.

Bütün bu nedenler Alevi-Bektaşi topluluğunun kent hayatı içerisinde ki farklılaşmalarını ve yaşayış biçimlerini kavrayabilmemiz ve onu anlamlandırabilmemiz için çatışma kuramından faydalanılması gerektiği düşünülmektedir. Ne de olsa toplumsal örgütlenmeler, ekonomik ilişkilerin başlaması, kent yaşamının getirmiş olduğu bireysellik, mülk edinme gibi etkenler sonucunda, bireylerin ve bu bireylerin dahil olduğu toplumsal örgütlenmeler arasında, bir çatışma gerçekleşmesi ihtimali oldukça yüksek gözükmektedir.

1.1. Marks'ın Çatışma Kuramı

Marx, sınıflı bir toplumda insanların, doğru olmayan ama asıl amacı egemen sınıfın statüsünü meşrulaştırmak ve korumak olan ideoloji sayılabilecek pek çok şeye inandığını, böylece bir ideolojinin, insanların kendi gerçek çıkarlarını anlamalarını engellediğini öne sürmektedir (Wallace ve Wolf, 2012; 2013).

Marx'a göre üretim ilişkileri, mülkiyet dağılımı ve sermaye yapısının belirlediği bir toplumsal örgütlenmede sınıflar arası çatışma kaçınılmaz olmaktadır. "Bu güne kadar gelen bütün toplumların tarihini, bir sınıf çatışmaları tarihi" şeklinde yorumlayan Marx; (1) aynı sınıfa mensup insanlar birlikte hareket etme eğilimindedirler; (2) toplumda bulunan en önemli gruplar ekonomik sınıflar olup insanlık tarihi bu sınıfların diyalektik ilişkilerinden oluşmaktadır; (3) tabii olarak birbirlerine düşman olan bu sınıflar arasındaki çatışma süreci toplumsal örgütlenmenin nasıl geliştiğini tayin etmektedir (Wallace ve Wolf, 2004: 97).

Sosyoloji terminolojisinde toplum ve toplumsal değişme ile ilgili açıklamalarda kullanılan önemli kavramlardan biri de çatışma kavramıdır. Yapısal-işlevci teoriyi benimseyen sosyologlar toplumu, birbiriyle uyumlu parçaların bir bütünü olarak görürler. Bu teorinin duayeni olan Talcott Parsons, toplumsal yapıyı birbirinin içine girmiş ve birbirinden bağımsız parçaların oluşturduğu bir sistem olarak formüle eder. Ona göre toplumsal sistem bir dengeye veya istikrara ulaşma eğilimindedir, yani düzen sistemin normudur. Herhangi bir düzensizlik ya da normdan sapma olduğunda sistem kendini ayarlar ve normal konumuna dönmeye çalışır (Poloma, 1993: 150-151).

Toplum, üyeleri arasındaki değerlerin uyumuna dayanır. Toplumun en önemli işlevi bütünleştirmedir. (Kızılçelik, 2002: 109). Çatışmacı sosyologlar ise toplumda uyumlu bir denge durumundan çok, sürekli çatışmanın var olduğunu ileri sürerler. Buradan hareketle çatışmayı tanımlayacak olursak, *"Toplumdaki birey ve grupların bilinçli olarak birbirlerinin amaçlarını engellemeye, çıkarlarının gerçekleşmesini önlemeye yönelik çalışmalarına çatışma denir"* (Kızılçelik-Erjem, 1996: 110). Çatışma teorisine göre insanlar farklı istek ve çıkarlara sahiptirler. Her insanın çıkar ve istekleri diğer insanların istek ve çıkarlarıyla çelişir. Bundan dolayı insanlar arasında sürekli bir çatışma ve gerilim durumu vardır. Ancak çatışma, toplumsal yapıya bir dinamizm

kazandırır ve toplumun amaçlarını yerine getirmesine, toplumsal uyumun artmasına ve gelişmeye katkı sağlar (Kızılçelik, 2002: 112-113.)

Çatışma kuramının en temel yönlerinden biri ideal toplum görüşüdür. İdeal bir toplum düzeninin olacağına inanan ve mevcut toplumsal düzeni mantık dışı bir kategoriye koyan çoğu çatışma kuramcısı, toplumu, güçlü bir topluluk tarafından sömürülen kitle olarak ideal düzenle karşılaştırır. Çalışmalarında, tahakküm ve yabancılaşma kavramlarını esas alan çatışma teorileri, sosyal yapının, içindeki üretim ilişkilerinin sahipliğinden kaynaklanan çatışmalarla kişiler arasındaki ilişkilerin niteliğini belirlediğini varsaymaktadır (Aron, 1989: 109-110).

1.2. Marks'ın Metodolojisi

Marks'ın tarih teorisinin tam manasıyla anlayabilmek için, onun toplumsal ilişkiler hakkındaki görüşlerini incelemek gerekmektedir. Ona göre hem kapitalizm öncesini, hem kapitalizmi kucaklayan bir tarih teorisinin kurulabilmesi için, tarihî akışın belirleyicisi olarak "ekonomi" kavramının, ön plana çıkartılması daha doğrusu piyasa ekonomisiyle özdeşlikten kurtulması gerekliydi.

Marks, toplumun temelinde üretici güçlerin yani iş gücüyle birlikte üretici potansiyeli hayata geçiren araçlar, teknikler ve ham maddelerin yattığını ileri sürmüştür. Üretici güçler dediği bu potansiyelin toplumun her türlü (sadece maddi değil) üretim ilişkileri üzerinde belli etkileri vardır. Marks, toplumun ekonomik yapısından, iş bölümü ve üretimi sürdürmek için gerekli iş birliği ile tahakküm biçimlerini kastetmekteydi. Bunun oluşturduğu alt yapı üzerinde de hukukî ve siyasî kurumlar ile onları destekleyen ideolojiden meydana gelmiş üst yapı yer almaktadır.

Çatışma kuramının kökeninde Karl Marks'ın ekonomi politiği ve sosyal felsefesi vardır. Toplumsal örgütlenmenin üretim ve mülkiyet ilişkilerine dayandığını ve toplumun temelinin ekonomik yapı olduğunu söyleyen Marks, *"sosyal, siyasal ve zihinsel yaşam sürecinin, maddi üretim şekli tarafından tayin edildiğini"* ileri sürmüştür (Marx, 1962: 362-363). Marks'a göre, toplumsal örgütlenmenin belirleyicisi olan üretim ilişkileri, mülkiyet dağılımı ve sermaye yapısı beraberinde çatışmayı getirmektedir.

Marks, aynı sınıfa mensup kişilerin birlikte hareket etme eğiliminde olduklarını, ekonomik sınıfların toplumun şekillenmesinde en önemli etken olduğunu ve bu

sınıfların diyalektik ilişkilerinin insanlık tarihini oluşturduğunu; doğal olarak çatışan bu sınıflar arasında gelişen sürecin toplumsal örgütlenmenin gelişim yönünü belirlediğini, ifade etmektedir.

Çatışma kuramı için birbirleriyle iç içe geçmiş üç kabulden bahsedilebilir. Bunlardan ilki, toplum tarafından belirlenmemiş ancak insanların hepsinin arzu ettiği temel çıkarlara sahip olmalarıdır. İkincisi, toplumsal ilişkilerin çekirdeği olarak görülen güç kavramına atfedilen önemdir. Güç, eşitsiz bölünmüş ve çatışma kaynağı olarak değil zorlayıcı görülmektedir. Bu tanımlama, insanların güç veren kaynakların dağılımı ile ilgilenmesine yol açmıştır. Üçüncüsü; değerlerin ve düşüncelerin, bütün toplumun kimliğini ve amaçlarını belirleyen araçlar olmaktan çok farklı toplumların kendi hedefleri için kullandığı aygıtlar olarak görülmesidir (Wallace ve Wolf, 2004: 82).

1.3. Neo Marksist Çatışma Kuramı

1950'lerden itibaren toplumsal bütünleşmeye vurgu yaparak sosyal çatışmayı patoloji olarak gören işlevselcilik ve yapısal işlevselciliğe bir tepki olarak Marx'ın toplumsal felsefesinin "çatışma kuramı" adı altında yeniden sistemleştirildiği görülmektedir.

Marx sonrası çatışma kuramcılarından Georg Simmel, çatışan kişi ve gruplar arasındaki ilişki biçimine odaklanmıştır. Ortak çıkarlara sahip dost topluluklarla farklı çıkarlara sahip hasım topluluklar arasında net bir ayırım yapılamayacağını söyleyen Simmel, birbiriyle bazen kesişen, bazen örtüşen, çatışanlarla çatışmayanların aynı grubun üyesi olduğu bütünleşmiş bir toplumsal yapıdan bahsetmektedir. Çatışmayı sürekli bir oluş/durum şeklinde tanımlayan klasik çatışmacılar karşısında, "toplumsal eylemin daima ahenk ve çatışma, sevgi ve nefret" içerdiği konusundaki ısrarı Simmel'i özgünleştirmektedir. Toplumsal temas ve karşılıklı bağımlılığın farklı derecelerinin çatışma sürecini doğrudan etkilediğini ifade eden Simmel, daha sonra sosyoloji geleneğinde önemli bir ekol olarak ortaya çıkan Chicago Okulu'nu da doğrudan etkilemiştir (Wallace ve Wolf, 2004: 91-92).

Simmel'in fikirlerini derleyen ve geliştiren Levis A. Coser, çatışmanın çok önemli olmakla birlikte, toplumsal hayatın sadece bir yönü olduğunu ve uzlaşma kadar önemli olmadığını vurgulamaktadır. Çatışma sürecinin sosyal birliği korumadaki rolleri

üzerinde duran Coser, dış çatışmanın *"topluluk bilincini ve topluluklar arasındaki ayrılık duygusunu kuvvetlendirdiğini, bir toplumsal sistem içinde topluluklar arasına sınırlar koyduğunu ve sistem içinde topluluk kimliğini pekiştirdiğini"* ifade etmektedir. Çatışmanın çözülme ile sonuçlanmadığı sürece işlevsel ve gerekli bir sosyal süreç olduğuna inanan Coser'a göre, çatışma, insanların önüne *"negatif bir referans grubu"* koyarak bireylerin kendi kimliklikliklerinin bilincine varmasını sağlamaktadır. Düşmanlığı ifade edecek kanalların olmadığı katı toplumsal yapılarda çatışma yıkıcı ve şiddetli olmaktadır, dolayısıyla, sosyal sistem içindeki küçük çatışmalar toplumun dengede durmasını sağlamakta ve küçük çatışmalarla uğraşan kişi ve grupların sistemin bütününü tahrip edecek/bölecek büyük çatışmalara girmesini önlemektedir (Wallace ve Wolf, 2004: 151-155).

Güç ve karşıt güç unsurları arasındaki rekabet sürecinin "tükenmeyen bir sürtüşme kaynağı" olduğunu ifade eden Ralf Dahrendorf ise, güç, otorite ve çatışma arasındaki ilişkilere dikkat çekmektedir. Toplumsal normların sosyal bütünleşme yerine güç sahiplerinin çıkarları çerçevesinde açıklanabileceğini, güç tarafından konulduğunu ve korunduğunu savunan Ralf Dahrendorf'a göre, sınıf kavramı, yetki ve otoritenin farklı dağılımından ortaya çıkan çatışma grupları anlamına gelmektedir. Çatışmanın şiddetini *"kullanılan silahlar"* belirlerken, çatışmanın yoğunluğu *"çatışan tarafların katılım ölçüsü ve enerjisine"* göre değişmektedir (Wallace ve Wolf, 2004: 141-146).

Öte Yandan Ralf Dahrendorf'a göre toplumun özellikleri şunlardır:

1-Her toplum her noktada ve her an çelişki ve çatışmaya dayanır ve buna açıktır.

2-Çatışma ve çelişki toplumun temel niteliği olup her zaman ve her yerde mevcuttur.

3-Toplumlar her an değişmelerle karşı karşıyadır. Değişme her zaman söz konusudur.

4-Toplumu meydana getiren öğelerin tümü önce toplumun çözülmesine, sonra yeniden bütünleşmesine hizmet eder, katkı sunar.

5-Bireylerden bazılarının diğerleri üzerine baskıları ve zorlamaları toplumun bütünlüğünün nedenidir. O nedenle çatışma kaçınılmazdır ve doğaldır (Akt. Kızılçelik ve Erjem, 1996: 110–111).

Çatışmanın sadece ekonomik sınıflar arasında gerçekleşmediğini ifade eden Pierre Bourdieu, *"sınıf"* kavramı yerine *"alan"* kavramını önermektedir. Bourdieu'da "*alan*, güç ilişkileri tarafından yapılandırılmış bir mevkiler sistemi olup toplumsal sistem içinde birbiriyle ve kendi içinde çatışan özerk alanlar olabilmektedir. Üretim ve mülkiyet ilişkileri tek toplumsal dinamik değildir, zira ekonomik sermayenin yanında toplumsal ve kültürel sermaye tipleri de vardır. Eğitim, din, sanat, spor, gibi kısmi olarak özerk alanlar da toplumsal yaşamın temel belirleyicileridir. "Hükmedenler" ile "Hükmedilenler" arasındaki klasik mücadele çatışmanın sadece bir boyutudur; esas çatışma sembolik alanda olmaktadır ki, bu çatışma iktidarın keyfiliğini şeffaflaştırmakta ve tahakkümü "meşru tahakküm" haline dönüştürmektedir (Aslantürk ve Amman, 2000: 498).

Kısaca özetlersek çatışma kuram şu şekilde tanımlanabilir:

> *"*Toplumsal örgütlenmenin temelinde, değer ve kaynakların eşitsiz bölüşümünden kaynaklanan bir yapısal çelişki ve çatışmanın bulunmasından dolayı tüm ekonomik, toplumsal, siyasal kurum ve süreçlerin; kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinliklerin, o toplumda yaşayan sınıf ya da grupların karşılıklı anlaşma, uzlaşma veya yardımlaşmaları sonucu değil; taraflar arasında değişik düzeylerde sürekli tekrarlanan çatışmaların sonucu oluşturulduğunu savunan kuramdır (Demir ve Acar, 1997: 47).

1.4. Alevilik

Alevi kavramını Hz. Ali'nin yolundan giden, O'na bağlanan ve bununla övünç duyanlar olarak anlayabiliriz. Fakat İslam topluluklarının hemen hepsi İmam Ali'ye bağlı onun ailesini seven, onun taraftarlarıdır. Bu toplulukların hepsine Alevi denilemez. Alevilik aynı zamanda kendine özgü olan inançların, ibadetlerin tümüne sahip olmayı ve Alevilik kurallarına uymayı da gerektirir (Yaman, 2011: 52). Dini ritüellerin işleyişinde Aleviler de Hacı Bektaş'ın bel evladı olduğuna inanılan, Hz. Ali soyundan gelen dede önderlik eder (Eyüpoğlu, 1993: 110). Her Alevi köyü bir Ocak'a bağlıdır ve bu Ocak' tan bir dede'nin, kendisine bağlı köyleri yılda bir kez ziyaret etmesi gerekir.

Alevilik ve tarihi gelişimi hakkında farklı değerlendirmeler bulunmaktadır. Yaşar Ocak'a göre;

*"*Alevilik ve Bektaşiliği doğuran Türk Heterodoksisi, gerçekten de Orta Asya'daki eski Türk inançlarıyla başladı. Şamanizm ve Budizm ile mistik bir niteliğe büründü. Zerdüştlük ve Maniheizm ile beslendi. Yesevilik ile İslâm'ın ve İslâm sufiliğinin damgasını yedi. Buna Horasan Melametiliğinin kalenderane tavrı eklendi. Böylece Anadolu'ya gelindi. Neo-Platonizm'in, eski pagan ve Hıristiyanlık dönemi yerel kültürlerinin belli unsurlarıyla tanıştı. 15. yüzyılda İran Hurufiliğinin, 16.yüzyıl başında, Safevi Şiiliğinin motifleriyle bildiğimiz çehresini kazandı*"* (Ocak, A. Yaşar, 2004: 210-211).

Ocak Aleviliğin başlıca özelliklerini şu şekilde belirtmektedir:

1. Alevilik, diğer İslam mezheplerinde yaşanan tartışmalar veya fikir ayrılıkları sonucunda meydana gelmiş olan bir mezhep değildir. Daha çok sosyo-ekonomik, tarihsel ve politik şartların bir sonucu olarak meydana gelmiş olan bir Müslümanlık tarzı ve İslamiyetin farklı bir biçimde yorumlanışıdır.
2. Alevi teolojisi, bağdaştırmacı (senkretik) bir külttür. Kökeni Orta Asya'dan başlayıp, Balkanlar'a kadar uzanan, geniş bir coğrafyada mevcudiyetini sürdüren, her gittiği yerde var olan ve kültürel-dinsel öğeleri içine alacak biçimde şekillenen bir teolojidir.
3. Alevilik teolojisi işlenmiş, kitabi, sistematik bir teoloji olmaktan ziyade nerdeyse bütünüyle mitolojik ve şifahi bir özellik taşır.
4. Alevilik inancının en belirgin özelliği, açık ve net kavramlar kullanılmayan, sembolist ve koyu mistik bir içerik taşımasıdır. Bu durumun en önemli nedeni Alevilerin sürekli saklanmak ve merkezi güçlerin dışında kırsal bölgelerde yaşamak zorunda bırakıldığı için cemaat dışı kalmalarıdır (Ocak, A. Yaşar, 2004: 247).

Öte yandan Hüseyin Bal Anadolu Aleviliğini şöyle anlatmaktadır:

*"*Türk boyları farklı zamanlarda Anadolu'ya, Balkanlara göç ettiklerinde bu inanç-kültür sentezlerini de beraberlerinde getirmişlerdir. Kentlere göç etmiş olanlar Anadolu'da yerleşik hayatı tercih ettiler. Türkmenler ise, göçebe hayatlarını sürdürerek, yaylalara ve dağlara yerleşmişlerdir. Konar-göçer olan bu topluluklar yerleşik hayatı seçen ve Selçuklu devletini kuran Oğuz Türkleri ile farklılıklarını inanç boyutunda da gösterdiler... Oğuz-Selçuklu yönetimi Ortodoks nitelikte Sünni İslâm'ı benimserken, Türkmenler, heterodoks nitelikte bir İslâm'ı (Alevilik) yaşattılar. Ana yurtlarındaki kamları/şamanları şimdi 'dede' olmuştu. Dede Korkut'u kendi içinden çıkaran bu kültür, ocak, ateş, su, ağaç kültleriyle, Ayin-i Cem törenleriyle, düşkünlük hukuk kurumuyla, musahiplik dayanışmasıyla, kendi kendine yeterli olmaya çalışmıştır. Anadolu Aleviliği bu nedenle esas olarak Türkmen Aleviliğidir*"* (Bal, 1997: 75).

Bu görüş benzeri bir Alevilik anlayışını da Erdoğan Aydın şöyle belirtmektedir:

*"*Aleviliğin özgün değerleri İslâm'ın içinde değil, Orta Asya'dan, Mezopotamya'dan gelip, Anadolu'da var olan diğer kültürlerle kaynaşarak oluşmuştur. Asırlarca İslâm'ın kuşatması altında kaldığından dolayı kimi sembolik ve biçimsel öğeleri almıştır. Bunlar Ali, On İki İmam ve Kerbela'dır. Buna karşılık kendini belirleyen felsefe ve inanç biçimleri İslâm'ın dışında

> oluşmuştur. Vahdet-i vücut, kamil insan, eline beline hakim olma düsturu bunlara örnektir*"* (Aydın, 2005: 127).

Bir başka Alevilik anlayışı Bedri Noyan Dedebaba tarafından şu şekilde ifade edilmektedir:

> *"*Anadolu Aleviliği, sadece eski batıni inanışların sürüp gitmesi olmayıp Hacı Bektaş Veli vasıtasıyla Yesevi, Kalenderi, Hayderi, Ahi'lik gibi Türk tasavvuf kurumları ile Vahdet-i vücut, vücut birliği inanışı yanında eski Türk geleneklerinin de karışımından meydana gelmiştir. Türk geleneği, Türk halk şiiri, Türk halk sazı ile yaşayan bir mümin Müslüman topluluğudur*."* (Noyan, 1995: 17)

İnançların sorgulanmadığı dini sosyal yapılar küreselleşme, modernleşme, kentleşme, göç, dış evlilik, asimilasyon veya kültürel etkileşimle birlikte sarsıntıya uğrayabilmektedir. Aslında tüm bu kavramlar çok geneldir. Modernleşme denilince akla ilk olarak kentleşme ve bireyselleşme gibi kavramlar gelmektedir. Reha Çamuroğlu'nun belirttiği üzere modernleşme ve kentleşme süreci Alevileri grup kültürü özelliğinden bireysel hareket eder hale dönüştürmüş ve sosyal yapının tüm katmanları bu değişime ortak olmuştur. Çünkü kültürler, kimlikler, cemaatler veya grupların yaşam biçimleri kırsalda bulunduğunda veya kapalı toplum özelliğindeyken değişim ve gelişim etkilerine kentte olduğundan daha çok açıktır. İşte bu sebeplerle kente gelen Alevilerin, modern kentsel değerlerin çekiciliği ve kuşatıcılığı ortasında kaldıkları düşünülebilmektedir (Çamuroğlu, 2000: 56).

Büyük oranla Alevilerin en azından Türkiye'de, soya dayalı etnik köken ve dil hususunda bazı Kürt grupları gibi sorunları yoktur. Bu durumun oluşmasında ne tümüyle iktidar anlayışının, ne sadece toplumun, ne de toplumun bir parçası olan Alevi cemaatinin payı vardır. Bundaki keramet Türkiye'deki çoğu Alevi yoğunlaşmasının Türkiye merkezli oluşu ve grubun resmi dilinin Türkçe oluşudur. Ne var ki Alevilik, yer yer dini ve sosyal kabul açısından hala çeşitli engellere takılmaktadır. Bu engeller sadece "iktidar veya politik güçle" ya da toplumun belli bir bölümüyle sınırlandırılmamalıdır. Bu engel, Alevi geleneğin kendisinden, küreselleşmenin götürdüklerinden kentleşmenin gerekliklerinden ve modernizasyonun şekillendirdiklerinden de kaynaklanabilmektedir (Türkdoğan, 2006: 63).

Kırsalda kalan Alevilikle, kentte varlık bulan Alevilik arasında farklılaşmalar göze çarparken, kent kültüründeki Cemevleri ayrıca dikkat çekmektedir. Çünkü kırsalda kapalı grup özelliğinde olan Alevilik, kentte yükselen onca farklı kültürel ses ortasında,

Cemevleriyle kültürel alışkanlıklarını tek bir merkezde toplama iddiasında görünmüştür. Lakin dünyada tek bir Alevilik anlayışı olmadığı gibi, Türkiye'de de tek bir Alevi tanımlaması yoktur ve her kent, hatta her ilçe Alevi Dedelerinin kontrolündeki Cemevlerinden yükselen türlü Alevilik uygulamalarıyla varlığını idame ettirmektedir. Bu da Aleviliğin tek ses, tek amaç, tek güç olmasını engellemiştir (Çatlı Özen, Gökçen 2011: 56-67).

Necdet Subaşı'ya göre, daha 20-30 yıl öncesinde kırsalda Cemevi yoktu ve ibadetler, köydeki bir evin odasında yapılırdı. Kent yaşamının bir ürünü olan Cemevleri aslında kentteki Alevilerin en bariz göstergesiydi (Subaşı, 2010). Kentteki Alevilerin bir bölümü geleneklerini Cemevleri dolayısıyla idame ettirirken, bir bölümü Cemevlerine gitme alışkanlığı geliştirmemiş veya kendi kendilerine geleneklerini yaşamışlardır ya da yaşamamış ve belli bir asimilasyona tabi olmuşlardır. Öte yandan Alevi örgütlenme çeşitliliği, onun bütünlüğünü ve geleceğini tehdit eder görünmektedir. Çünkü her bölgede farklı bir Alevilik anlayışına rastlanabilmektedir. Özellikle kentleşme sürecindeki Alevilerin kent ortamında ya farklı gruplar içerinde asimile oldukları, ya da yeni bir Alevi anlayışı geliştirdikleri söylenebilir (Vergin, 2000: 66-97).

Anadolu Alevi topluluklarına verilen isimlerden en geniş kullanıma sahip olanlardan biri de "Kızılbaş" dır. Kızılbaşlar için cemaat dışı ve dinler karışımı bir inancı benimsemiş boy ve köy zümrelerine tarihçe uygun görülen isimdir (Melikoff, 1998: 213). İrene Melikoff Alevi deyimi yerine Kızılbaş deyimini kullanmaktadır.

> "Kızılbaş adının, Şeyh Haydar (1460-1468) zamanında büyük bölümünü Azerbaycan ve Doğu Anadolu Türkmen boylarının oluşturduğu, taraftarlarının adlandırılması için kullanıldığını belirtmektedir. Ve onun kısa yaşamı sırasında, Safevi tarikatı dini siyasi bir güce; taraftarları, amaçlı düzenli gazilere dönüştü. Bunlar ayrıca kırmızı serpuşları Tac-ı Haydari adı verilen on iki dilimli kızıl börkleri dolayısıyla Kızılbaş diye anıldılar*"* (Melikoff, 1998: 211).

Kızılbaşlık, ortaya çıkışı ile ilgili çeşitli rivayetler mevcuttur. Bunlardan Uhud savaşında Hz. Muhammed'i korumak için kendini siper eden Ebu Dücane'nin başındaki sarığın kana boyanmış renginden dolayı, Sıffin Savaşı'nda Muaviye'nin askerlerinden farklı olmak için Hz. Ali askerlerinin başına kırmızı sarık sardırmış kendisi de bağlamış olmasından dolayı, Hayber Savaşı'nda Hz.Ali başına kırmızı başlık sarmasından dolayı, Hz.Ali Küfe'de, İbn-i Mülcem'in vurduğu kılıçla başından yaralanmıştı, başındaki bez çıkan kanlarla kızıl taca benzemesinden dolayı, Safevi soyunun atası sayılan Şah

Füruz'un başına kırmızı külah giymesinden. Ayrıca Şah İsmail'in ordusu (Kızılbaş ordusu), kızıl sarıklı olarak adlandırılmalarından bu ismi kullanmışlardır (Yaman, 2011: 52).

Kızılbaş adlandırması Osmanlı belgelerinde yer alan zındık, Rafizi dinden sapmış, Şii bir mezhep, asi, başı bozuk gibi zamanla dışlayıcı anlamlar yüklenerek günümüz Türkiye'sinde cemaat dışı zümreleri adlandırma da kullanılan Alevi deyimine bıraktı (Melikoff, 1998: 359).

1.5. Bektaşilik

Alevilik denilince akla gelen bir diğer kavram ya da inanç sistemi de Bektaşiliktir. Hatta genellikle Alevi-Bektaşi biçiminde bir kullanıma da sıkça rastlanmaktadır. Bektaşilik birbirinden farklı birçok öğenin birbirine karıştığı, örf dışı ve dili Türkçe bir halk öğretisidir. Bektaşilikte Baba, tekke'nin başkanıdır ve Baba olmak isteyen tarikat evrelerini tamamlamış, böyle bir amacın gerektirdiği kemale ulaşmış olmalıdır. Ayrıca Bektaşiler'de dini ritüel tarikatın seçtiği Hacı Bektaş'ın yol evladı olarak görülen Baba Cem ayinlerini yönetir (Eyüpoğlu,1993:110).

On üçüncü yüzyılda Anadoluya Hacı Bektaş adında biri, Kırşehir yakınlarında bulunan sonradan kendi adı ile anılacak olan Sulucakarahöyük'e gelip, Kadıncık Ananın evine yerleşir. Heterodoks İslamı, yerleşik ortodoks İslam ile birleştiren, Anadolu'daki Abdallara, dervişlere baba hareketlerinin parçası ve bu cemaat dışı toplulukları bütünleştiren her işinde himmet umulacak insan ile tanrısı arasında aracı olacak aziz kişi olarak kabul görür (Melikoff, 1998: 112). Bektaşiliğin tarihi çok eskiden İlk Türk halklarına kadar uzanmaktadır. Kökleri Orta Asya'da İslam öncesi çağlarda ve günümüze kadar sürüp gelmiş bulunmaktadır (Melikoff, 1994: 30).

Bektaşiliğin daha çok yerleşik ve kentli bir kültüre sahip olduğu ve bu özelliğinin onun Alevilik ya da Kızılbaşlık ile olan en önemli farkı olduğu ileri sürülmektedir. Böyle bir değerlendirme yapılmasının en önemli gerekçesi de, Bektaşiliğin daha çok yerleşik hayata mensup kişilere hitap eden bir sosyal kökene sahip olmasıyken, Aleviliğin ise bundan ziyade daha çok konar-göçer Türkmen taife arasında vücut bulmuş olduğu iddiasıdır. Melikoff ortak bir tarihi kökene dayanan her

iki inancın da dile getirilen nedenlerden ötürü zaman içerisinde farklılaştığına işaret etmektedir (Melikoff, 1994: 25, 33).

Bektaşilik "Hacı Bektaş Veli adına onun öğretisi doğrultusunda, ondan sonra gelen müritlerince kurulmuş, Balım Sultan tarafından Erkannamesiyle kayda geçirilmiş ve kurumlaşma aşaması tamamlanmış olan inanç, düşünce ve eğitim ekolü olarak tanımlanmaktadır (Temren, 1994: 5). İrene Melikoff'a göre,

> *"*Yüzyıllar geçtikçe, kent merkezleri Bektaşiliği ile halk kitleleri Aleviliğini giderek derinleşecek bir uçurumun belirdiği de görülecektir. Her ikisinde de inançlar aynıdır. Farklılıklar, başlıca sosyal niteliktedir. Birinci halde, kent merkezleri çevresinde kurulmuş olan tekkelere okumuş insanlar gelmektedir; ikinci halde ise, yalnızca çoğu kez ümmi halk kitleleri ile temas edilmektedir*"* (Melikoff, 1994: 25).

Bedri Noyan Dedebaba'ya göre; Bektaşiliğin önemli özelliği tören ve bütün dualarında Türk dili, Türk geleneklerinin kullanılmasıdır. Bektaşilikte doğunun eski dini olan Budizm, Türkün eski dini olan Şamanizm'den kalıntılar vardır. Kuruluşun önemli bir özelliği de, dini olmaktan çok sosyal ve milli olmasıdır. Ancak millilikle başlayan Bektaşilik, bütün dünya milletlerini, fark gözetmeksizin aynı düşünce ve inanç çevresinde toplamayı amaçlar. (Noyan, 2006: 302)

1.6. Aleviliğin İnançsal Kökeni

Aleviliğin mitolojik kökenine bakıldığında günümüz Sünni geleneğinden farklı bir geçmişi olduğu görülmektedir. Sosyolojik açıdan bakıldığında da, Aleviliğin toplumsal yapı, değer ve kurum açısından farklı bir inanç sistemi olduğu görülmektedir. Alevilik, esas olarak Mekke-Şam-Bağdat coğrafyasından uzak, Horasan-Mezopotamya-Anadolu hattı üzerinde biçimlenmiştir. Bu farklarla birlikte Alevilik, teolojik açıdan da kendine ait bir tarih ve geleneğe sahiptir. İslam'ın Ortodoks anlayışından uzaklaşan ve muhalif bir tutum takınarak farklı bir din anlayışını geliştiren Alevilik, en çok Tanrı, peygamber, kıyamet, imamet, şeriat ve insan gibi konularda değişik bir düşünce biçimi yaratmıştır. Alevilik bu açılardan özgün bir inanç sistemi olarak anlaşılmalıdır (Aydın, 2008: 91-92). Anadolu Aleviliği, bütün bu süreçlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır denilebilir. Orta Asya bozkırlarından göç ederek Anadolu yarımadasına gelen ve İslamiyet'i seçen Türk boyları, kendilerine İslam'ı tebliğ eden tasavvuf mürşitlerinin yoluna sülük etmişlerdir (Özdüzen, 2006: 85-92).

Alevi inancında bir başka özgün yanı ise *"Kırklar Söylencesi"* ya da çok bilinen adıyla *"Kırklar Cemi"* dir. Bu söylencenin inanç ritüeline yansımasını Melikoff şöyle açıklamaktadır:

> *"*Kırklar meclisi de denen bu Alevi töreni öte dünyada, zaman dışı bir evrende geçmekte olan bir olayın yansıtılmasıdır. Törenin erkanı, Safeviler döneminde, muhtemel olarak Şah İsmail zamanında kurallaşmıştı. Erkan birkaç bölümden oluşmaktadır. Öğreti açısından ağırlıklı olan bölüm, Ali adının ayrılmaz bir biçimde Tanrı adının söylenişiyle kaynaştığı tevhid (Tanrı'nın birliğinin söylemi) bölümüdür. Ali "Şah" sözcüğünde belirmektedir. Şah İsmail döneminde bu, ruhani olan Şah ile ölümlü olan Şah arasında, istenen bir karışmaya yol açmaktaydı. Ardından, Peygamber'in Mirac olayının anlatımı gelir. Bu yolculukta, Peygamber, "Kırkların Cemi"ne ulaşır. Kırklar'ın Ali'den başkası olmayan başkanları onu karşılar. Ancak söz konusu, ezel niteliği içinde Ali'dir ve Peygamber onu bu niteliği ile tanıyamaz. Nerede bulunduğunu öğrenmek ister. Ali, "Biz Kırklar'ız ve Kırkımız Bir'iz" der. Sözlerinin kanıtı olarak parmağını keser ve o anda bütün Kırklar'ın parmağı kanar. Peygamber, fakat siz otuz dokuz kişisiniz, der. Kendisine "Birimiz rızık toplamaya gitti" denir ve kanayan bir el belirir. Bu, o sırada bac toplamaya gitmiş olan, Ortaçağ meslek loncalarının Pir'i, Selman-ı Farisi'nin elidir. Bölüm, Anadolu'da büyük ağırlığı olan meslek loncalarından, Ahi törenlerinden esinlenmiştir. Selman, sadaka toplama görevinden bir tek üzümle döner. Peygamber bu taneyi sıkacak ve Kırklar'ın hepsini esritecek kadar şerbet çıkaracaktır. Bu şerbetten kendisi de içerek esriyen Peygamber se-ma' a kalkar. Türbanı çözülür düşer ve kırk parçaya bölünür. Kırklar'ın her biri bir parçasını kuşanır, hep birden Muhammed-Ali aşkı-na dönmeye başlarlar. Törenin bu anında, semah' da yer almak isteyen erkeklerle birlikte kadınlar da kalkar ve dönmeye başlarlar. Dua biçimini almış, kuralları belirlenmiş bir tören dansı söz konusudur.*"* (Melikoff, 2011: 17-18).

Alevilerin dinsel ritüellerini özetlersek; musahip tutmak, cem yapmak, ikrar vermek, Alevi ve Bektaşi büyüklerinin türbelerini ziyaret etmek, dede ya da babadan el almak, kurban kesmek (Hızır kurbanı, Abdal Musa kurbanı, Adak Kurbanı), Muharrem orucunun sonunda kesilen kurban), saz çalmak, bayramlarda halka tarikat namazı kılmak, oruç tutmak (on dört masum-u pak orucu, Hızır orucu).

Muharrem ayında Hazreti Hüseyin'in matemini anmak için on iki gün oruç tutulur, bazı Aleviler bu oruçta su içmezler ve hayvani gıdaları almazlar. Kışın Şubat ayında da Hızır orucu tutulur. Buradaki Hızır, aslında Ali olarak telakki edilir. Kışın ibadet edilir,-dua etmek, hakkullah, nasip vermek, hizmet görme ve baş okutma ücreti vermek, semah dönmek, meydana getirmek, don değiştirmek (Subaşı, 2010: 107-108).

Alevilikte çok önemli bir inanış olan tenasüh (ruh göçü) yani reenkarnasyon inancı, sadece Kürt Aleviler arasında değil aynı zamanda Anadolu'daki bir kısım

Alevilerde de görülmektedir. Alevi inancında bunun kanıtı olarak Kur'an'daki bazı ayetler gösterilmektedir. Örneğin, Bakara Suresinin 28. Ayetinde, *"Allah'ı nasıl inkâr edesiniz ki, siz ölüler idiniz, o sizi diriltti, gene öldürülecek, yine diriltecek, O'na döndürüleceksiniz*" tezi, tenasüh olayına örnek olarak verilir. Alevilikte ruhun olgunlaşması esastır ve bedendeki ruh, günahlardan arınana kadar sürekli beden değiştirir. İnsan öldükten sonra bu tekrar devam eder (Gülşan, 2004: 122-123).

1.7. Alevilikte Ocak Sistemi

Alevi ocakları hakkında önemli çalışmaları bulunan Ali Yaman, konuyla ilgili bir makalesinde, "ocak" sözcüğünün kelime anlamı ve kullanımları hakkında geniş bilgi verir. Yaman, Pir Sultan Abdal'ın bir deyişinde geçen, *"Ocakoğlu ocağından gelince"* ve *"Ocakoğlu ocağından varınca"* dizelerinden yola çıkarak ocak kavramının ilk olarak 16. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlandığının varsayılabileceğini belirtmekte, ancak bu dizelerin alındığı cönklerin istinsah tarihinin belli olmaması nedeniyle kesin bir hüküm verilemeyeceğini ifade etmektedir. Ayrıca *"ocak"* sisteminin ilk ortaya çıkışıyla ilgili görüşleri tartışarak bu hususta dört ayrı varsayımın mevcut olduğunu ileri sürer ve bu varsayımları dört başlıkta özetler:

> *"*1. Alevi Ocakları, Hünkâr Hacı Bektaş Velî zamanında ortaya çıktı.
>
> 2. Alevi Ocakları, Hünkâr Hacı Bektaş Velî'den önce vardı. Hz. Ali'nin soyundan gelen ailelerce oluşturuldu.
>
> 3. Alevi Ocakları, Kızılbaş Türkmen boylarınca kurulmuş Safevi Devleti'nin kurucusu Şah İsmail Hatayi'den sonra ortaya çıktı.
>
> 4. Anadolu'ya gelen kabilelerin dinsel/siyasal liderleri olan dede, baba, abdal unvanlı babalar Ocakzâde Dede ailelerini oluşturdular*"* (Yaman 2011: 43-64).

Alevi inanç sisteminin tarihî oluşumunda ve sürekliliğinin sağlanmasında oldukça önemli yeri olan Ocak sistemi için A. Yaşar Ocak Alevi ocaklarının oluşumunda iki kültün baskın etkisinden söz etmektedir. Ocak, Alevi ocaklarının ilk yapılanmasının, 10. yüzyıldan itibaren Orta Asya'dan Anadolu'ya gelmeye başlayan Türkmen babaları tarafından 12. yüzyıl sonrası *"Hz. Ali kültü"*, *"On iki İmam kültü"* ve *"Kerbela Matemi kültü"* şeklinde sıralayabileceğimiz üç temel kült üzerine inşa edildiğini belirtir. Ocak, yeni inanç anlayışının Nizarî İsmailîği'nden etkilenmiş, Sünni olmayan, aynı zamanda Şii de denilemeyecek bir heterodoks İslam yorumunun

oluşturduğunu belirtir (Ocak 2013: 54-55) ve ocakların ilk oluşumu ile ilgili olarak Şah İsmail'in rolünün önemini vurgulayan şu ifadelere yer verir:

> *"*Alevilikteki Tanrı anlayışı, kısaca 'Tanrının insan bedeninde şekillenişi' diyebileceğimiz 'hulul (incarnation)' inancı çerçevesinde, eski Türklerdeki Gök Tanrı kavramının Hz. Ali ile özdeş hale getirilmesinden oluşan bir Tanrı telakkisidir. Bu sebeple Alevilik'te Hz. Ali, tarihsel Hz. Ali'den çok daha farklı olup Alevi teolojisinin belkemiğini oluşturur. Oniki İmam kültü aslında bu temel inancı kamufle eden daha ikincil bir külttür. İkinci temel nokta, Hz. Hüseyin etrafında teşekkül eden Kerbela Matemi kültünde düğümlenir. Deyim yerindeyse, Aleviliği tarihi boyunca ayakta tutan -temelde eski Mezopotamya kökenli- bu kült, aslında, Alevilikte kolektif vicdanın sembolü haline gelmiş bir 'acı, ıstırap, ezilmişlik, zulme, haksızlığa uğramışlık' kültüdür. Bu bakımdan göründüğü kadar basit değildir; Aleviliği anlayabilmek için ele alınacak temel hareket noktalarından biridir. Alevilik XVI. yüzyıl başında Şah İsmail-i Safevi tarafından işte bu iki ana kült etrafında, eski Türk kabile hiyerarşisinin, çok belirgin mistik bir ruhla sentezinden ibaret mükemmel bir cemaat teşkilatına kavuşturuldu. Eski kabile şefleri ve dini reisler olan Türkmen babalar, böylece Hz. Ali soyundan gelen seyyidler, dedeler haline geldiler. Bu soylar, ocak denilen kutsal dede-seyyid ailelerini oluşturdu ve Alevi zümrelerinin her biri, başlarında, aynı zamanda Alevi yolunun mürşidi olan dedelerin bulunduğu bu ocaklara bağlandı. Bu, tıpkı tasavvufi tarikatlar örneğinde gerçekleştirilmiş bir teşkilatlanmaydı. Bu sebeple bu ocakların her biri, Alevilik bünyesindeki bir tarikat sayılabilir*"* (Ocak 2013: 55-56).

1.8. Tanımlar

Abdal: Kendini hak yoluna adamış derviş. Abdallar Anadolu'da 13. Yüzyıldan itibaren görülmeye başlanmıştır.

Ahi: Meslek loncaları içinde birleşen insanların oluşturdukları birliklerde, üyelere verilen ad.

Ahilik: Fütüvvet teşkilatının bir devamı olarak Anadolu Selçukluları döneminde ortaya çıkan ve Osmanlı devletinin kuruluş aşamasında yaygınlaşan esnaf, zanaatçı, çiftçi gibi çalışma kollarından insanları kapsayan dinsel, siyasal, ekonomik örgüt.

Alevilik: 1-Hz Ali ve onun soyundan gelenlere bağlanmış olan. **2-** Doğanın aklı ve insanın aklı üzerine yapılanan, tanrıbilim yaradılış inancına karşı varoluş çevrimini temel alan, insanın düşünmesine konu olacak her şeyin varlığı ve anlamı üzerine sorular soran, yine insanın düşünme gücüne, aklına dayanarak yanıtlar vermeye çalışan ve kendini tasavvuf diliyle dışa vuran felsefe.

Ayin-i Cem: Alevi-Bektaşilerin başlıca törenine verilen ad. **2-** Peygamber'in Mirac'ı sırasında Öte dünya'da yapılmış olan "Kırklar Cem'i"nin yeryüzündeki tekrarı

Baba: Bektaşiliğin babagan kolunda mürşitlik aşamasına gelmiş, dergahta düzenlenen törenleri ve dergahın iç işlerini yönetene derviş.

Bacı: "Kızkardeş", bir Alevi-Bektaşi dergahının kadın üyesi.

Bektaşilik: Hacı Bektaş Veli adına kurulan Hz Ali ve On İki İmam sevgisine dayanan olgunluk, eşitlik, özgürlük vb. ilkelerce belirgin tarikat.

Can: Alevi-Bektaşi topluluk üyelerinin her biri. Mürşit, topluluk üyelerine "Canlar" diyerek seslenir.

Cem: Toplanma ve toplantı yeri anlamına gelmektedir.

Dedebaba: Dünyada yaşayan bütün Bektaşilerin ruhani lideridir. Dedebabalık hayat boyuncadır.

Dem: Soluk, an, zaman, kadeh.

Dergâh: Alevi büyüklerinden birisinin kabrinin bulunduğu ve çevresi kapatılmış, ibadet yeri durumuna getirilmiş büyük Tekke.

Deyiş: Alevi edebiyatında Tarikat, yol inancını ve Tarikat, yol ilkelerini dile getiren, bu kapsamda güncel yaşamı betimleyen, serbest konulu şiir.

Dolu: Bektaşi törenleri sırasında elden ele dolaşan ve herkesin bir yudum aldığı, rakı ya da şarap kasesi.

Ehl-i Beyt: Peygamberin ailesi: Muhammet, Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin.

Eren: Bektaşilerde tarikat üyelerini adlandırmak için kullanılır. Baba, onlara "Erenler" diyerek seslenir.

Erkan: Tarikat, Yol ulularının koyduğu ve Tarikatın, Yolun yasası durumunda olan ilkeler, kurallar ve törenlerin tümüne erkan denir.

Fütüvvet: Anadolu'da XIII. yüzyıldan sonra ortaya çıkan, kısa bir süre içinde birçok İslam ülkesinde de benimsenip yayılan, zanaatçı ve esnaf birliklerine verilen ad.

Hakikat: Gerçeklik. Tanrısal gerçekliğin yaşantıda görünmesi.

Hakullah: Alevilik ve Bektaşilikte geçen bu uygulama Allah için verilen yardım demektir.

İkrar: Bu kavram Alevi-Bektaşiliğin temelidir tarikata girilmek için verilen söz anlamına gelir. Tarikata girmek Alevilik-Bektaşilikte ikinci doğum olarak kabul edilir.

Kırklar: Alevi-Bektaşi inancına göre, Tanrı'nın ruhları yarattığında yaratılan, her devir ve zamanda yeryüzünde bulunduklarına inanılan kırk ermiş kişiyi ifade eder.

Mürşit (Dede): Alevilik-Bektaşilikte, görev itibariyle Hz. Muhammed, Hz. Ali ve Hacı Bektaş Veli'yi temsilen Cem erkânının başkanlığını yapar.

Pir: Tarikatın, Yolun kurucusu, yayıcısı, önderi olan ve Tarikatta, Yolda en yüksek aşamada bulunan kimse.

Post: Tarikat yolunda, Yolda bir aşamayı, bir makamı simgeleyen ve seccade olarak algılanan, pirin, dedenin ya da babanın oturduğu tabaklamış tüylü deri.

Postnişin: Bir tekkede, dergahta postta oturan en üst yetkili.

Rafızilik: Hz. Ebubekir ve Hz Ömer'in halifeliğini tanımayanların oluşturduğu dinsel-siyasal akım.

Rehber: Cemdeki on iki hizmet sıralanmasında yer alan, dedenin, babanın yöneteceği törenleri hazırlama, Yola girecek canlara Yolu öğretme görevini yerine getiren kimse.

Rızalık: Birbirine dargın, alacaklı-borçlu ya da davalı canların, Cem öncesi sorgulanarak kendisiyle, cemaatla ya da Yolla rızasının alınması durumu

Tacı Haydar: On iki köşeli serpüş, Kızılbaşları, Haydar taraftarlarını ayıran başlık.

Yeni Platonculuk: İsa'dan sonra 3. Yüzyıl'da İskenderiye'de Plotinos tarafından Platoncu sisteme mistik öğeler katılarak geliştirilen, Tanrı'dan taşan ışığın dönüşümler geçirerek varlığa gelmesi temeline dayanan ve Kızılbaş felsefe tasarımına hemen hemen olduğu gibi taşınan felsefe sistemi.

Yesevilik: Türkistanlı Hoca Ahmet Yesevi tarafından kurulan, Müslümanlığı kabul eden Türkler arasında geniş bir taban bulan Sunni tarikat.

Yol: Tarikat.

BÖLÜM 2. ARAŞTIRMANIN ARKA PLANI VE METODOLOJİSİ

2.1. Araştırmanın Arka Planı

Yapmış olduğumuz çalışmalar İstanbul ili içerisinde gerçekleşmiş olup, birbirinden farklı Alevi örgütlerini kapsamaktadır. Bu örgütler İstanbul'un farklı ilçelerinde faaliyet yürütmektedirler. Örgütlerden Kartal Cemevi ilk olarak Sosyal Yardımlaşma Derneği adı altında kurulup, sonradan Kartal Cemevi Vakfı olarak faaliyetine devam etmektedir. Kartal ilçesinin, Esentepe Mahallesindedir. Pir Sultan Abdal Kültür Derneği ilk olarak 1976 yılında kurulmuş, bu derneğe bağlı Gazi Şehitleri Cemevi Sultangazi ilçesinin, 75.Yıl Mahallesindedir. Cem Vakfı 1995 yılında kurulmuş olup Merkezi Bahçelievler ilçesi, Yenibosna mahallesindedir. Görüşmenin gerçekleştirildiği şube ise Avcılar ilçesi, Firuzköy Mahallesindedir. Şahkulu Sultan Tekkesi tarihi 16.yy'a dayanan eski bir ahi merkezidir. Kadıköy ilçesi Merdivenköy mahallesindedir. Gazi Eğitim Ve Kültür Vakfı Cemevi Sultangazi ilçesi, Gazi Mahallesindedir. Çalışma gerçekleştirilen Alevi örgütleri ve tarihçeleri şöyledir;

Kartal Cemevi, İstanbul'un Kartal İlçesi'nde yer alan bir Cemevidir. Cemevi, 1993 yılında "Kartal Cemevi Kültür, Eğitim ve Sosyal Yardımlaşma Derneği" adıyla kuruldu, Mimar Gökçe Cencay'ın Selçuklu Mimarisi ve Anadolu'daki tekke ve dergahların mimarisinden etkilenerek Cemevi'nin binasını tasarladı. 1996 yılında dernek kapatıldı ve "Kartal Cemevi Vakfı" olarak tekrar kuruldu. (www.kartalcemevi.org.tr)

Pir Sultan Abdal Kültür Derneği, Pir Sultan adıyla anılan dernek 1976 yılında Sivas ilinin, Yıldızeli ilçesi Banaz köyünde "Banaz Köyü Pir Sultan Abdal Turizm ve Tanıtma Derneği" adı ile kurulmuştur.12 Eylül Askeri Darbesinde tüm dernekler gibi faaliyetlerine son verilmiştir. 1988 yılında Ankara'da "Banaz Köyü Pir Sultan Abdal Turizm ve Tanıtma Derneği" adı ile tekrar açılmış ve daha sonra adı " Pir Sultan Abdal Kültür Derneği" olarak değiştirilmiştir. Derneğin Türkiye genelinde 75'in üzerinde şubesi bulunmaktadır. (http://www.pirsultan.org/)

Cem Vakfı, Bir diğer adıyla "Cumhuriyetçi Eğitim ve Kültür Merkezi Vakfı" 1995 tarihinde kurulmuştur. Kurulduğu zamandan beri genel başkanlığını uluslararası hukuk

profesörü İzzettin Doğan yapmaktadır. Cem Vakfı Genel merkezi İstanbul'da Avrupa yakasında, Bahçelievler ilçesi, Yenibosna Mahallesindedir. Cem Vakfı'nın yurt içi ve yurt dışı olmak üzere 50'ye yakın şubesi bulunmaktadır. (https://www.cemvakfi.org/)

Şahkulu Sultan Tekkesi, İstanbul Merdivenköy'de yer alan aslen bir "ahi" zaviyesi olan Şahkulu Sultan Tekkesi 16.yy başlarından itibaren Bektaşiliğe intikal etmiştir. Tekke adını Bektaşi geleneğine göre tekkenin ilk şeyhi olarak kabul edilen Şahkulu Sultan'dan alır. Bektaşi tekkeleri arasında Kırşehir'deki "Pir evinden" ve Yunanistan sınırları içerisinde yer alan Seyyid Ali Sultan Tekkesin'nden sonra üçüncü sırada olan en önemli tekkelerden biridir.

Günümüzde kurulan "Şahkulu Sultan Külliyesini Onarma ve Yaşatma Derneği" tekkeyi aslına uygun bir biçimde tamir ettirerek Alevi-Bektaşi kültürünün yaşatıldığı bir merkez haline getirmiştir. (http://www.sahkulu.com/)

Gazi Eğitim ve Kültür Vakfı Cemevi: İstanbul ili Sultangazi ilçesi Gazi mahallesinde bulunan Cemevi'nin kuruluş tarihi 2003 yılıdır.

Çalışmanın gerçekleştirildiği bölge İstanbul il ve ilçeleri olup, toplamda 10 ayrı örgüt yöneticisiyle yapılan görüşmeler neticesinde gerçekleşmiştir. Her bir yöneticiyle derinlemesine görüşmeler yapılmış ve 10 adet yarı yapılandırılmış soru yöneltilmiştir. Derinlemesine görüşmeler farklı yer ve zamanda gerçekleşmiştir. İstanbul'un seçilme nedeni olarak kentleşmenin yoğun olduğu ve kırdan kente göçün fazla olduğu bölgelerin başında gelmesi ve kozmopolit bir şehir olması gelmektedir. Bu çalışmanın amacı İstanbul ili ve ilçelerinde yer alan farklı Cemevi, Dergâh ve Alevi örgütlerinin aralarındaki farklılıkların altında yatan nedenleri anlamaktır.

2.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada amaçlanan İstanbul ili içerisindeki çeşitli ilçelerde yer alan birbirinden farklı Alevi örgütleri ve bu örgütlere bağlı Cemevlerine giden Alevi-Bektaşi topluluğunun, ayrı örgütlenmeler yoluna gitmelerinin nedenlerini anlamaya ve farklı örgütlenme nedenlerini anlamaya çalışmaktır. Bu bağlamda, Alevi Bektaşi topluluğunun kentleşme ile birlikte geçirdiği dönüşüm ve bu dönüşüm ile beraber araştırmanın asıl altında yatan sosyo-ekonomik ve siyasi boyutların da ortaya çıkarılması planlanmaktadır.

2.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma ulaşılmak istenen, İstanbul ili içerisinde faaliyete bulunan Alevi örgütlerine bağlı Cemevleri'nin neden birbirinden farklı örgütlenmeler yoluna gittikleri ve bu örgütlerin arasında Alevi-Bektaşi topluluğunun ihtiyaçları (inançsal, politik ve kültürel) bakımdan ne tür farklar olduğudur. Bu farklılıkların saptanması kentleşme olgusunun Alevi kültürüne ilişkin etkilerinin anlaşılması açısından, dolayısıyla bahsi geçen kültürün yaşadığı dönüşümün gözler önüne serilmesi açısından önem taşımaktadır. Söz konusu dönüşümlerin siyasal yapısı da bu sayede ortaya çıkarılarak; sadece inanç ve ibadet bazında olmayıp, ekonomik ve siyasal yapıların etkilerinin de farkına varılmasını sağlanması da ayrıca önemlidir. Tüm bu sebeplerden ötürü konuya ilişkin çalışmaların artması farkındalığın artmasını da beraberinde getireceğinden oldukça önemlidir.

2.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Görüşme yapılan kişileri, araştırmanın elde etmek istediği veriler doğrultusunda İstanbul ilinde yer alan ve birbirinden farklı ilçelerde bulunan, Gazi Eğitim ve Kültür Vakfı Cemevi yöneticileri, Pir Sultan Abdal Gazi Şehitleri Cemevi'nin yöneticileri, Merdivenköy de yer alan Şahkulu Sultan Dergah'ı yöneticileri, Kartal Cemevi yöneticileri, Cem Vakfı yöneticileri oluşturmaktadır. Toplamda 10 katılımcıyla görüşülmüş olup, bu katılımcıların 8'i erkek, 2'si kadınlardan oluşmaktadır. Görüşülen katılımcılar arasında en düşük eğitim seviyesi lise olduğu görülmektedir. Sırasıyla 2'si lise, 1 Üniversite terk, 2'si ön lisans, 5'i lisans eğitimi görmüştür. Yaş aralıkları 34-60 arasında olup İstanbul'da yaşamaktadırlar.

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden derinlemesine görüşme yöntemi kullanılmıştır. Derinlemesine görüşmeler Cemevleri'nin yöneticileriyle yapılarak, her bir yöneticiye aynı yarı yapılandırılmış 10 soru sorulmuş ve görüşmeler farklı zamandan ve farklı yerlerde gerçekleşmiştir. Görüşme esnasında ulaşılan önemli bilgiler, konunun genel çerçevesinden kopmadan değerlendirilip, sonuç kısmında detaylıca anlatılmıştır. (Bakınız Tablo 1).

Tablo 1.

Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler*

İsim	**Yaş**	**Cinsiyet**	**Medeni hali**	**Eğitim durumu**	**Meslek**
K.1	38	K	Bekar	Üniversite Mezunu	Yönetici
K.2	46	E	Evli	Yüksek Okul	Yönetici
K.3	51	E	Evli	Üniversite Terk	Yönetici
K.4	45	E	Bekar	Lise Mezunu	Yönetici
K.5	38	E	Evli	Üniversite Mezunu	Yönetici
K.6	60	E	Dul	Yüksek Okul	Yönetici
K.7	50	E	Evli	Üniversite Mezunu	Yönetici
K.8	34	E	Bekar	Üniversite Mezunu	Yönetici
K.9	55	E	Evli	Lise Mezunu	Yönetici
K.10	35	K	Bekar	Üniversite Mezunu	Yönetici

***Katılımcıların isimleri gizli tutulması için 1 den 10'a kadar sayı kullanılmıştır.**

2.5. İşlem

Nitel veriler kullanılarak çalışma değerlendirilmiştir. Araştırma esnasında yapılacak olan görüşmeler önceden hazırlanmış olan görüşme çerçevesine uygun şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda katılımcıların yaş, eğitim durumu, medeni hal gibi kişisel özelliklerinin öğrenilmesinin ardından sorulacak olan sorular ile İstanbul'un çeşitli ilçelerinde yer alan birbirinden bağımsız Cemevi, Dernek ve Dergâhların ortak ve farklı yönleri derinlemesine bir şekilde ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Gerçekleştirilmiş olan derinlemesine görüşme sonrası elde edilen verilerin analizi yapılmış ve ardından çözümleme gerçekleştirilmiştir.

2.6. Veri Toplama Yöntemleri

Veriler görüşmeye katılan katılımcılardan izin alınarak ses kayıtları şeklide toplanmış ve ayrı ayrı deşifre edilmiştir. Nitel araştırma yönteminin ve derinlemesine görüşme tekniğinin seçilmesinin nedeni, Alevi topluluğunun içerisinde yetişen katılımcıların kişisel düşüncelerini ve deneyimlerini öğrenmek ve araştırma problemine ilişkin daha derin bir bilgiye ulaşmak maksadıyla tercih edilmiştir.

2.7. Nitel Araştırma Yöntemleri

Niteliksel araştırma, insan davranışının duygusal ve iç içe geçmiş yanlarının derinlemesine anlamaya yardımcı olur. Belirlenmiş temalar üzerinden neden sorusunun cevabının arandığı niteliksel görüşmeler araştırmacıya yeni keşiflerin yolunu açar. Genelleme yapma olanağı olmayan niteliksel görüşmeler görece sübjektif oluşu ile görüşülen kişilerle ilgili daha derin anlama ve yorumda bulunma olanağı sağlar. Gözlemin dâhil edildiği görüşmeler bir genelleme sağlayamasa bile araştırmacının gerçek bilgiye ulaşma olasılığını arttırır. İnsanı merkeze alır ve kişilerin gerçek yaşamlarına ait detayları araştırır. Teknoloji, zaman ve maliyet esnekliği sağlaması ve tek başına veri toplamaya uygunluğu araştırmacıya avantaj sağlar. Derinlemesine görüşme en bilinen ve kullanılan yöntemleridir (Akşit, Belma 2017).

"Nitel araştırma dünyayı başkasının gözünden görmeyi sağlamaktadır" (Dickson- Swift ve ark., 2009). Nitel araştırmayı güçlü ve etkili kılan, ilişkisel ve empatik doğasıdır. Araştırmacı ve katılımcılar arasındaki bağlantı ve sorunların

konuşulması ve keşfedilmesi için sağlanan ortam, zengin bir açıklama oluşmasını sağlar. Nitel araştırmada, araştırma konusu katılımcıya samimi ve doğal olarak sunulur.

2.7.1. Derinlemesine Görüşme

Yapılan çalışmada derinlemesine görüşme yönteminin kullanılması, görüşülen katılımcılarla, samimi ve rahat bir ilişki geliştirmemize yararken. Araştırma probleminin en ince ayrıntısına kadar inmemize ve özüne ulaşmamıza olarak sağlaması bakımından kullanılan en doğru yöntem olarak ifade edilebilir. "*Derinlemesine görüşme, araştırılan konunun bütün boyutlarını kapsayan, daha çok açık uçlu soruların sorulduğu ve detaylı cevapların alınmasına imkân veren, yüz yüze, birebir görüşülerek bilgi toplanmasına imkân veren bir veri toplama tekniğidir"* (Tekin, 2006).

Derinlemesine görüşme, araştırmacının görüşmeciye araştırma konusu kapsamında belirlenen ana temalar çevresinde açık uçlu sorular yöneltmesi, cevapları dinlemesi, verilen cevapların kaydedilmesi veya not edilmesi ve konuşma akışına ek soruların sorulmasını kapsayan sohbet tarzında gerçekleşen bir veri toplama tekniğidir (Kümbetoğlu, 2005: 71).

Derinlemesine görüşme, araştırma problemine ilişkin yüzeysel bilgilerden çok, kişilerin düşünce, görüş ve deneyimleriyle ilgili bilgi toplanmak istendiğinde kullanılan bir görüşme tekniğidir. Derinlemesine görüşmelerde az sayıda insanla görüşülerek çok detaylı bilgi elde edilmeye çalışılır, Araştırmacının amacı, görüşülen kişi ne söylemek istiyorsa bunu söyleyebileceği rahat bir ortam sağlamaktır. Araştırma konusuna ilişin bütün ayrıntılara ve boyutlara ilişkin bilgilerin görüşme sürecinde elde edip edilmemesi, görüşmenin derinliğini yansıtır (Kümbetoğlu, 2005: 81). Görüşme sürecinde araştırmacı çeşitli sorular sorarak görüşmeciyi konuya yönlendirir, cevapları dikkatle dinler, görüşmenin planlanan şekilde sürüp sürmediğini kontrol eder, ancak standart bir görüşme yönergesine bağlı kalmaz. Görüşmeci konudan uzaklaşırsa ya da çok uzun ve dolaylı cevaplar verirse araştırmacı görüşülenin konuşma isteğini kırmadan müdahale etmeli ve görüşmeyi planlanan konuya çekmelidir (Kümbetoğlu, 2005: 91-92).

Derinlemesine görüşme tekniği kullanan araştırmacı, katılımcı ile yeni bir ilişki başlatarak onu görüşmeye dâhil etmektedir. Görüşme esnasında araştırmacıdan beklenen, odaklanma, disiplin, içe bakış ve anlama becerilerini kullanmasıdır.

Araştırılan konunun özüne inmek, görünmeyeni bulmak, ayrıntıları kavramak, dolayısıyla günlük konuşmadan farklı biçimde katılımcıyı yönlendirerek bilgi edinmek; derinlemesine görüşme tekniğinin unsurları arasında yer almaktadır (Karataş, 2015).

2.8. Araştırmanın Sınırlılığı

Nitel araştırmada çalışma grubu söz konusu olduğu için yani evreni temsil edebilecek sayıda ve düzeyde kişiyi örnekleme dâhil etmek çoğu zaman mümkün olmadığı için, bu araştırmalarda elde edilen bulguların genellenebilmesi güçtür. Bu nedenle nitel araştırmalarda ancak sınırlı genellemeler yapılabilmektedir (Altındağ, 2005).

BÖLÜM 3. BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Aleviliğin Tanımlanması

Görüşmeler sırasında katılımcılar ortak görüşleri dile getirseler de Aleviliğin farklı özelliklerine vurgu yapmışlardır. Örneğin bazı katılımcılar Aleviliği çok eski bir geçmi ve evrensel niteliğe sahip bir değerler bütünü, kısaca bir felsefe olarak tanımlamaktadır.

> *"*Alevilik bana göre eee kadim zamanlardan itibaren süregelen insanlığın bilgi birikiminin toplamı eee insanı iyiliğe, güzelliğe, doğruya yönlendiren, ilk önce kendini tanımakla her yolculuğun başlayacağını insanlara aşılayan bir felsefe diyebiliriz aslında, tabi bu söylediğim eee bir tanım değil yani, bir tanım gibi düşünmemek lazım, dünyanın çeşitli yerlerine dağılmış farklı farklı adları olsa da öz itibariyle aynı düşünenin farklı kolları aslında, her topluma eee her yapıya göre farklı şekiller almış diyebiliriz.*"* (K.1/K)

> *"*Aleviliğin semavi dinlerden ayrı, kendine has bir yaşam biçimi ve felsefesi olduğu, asla semavi dinlerle ilişkisi olmadığı ama zorla, baskıyla bilmem neyle içi içe yaşamın tarihsel süresi içerisinde, bir etkileşim içerisinde olduğu da bir gerçektir. Hem asimilasyon politikaları hem yok etme imha inkar politikalarıyla Aleviliğin özünden saptırmaya yönelik çok saldırılar olmuştur, bunların da gerekçesi vardır. Tek tanımı şudur bana göre Alevilik devlet dışı bir yaşamdır. Alevilik sınıfsız bir yaşamdır, kurumsal dinler dışında bir yaşamdır. Yani tahtacılar vardır, kakailer vardır yaresanlar vardır, kızılbaşlar vardır Bektaşiler vardır bunların her biri tek başına Alevilik değildir ama bunların hepsi felsefesini Aleviliğin varoluş ilkesinden almıştır.*"* (K.6/E)

Aleviliği İslamiyet öncesi inançlarla bağlantılı bir yapı olduğunu vurgulayan, diğer bir katılımcı ise, İslamiyetle birlikte şimdiki halini aldığını, Alevilik inancında ki kırklar söylencesinin bu duruma örnek olduğunu ifade etmektedir.

> "Aleviliğin ortaya çıkışı İslamiyet'ten daha eskidir. Bizim kendi Ocak büyüklerimizin de sıklıkla söylediği bir gerçek bu. İslamiyet ortaya çıktıktan sonra ise şimdi ki Aleviliğin proto halleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Yine Ocak Pirlerimizin anlatımında Aleviliğin bu yeni halinin ilk hikayesi Kırklar Söylencesidir. Kırklar söylencesi ise Hz. Muhammet'in Peygamber olmadan önce ki sürecinde var olan bir eee inanç, bir felsefe, herkes farklı değerlendiriyor.*"* (K.2/E)

Öte yandan katılımcılardan bazıları Aleviliğin bir yaşam biçimi olduğuna vurgu yapmışlardır. Aleviliği semavi dinlerden farklı, inancın ve siyasetin bir arada yürütüldüğü, ezilenden yana olan bir yaşam biçimi olduğunu bir katılımcı şöyle belirtmektedir.

> "Alevilik bir inanç ve siyaset yoludur. Yolun iki ayağından biri olan inancı, diğer ayağı olan siyasetini diyalektik bir bağla birbirine bağlayan ve birlikte yürüten bir inançtır, bir yoldur . Bir eee ilkeler ve kurallar manzumesinin bütünüdür diyebiliriz inanç olarak**, s**onuçta semavi dinlerden bağımsız kadim inançlardan biridir Alevilik. İnsanlık tarihi var olduğu günden bu güne eee ortaya çıkan eee haklı haksız, ezen ezilen çelişkileri üzerinden ezilenden yana haklıdan yana tavır belirleyen eee kendine insanım diyen ve insan olmayı önüne, insanlık erdemlerini önüne hedef olarak koyan bir inanç.*"* (K.3/E)

Bir diğer katılımcı Aleviliği senkretik/bağdaştırmacı bir yapıya sahip, Şamanizmin İslamiyetten daha baskın olduğu mistik bir yaşam biçimi olarak açıkamaktadır.

> *"*Aleviliği tanımlamanın doğru olduğunu düşünmüyoruz aslında biz genel olarak. Aleviler Orta Asya da Şamanizm, Ortadoğu da biraz İslamizm, biraz Ezidi'lik, biraz Hristiyanlık hatta içerisinde biraz da Yahudilik izleri taşıyan mistik bir yapıdan bahsediyoruz aslında, bir yaşam biçimi, bir felsefe eee bir tanımı yok yani Aleviliğin. Her ne kadar Aleviliği, Hz Muhammet'e, Ehlibeyt'e veya Hz Ali ye bağlasalar da, Şamanizm ile ilgili kökleri daha derin. Böyle bir inancı tanımlamak biraz abes olur.*"* (K.4/E)

Aleviliği semavi dinlerden farklı olarak doğal bir din olarak tanımlayan katılımcılar, bu tanımlamaya kaynak olarak farklı içerikteki Alevi deyişlerini göstermektedirler. Buna ilaveten Aleviliğin aynı zamanda geleceğe yönelik bir toplum projesinin olduğundan bahsetmektedirler.

> *"*Alevilik bir değerler bütünü. Yani bu değerlerden kastım eee tabii ki inançsal, kültürel ve ahlaki boyutu olan ilkeler. Ancak şunu belirteyim eee ben Aleviliği semavi dinler gibi bir inanç olarak da görmüyorum. Benim gözümde eee Alevilik doğal bir dindir. Nedir bu doğal Din diye soracak olursanız, insan-toplum-evren/doğa bütünlüğünü veya eee uyumunu gözeten ve bu uyumu sağlamaya çalışan bir bakış açısı diyebilirim. Pek çok kişi bu tanıma katılmayabilir tabii ki ama ben eee Aleviliği böyle hissediyor ve yaşıyorum. Beni böyle bir düşünceye sevk eden elbette deyişlerimizdir eee nefeslerimizdir ve elbette aşıklarımız, ozanlarımız ve hakikat arayışında olan insanlarımızın bize bıraktığı gelenektir Lafı uzatmayayım ama bu deyişleri ve nefesleri dikkatli bir şekilde incelediğimizde orada yalnızca ahlaki tavsiyelerden, öğütlerden ibaret

olmadığı görülür. Kimisinde kozmoloji ele alınıyor, kimisinde evrim ele alınıyor, kimisinde de eşitlikçi, ortaklaşmacı, komünal toplumsal değerler işleniyor. Mesela Alevilikte geçen hakikat şehri veya rıza kenti bir anlamıyla Alevilerin içinde yaşamak istedikleri bir toplumsal ütopyaya işaret eder. Yani bu yüzden Alevilik sadece öyle basit bir inanç meselesi değil.*"* (K.5/E)

Alevilik insanın varoluşunu evrenin varoluşu ile birlikte değerlendiren, insana dair her şeyi kapsamı içine alan dinler üstü bir paradigma olarak tanımlayan bir katılımcı, Aleviliği "Yol" kavramıyla açıklamaktadır.

"Aleviliği, bu çağdaş literatürden söylersem, hani bizde "yol" derler, bunun çağdaş karşılığını falan hiç bulamadım ben yani, Felsefe midir, kültür müdür, yaşam biçimi midir? Karşılığını bulamadım, Yol kavramının, şimdi Alevilik yoldur, bu tartışmasız kendisini ifade etme biçimi budur ve eee çok ta kapsayıcı ve tam anlamıyla anlatan bir ifadedir yol, ama yol'u günümüzün ifadeleriyle nasıl ifade ederiz derken işte bu son zamanlarda tanıştığımız bir sözcük var "paradigma" tam anlamıyla Alevilik bir paradigmadır. Nedir şeyi, evrenin oluşumu, insanın oluşumu, yeni bir varoluş olarak düşündüğümüz zaman, evrenin oluşumunu, insanın oluşumunu açıklayan ve ikisi arasında ki bağı açıklayabilen, ve bunlar arasında ki ilişkiyi açıklayan çok kapsamlı, çok geniş bir paradigmadır. Alevilik insanın kendi varoluşunu, evrenin varoluşuna bağlayan, ikisini de açıklayan tezleri olan, açıklamaları olan, cevaplar üretmiş olan, dinler üstü, kültürden de öte, sosyoloji den öte ama insanın ürettiği her şeyi kapsayan, kültürdür, inançtır, bilimdir, hepsini kapsayan bir paradigmadır. Bu anlamıyla yol, günümüz ifadesiyle paradigma ile çok örtüşüyor yani Alevilik bir yoldur ve hareket halindedir ondan dolayı paradigmayla örtüşüyor.*"* (K.7/E)

"Öyle bir özgür cevaplama hakkım ya da durumum varsa, tanımlanması sıkıntılı bir kavram, tanım sıkıntılı bir kavramı çünkü tanımladıktan sonra daraltıyorsun alanı, Alevilik yaşanılan bir şey yani, çünkü Alevilik semavi bir inanç değil, sınırları, eni, boyu, yüksekliği belirtilen bir inanç değil, tüm evreni, tüm insanlığı, tüm canlıları, tüm türleri kapsayan bir anlayış, bu yaşayan ve yaşanılan bir inanç.*"* (K.8/E)

Kimi katılımcılar ise Aleviliğin dinamik bir içeriğe sahip olduğu, bu nedenle tanımlanamayacağını belirtmektedirler.

"Belki de hayatta en fazla karşılaştığım sorulardan bir tanesi budur. Ben Aleviliğin bir kalıba sokulmasına, bir fotoğraf olarak sunulmasına, çerçevelenmesine, sabitlenmesine karşıyım. Aleviliğin kendisi de karşı çünkü mıhlayarak bir yere çaktığınız zaman onu, durağanlaştırdığınız da statik bir hale getirdiğiniz de, Alevilik kendini yol olarak ifade eden, devriye olarak kendisini ifade eden Alevilik orada durmuyor. Alevilik aynı zamanda değişime ve

dönüşüme inanan bir inanç yani Mutlakiyetçi değil, zamanın koşullarına ayak uydurabilmiş ve budan dolayı, süreçle, kuşaklarla, bilimle, sanatla, kültürle çatışmayan bir inanç. Aleviliği belki de en fazla değerli kılan yanlarından da bir tanesidir. Değerlerin toplamıyla tartışan ve onunla sorunları olan, çelişkileri olan bir inanç değil. İyi olan, güzel olan, değişen, dönüşen, iyiden yana. *''* (K.9/E)

"Aleviliği tanımlamıyorum ben, tanımlanmamalı diye düşünüyorum şöyle ki, çünkü sınırı ne kadar geniş tutarsak tutalım yine de bir sınır çizmiş oluyoruz ve dışında kalan her şey bırakılıyor. Oysa Aleviliğe sınır çizilemez yani bir şey dışarıda kaldığı zaman benim gördüğüm, o olan şey Alevilik olmuyor bana göre, sadece yaşamıma bakıyorum, yaşamımda ne kadar Aleviliği yaşıyorum, pratik olarak bakıyorum yani, çok sözel olarak şudur budur diye çok güzel anlatılıyor ama ben öyle tanımlamıyorum. Yaşamında iyi insan olmak*.''* (K.10/K)

3.2. Birden Fazla Alevi Örgütlerinin Olması

Katılımcıların hemen hemen tamamı birden fazla Alevi örgütlenmesine ve çeşitliliğine sıcak bakmalarına rağmen bu olgunun nedenlerini göç, Aleviliğin farklı yorumlanması, zamanında yasaklı bir inanç olması, siyasi görüş, devletin rolü gibi faktörlere bağlamaktadırlar. Bu dağınıklığın çözümü için "ocak sistemi"ni etkin hale getirmeyi, asimilasyon politikalarından uzak durmayı ve ortak mücadele verilmesini gerektiğini önermektedirler. Modernleşmenin ve kentleşmenin bir sonucu olarak Alevilerin güvenliklerine dair kaygıları nedeniyle örgütlenmeye başladıkları ve buna bağlı olarak birçok Alevi derneğinin var olmasının doğal olduğunu belirten bir katılımcı şunları söylemektedir:

"Bu durum bana göre modern hayatla, yani şehirleşmeyle birlikte ortaya çıkmış bir durumdur. Her toplumsal tabaka gibi Alevi toplumu da yabancısı olduğu bir alana girdiği zaman ilk önce kendi gibi olan insanları bulur ve onlarla yan yana gelir, korunma iç güdüsü bu, kendilerini güvende hissetmek istiyorlar yani, Aleviler de tam olarak bunu yapmışlardır, bulundukları yerlerde ya da gittikleri yerlerde eee birbirlerini bulup dernekleşme faaliyetlerine başlamışlardır. Baktığınız zaman Avrupa Alevi Birlikleri Federasyonu olsun, Cem vakfı olsun, daha sayamadığım bir çokları var, Ülkemizin ve dünyanın çeşitli yerlerinde Alevi kurumlarına rastlayabilirsiniz. Bu kadar fazla dernek olması doğal, demek istediğim eee Aleviler her neredeyse kendi koşullarına göre bir araya gelip bir şeyler yapmışlardır. *''* (K.1/K)

Aleviliğin farklı düzeylerde kavranması ve anlaşılması sonucu farklı Alevi derneklerinin olduğunu açıklayan katılımcılar şunları belirtmektedirler.

> "Alevilikte her şey yola dairdir, insanların algılayışlarına göre, seviyelerine göre gerçeği anlayabilmeleri için sürekler değişir yalnızca. O yüzden bence Alevilerin ayrışması söylemi doğru bir ifade değildir. Çünkü kimisi kendini Hacı Bektaş olarak tanımlayabilir, kimisi Pir Sultan derneği, kimisi Avrupa Alevi Federasyonu, ama sonuç olarak bütün bunların çıkış noktası, yayılışı, anlatılışı, yaşam biçimi ile tektir ve bu şekilde yorumlanır, hepsi Yol'un içerisindedir yani. "İkilikten kurtul, birliğe yönel" felsefesi bunun en güzel ifadesidir*."* (K.2/E)

> *"*Orta Asya'dan, işte Kafkasya'dan, Ortadoğu'dan, Balkanlara kadar eee Dünyanın birçok yerinde Alevi inancına inanan ve bu anlamda da ciddi bir itikadı, bağlılığı olan insanlar vardır, etnik olarak farklı toplumlar vardır. Alevi inancına bağlı olmaları bu toplulukları, günümüze kadar kendi öz kimliklerini, ritüellerini, yaşam biçimlerini de korumalarına yardımcı olmuştur. Ben bu şekilde düşünüyorum, o yüzden çok derin bir ayrılığın olduğunu düşünmüyorum. Dersim Alevilerinin Aleviliğe bakış açısı çok farklı, Orta Anadolu'da ki Türk ve Türkmen Alevilerin ya da Kürt kökenli Kızılbaş Alevilerinin Aleviliğe bakışı çok farklı, Batıdaki ve Balkanlardaki Alevilerin Aleviliğe bakışı çok farklı, bu da kendi öz kültürleriyle inançlarını birleştirmeleriyle alakalı bir durum*."* (K.2/E)

Öte yandan bazı katılımcılar Alevilikteki farklılıkların yerel/yöresel bir takım ibadet ritüellerinde açığa çıktığı fakat bunların Aleviliğin temel değerlerine dair bir farklılaşma yaratmadığını vurgulamaktadır. Aleviliğin yasaklı bir inanç olması ve bu duruma karşı mücadelesini demokratik bir anlayış ile sürdürmesi, farklı derneklerin Aleviliğin ortak değerlerine sahip çıkarak Alevilerin birlikte hareket etmesini sağladığı belirtilmektedir.

> "Yani Alevilik bir yoldur. Yolunda kendi içlerinde ana yolları, ara yolları, tali yolları olması doğaldır. Önemli olan burada köküne sadık olması, köküne bağlı olması eee bir ağacın dalları varsa, meyve veren dalları varsa Aleviliğin de kendi içinde bir çok derneği ve bir çok kurumu olması doğaldır. Önemli olan dediğim gibi köküne bağlı olması, köküne sadık olması. Şuana kadar da çoğu kurumumuz köküne bağlı bir şekilde mücadele veriyor, yaşamına devam ediyor. Öyle öyle bir sıkıntı yok*."*(K.4/E)

> "Şimdi zaten Alevilik eee "Yol bir sürek bin birdir" anlayışıyla Yolunu yürüten bir sisteme sahiptir. "Sürek bin birdir" yöresel olarak bulundukları koşullar itibariyle kendini temsil etme, açığa çıkma ve inancı yaşama noktasında nüans

farklılıkları olabiliyor Yol da yürürken. Ama Yol yani Yol'un önümüze koyduğu kurallar manzumesi ve ilkeler anlamında kesinlikle taviz verilmez. O bin bir süreği yaşayanlarda o ilkelerden bağımsız, değerlerin içerisini boşaltacak bir anlayışla hareket etmezler. Yani örnek olarak semahlarımızı birisi kırmızı elbiseyle döner, birisi yerel elbiseyle döner, birisi daha hızlı döner, birisi daha yavaş döner, mesele hakla hak olma meselesidir. Yani ibadet etme meselesi yöresel olarak değişkenlik arz ediyor, pratik olarak yani. Bundan hareketle kurumların da şöyle ki, Alevi-Kızılbaş, Bektaşi inancı yasaklı bir inanç bu ülkede, yasaklı bir inanç olduğu için demokratik mücadelede temel önünde olan eee demokratik haklarını kullanma noktasında isimlendirerek açığa çıkıyorlar. Mesela Alevi-Bektaşi federasyonumuz vardır bizim onun bileşenleri Alevi Kültür dernekleridir 110 şubeye yakın Cem evi olan, Pir Sultan Abdal kültür dernekleridir 90 ya da 95 Cem evine sahip, eee bağımsız dediğimiz, hani böyle tekli ya da 4'lü 5'li şubeleri olan onlarca Cemevinden oluşan bir kurum yani, özüne baktığında derneklerini ya da ibadethanelerini açtıklarında isimlerini Yol'un önümüze koyduğu değerler üzerinden açığa çıkarırken bile birlikte yol yürümenin önünü açmışlardır. Yani o sürek bin birin altını doldurmuşlardır ama Yol noktasında tek çatı altında birleşebiliyorlar.*"* (K.3/E)

Genelde Alevilerin devlet ile olan ilişkilerinin niteliği, toplumun Sunni inanca sahip kesimleri ile aralarındaki ilişkilerin düzeyi, entik kimlik farklılıkları, içinde yaşanılan coğrafi ve kültürel çevre gibi değişkenler Aleviliğe yönelik farklı bakış açılarının oluşmasına neden olduğu belirten katılımcılar bu farklı bakış açılarının farklı Alevi derneklerinin oluşumuna yol açtığını ifade etmektedirler.

"Bu konudaki ayrışmaların temelinde aslında pek çok neden yatıyor. Mesela bir Trakya Alevisi ile bir Dersim Alevisi arasındaki farkları düşünelim. Yaşadıkları coğrafya, kültürel ortam, dil ve etnisite yapısı, devlet ile kurulan ilişkiler keza Sunni kesim ile aralarındaki alışveriş gibi pek çok faktör doğal olarak Aleviliğe bakış açısını etkiliyor. Ayrıca politik görüşlerde Aleviliği ele alışta etkili oluyor. Mesela sosyalist biri Aleviliği ele alırken onun kolektif değerlerine vurgu yaparken, CHP'li bir alevi Aleviliği eee Türklükle özdeşleştirebiliyor. Bunun gibi farklı algılama ve tanımlama biçimleri işte eee Alevilerin örgütlenmesi sürecinde farklı kurumların oluşmasına yol açıyor. Türkiye'nin dört bir yanında yaşayan Alevilerin aslında böyle bir süreçten geçmesi eee gayet doğal. Ama burada önemli olan ayrışmalara odaklanmak değil, Alevilerin hak arayışında ortak taleplerde kurumsal olarak da yan yana gelebilmektir. Bu konuda farklı Alevi derneklerinin başarılı olduğunu söyleyebilirim.*"* (K.5/E)

Farklı Alevi derneklerinin mevcudiyeti Aleviliğin geleneksel/kırsal inançsal yapısının, örgütlenme biçiminin ve işleyiş tarzının çözülmesinden kaynaklandığı belirten bir katılımcı, inanç merkezli bir örgütlenme ve günün ihtiyaçlarına cevap

olabilecek bir perspektif ile Ocak sisteminin etkin hale getirilmesi ve bununla birlikte Alevi örgütlülüğünün tek bir çatı altında birleştirilmesine değinilmektedir.

> "Ülkemizde Pir Sultan adına kurulu dernekler federasyonlar, Hacı Bektaş adına kurulu dernekler federasyonlar, Alevilik adına kurulu dernekler federasyonlar, değişik diğer bazı isimler altında kurulu dernekler ve federasyonlar var ama gerçek anlamda gözlemlediğimiz zaman bunların bir araya gelmesi olmazsa olmaz bir zorunlu olaydır, gelmeleri gerekir. Aleviler sistemin de müdahalesiyle rantçı bir anlayış, bireyci bir anlayış ve iktidar hırsı anlayışı ile değişik yapılar altında örgütlenmiş ama, olması gereken bunların hepsinin Alevilik şemsiyesi altında bir araya gelmeleri ve ortak insiyatifin yaratılması esastır şu anda eksik olan budur. Alevi yol-erkanının ocak sistemi ve dergah ve ocak sistemi ile Pir-mürşit-talip-rehber hiyerarşisi içerisinde ki varlığının sabote edilmesi ve bugün o sistemin o hiyerarşik sistemin, bu hiyerarşi; kaba anlamıyla hiyerarşi emir-komuta zinciri anlamında hiyerarşi değil, bağlılık anlamında ki bu hiyerarşinin bugün oluşturulmayışından kaynaklanmaktadır. Ocakların birbirleriyle ilişkileri gerçek yol esaslarına göre inşa edilmiş olsaydı bu ayrı örgütlenmeler olmayacaktı şuanda önümüzde temel sorun aslında ocakların günümüzün şartlarına göre tekrardan yetkilendirilmesi ve faaliyete geçirilmesidir bu da tabi bir taraftan sistem sorunudur bir taraftan yasa sorundur, çok boyutludur yani bunun çözülmesi gerekmektedir.*"* (K.6/E)

Farklı Alevilik tanımlarının olması ve buna bağlı farklı örgütlenmelerin ortaya çıkmasının geçmişte de olan doğal bir durum olduğunu belirten bir katılımcı, farklı örgütlerin var olmasından ziyade bunların asimilasyonist politikaların birer aracı olup olmamasına dikkat çekmektedir.

> "Kaçınılmaz olarak bu durum Aleviliğin kendi içerisinde yeni olan bir şey değildir, Aleviliğin tarihi boyunca var olan bir şeydir o yüzden şöyle bir ifadesi vardır. Der ki "yol birdir, sürek bin bir dir." Yani o bir yolu, çok farklı anlayışlarla sürebilirsiniz ııı bu da çok doğaldır olması gereken bir şeydir çünkü farklı etnik kökenlerden gelen aleviler vardır, farklı siyasal yönelimleri olan aleviler vardır, sosyo-ekonomik durumu farklı olan aleviler vardır, kadını vardır erkeği vardır, genci vardır yaşlısı vardır dolayısıyla eee geçmişte gelen kültürel yapılar vardır, gelenekler vardır yani insan tek tip olmadığı için, insanın coğrafyadan, tarihe, ekonomik yapısına kadar, yaşadığı toprağın bereketi ya da çoraklığına bağlı olarak insanlar çeşitlendiği için eee Aleviler de bu insanlardan oluştuğu için çok farklı yönelimleri vardır. Ancak burada Alevilerin şuna dikkat etmeleri gerekiyor. eee bu kurumların, Aleviliği yok etmeye çalışan güçlerin, odakların hizmetine bilerek veya bilmeyerek o tür hizmetlere girmemesi ve Aleviliğin asimilasyonuna, unutulmasına katkı sunmaması gerekiyor, bunun dışında farklı dernekler kaçınılmaz olarak, olmak zorunda, yani onları reddetmek, tek tipleştirmek zaten Aleviliğin doğasına aykırıdır.*"* (K.7/E)

Diğer yandan farklı Alevi derneklerinin oluşumunda temelde egemen devlet düzeni ve kurumlarının belirleyici olduğunu belirten bir katılımcı. Aleviliğin geçmişi konusundaki tartışmaların, kırdan kente göç ile birlikte geleneksel yapıdan uzaklaşılması durumu ve kentleşme ile birlikte farklı politik akımların ve kimlik hareketlerinin ön plana geçmesinin de farklı derneklerin ortaya çıkmasında etkili olduğuna değinmektedir.

> *"*Bir çok neden var aslında en temelinde, devletin, sistemin, egemenin Alevilere giydirmiş olduğu tariflemeler, tanımlamalar aslında bir önce ki soru ile bağlantı kurulabilecek bir neden, İslam içi- dışı tartışmaları en temel nedenlerden biri, ikincisi Alevilerin özellikle 1950'li ve 1960'lı yıllardan sonra kente yoğun göçten kaynaklı süreklerinden, geçmişinden, öz değerlerinden uzaklaşıp, kent ile tanışması kitleler halinde eee üçüncüsü ise yine bu 1950'li 60'lı yıllardan sonra eee kente gelmeleriyle birlikte Türkiye de, tam da içinde girdikleri siyasi hareketlenmelerden kaynaklı önce Sosyalist, önce Kürt, önce Kemalist olup sonra Alevi olmaları böyle bir sıkıntı var, bundan dolayı da ayrı ayrı dernekler altında faaliyette bulunuyorlar*."* **(**K.8/E**)**

Alevilerin sorunlarının çeşitliliği ve merkeze alınan konu farklılığı nedeniyle farklı Alevi örgütlerinin olmasını doğal karşılayan başka bir katılımcı, temel meselenin örgütlülüğün en ileri düzeyde sağlanması ve bu sayede temel hakların elde edileceği yönünde olduğunu şöyle anlatmaktadır:

> *"*Coğrafyaya baktığınızda en fazla hakkı gasp edilen toplum, inanç Aleviler yani bugün yaşadıkları bölgeler işgal ediliyor, hatta demografik yapısı değiştiriliyor oraların, farklı unsurlarla birlikte Alevilere sürekli bir göç dayatılıyor oradan oraya ve atılmak isteniyor kendi bulundukları yerleşkelerden. Şimdi dolayısıyla bir Alevi örgütlülüğü, Alevi örgütlülüğü deyince değişik olması da doğal, çünkü hemen yanı başınızda alternatif örgütlülüğü birileri yaratıyor yani bir noktayı dikkate almakta fayda var. Alevi dernekleri bir siyasi alanda çoğalıyor bir diğeri inançsal boyutu bir diğeri başka bir boyutuyla ortaya çıkıyor. Bunlar yaşamın doğasında var insanların farklılıkları zenginlikleridir bunu çok fazla sorun haline getirmek doğru değil, fakat şurası sorundur mutlaka Aleviler kendi temel sorunlarının taleplerinde buluşmalıdır yani bu Alevi dernekleri bir federasyona, aynı çatı altında bir konfederasyona dönüşmek zorundadır. Çünkü artık çağımızın temel bir gereksinimidir örgütlülük ve örgütlü olmanın hatta örgütlü Aleviler tek başına da haklarını alamayacakları çok açık ve nettir. Eee Yüzlerce binlerce buralarda sorunları olan topluluklar vardır, inançlar vardır eee ırklar vardır hatta yani daha açık konuşmak gerekirse, cinsiyet sorunu halledilememiştir, çocukların sorunları halledilememiştir. İttifak kurabileceği çok öteki var Aleviler o ötekilerle mutlaka buluşmak zorundadır. Düşünün kaldı ki kendini o farklı benliklerin olmaması suni bir anlayıştır yani yapay bir anlayıştır. Alevilerin doğasında Vahdet-i Mevcut olarak görülen, doğayı böyle

yorumlayan, yaşamı böyle yorumlayan bir inancın ayrı ve gayrısı diye bir düşüncesi olamaz. Ancak ayrılık ve gayrılık karşıtlıkta başlar, ihanet noktasıdır o da yani bu düşünceye, bu inanca ihanet edenlerle etmeyenler bir olmaz ihanet etmediği sürece de farklı düşünceleri farklı görmek yanlış.*"* (K.9/E)

Son olarak bir katılımcı Alevilik hakkında birbirinden farklı görüşlerin dillendirilmesi, farklı örgütlenmelerin olması, Alevilerin hem sosyal hem de siyasal varoluş kaygıları ile ilişkilendirmektedir.

*"*Farklı yapılanmalar olması hem içsel hem dışsal bir durum bana göre, şimdi biraz da incelediğimde yeni kurulan Cemevlerinin Dergahların işlevi biraz kendilerini var etme, hem sosyal hem siyasal alanda var etme kaygılarından kaynaklı oluşuma gitmesi gibi geliyor bana. Farklı bakış açılarının olması yani illa herkesin bir çatı altında olmak zorunda olmamalı zaten, daha çok başka kaygılardan kaynaklı kurulduğunu onunda Yol'a farklı yansıdığını görmek lazım, eksik ya da yanlış gibi düşünmemek lazım, Alevilikte eksik, yanlış bir şey görmüyorum bu arada, yalnızca bazı kişilerin algılamaların farklı olduğunu söyleyebilirim ama, bu durum da ben Yol'a uyamıyorum Yol'u kendime nasıl uydururum düşüncesine sahip kişilikler olduğunu söyleyebilirim*."* **(** K.10/K)

4.3. Alevilik İnancının/Kültürünün Algılanışında Kır ve Kent Yaşamı Arasında ki Farklılığın Etkisi

Bütün inançlar gibi Aleviliğin de kentlerde kırsal kesime göre yaşanıldığını vurgulayan katılımcılar günümüzde giderek kırsalda da Aleviliğin geleneksel yapısının işlevselliğini yitirdiğinden söz etmektedirler. Aleviliğin kırsal/kapalı bir toplumsal yaşam içerisinde, geleneksel örgütlenme ve işleyiş yapısı ile sürekliliğinin sağlandığı belirten bazı katılımcılar, kent yaşamında farklı sosyo-ekonomik yapılara sahip, farklı inanç gruplarının ve çok katmanlı toplumsal tabakaların olmasının Alevilerin hareket alanını sınırlandırdığından bahsetmektedir.

*"*Bir farklılık olduğu çok açık zaten ama eee Şimdi Alevi yolunda bir çok sürek vardır. Kırlarda Alevi Pirleri, Dedeleri vardır, bütün toplumsal yaşamı onlar düzenlerler, yolun gereklerini yaparlar, taliplerini ziyaret edip görgüden, sorgudan geçirirler, ve unutmadan Kadınlarda bütün bu süreçlerin içerisinde aktif bir şekilde yer almaktadır. Şehirlerde ise Bektaşi Babaları, Dedebabaları vardır. Onlarda şehir yaşamına uygun bir biçimde Alevi yolunu dizayn etmişlerdir. Toplumsal yaşamı şehir için uygun hale getirip dünyaya açılmasını sağlamışlardır. Tabi aralarında büyük farklar olması doğaldır. Kır yaşamı içerisinde bir arada yaşamaları, yabancı insanların olmaması büyük bir rahatlık

ve eee hareket alanı sağlamaktadır Alevi toplumuna ama Bektaşiler için şehirde çeşitli toplumsal tabakalardan insanlarla bir arada yaşamak daha zor ve zahmetlidir, kır yaşamında bahsettiğimiz rahatlık yoktur mesela şehirde.*"* (K.1/ K)

Aleviliğin kırsal yaşam biçimine uygun bir inanç yapısının olduğunun altını çizen bir başka katılımcı, modernizm öncesi dönemde de Alevilerin şehirlerde yaşadığına değinmektedir. Kırlardan kentlere göçlerle birlikte Alevilerin yeni sorunlarla karşılaştığı ve bundan dolayı Aleviliğin kent yaşamına uyarlanması gerekliliğine vurgu yapmaktadır.

*"*Ya aslında Aleviliğin şehir ya da metropolle ilişkisi bana çok mantıklı gelmiyor. Nedenine gelecek olursak Alevilik daha çok kırsal bölge inancıdır. Doğayla bir bütün halindedir. Bütün gücünü doğanın farklılıklarından alır ama onları şekillendirmeye ya da değiştirmeye çalışmaz. Bu durum aynı zamanda tamamen şehirlerden izole bir şekilde yaşıyorlar anlamına da gelmez. Tabi eee o zaman ki şehir dediğimiz yapılar çok da büyük yapılar değil yani. Daha çok kasaba ya da ilçe gibi düşünülebilir. Bu tarz şehirler için ise Yol'un kendi içerisinden Bektaşi Yolu doğup, şekillenmiştir. Bütün bu bildiğiniz meslek odalarının kurulmaları ve kurumsallaşmaları yani lonca teşkilatları bununla ilgilidir. Eee günümüz Şehir ya da metropol dediğimiz organizasyonlar ise Sanayi devrimiyle birlikte şimdi ki halini almış şeyler eee Alevilerin ise büyük metropollere göç etmeleri beraberinde kır yaşamına göre çok daha değişik sorunlar doğurmuştur. Asıl fark kır ve şehir arasında değil, her ikisiyle birlikte metropol arasındadır bana göre. Alevilik inancı kendisini yeniden organize edebilir metropole göre. *"* (K.2/E)

Aleviliğin geleneksel inanç kurumlarının işlevsel olduğu kırsal mekanlarda inançsal sürekliliğinin sağlanabildiğine değinen bir diğer katılımcı, Cemevlerinin şehirlerde yaşayan Alevilerin farklı sorunlarından ve kent yaşamının ihtiyaçlarından doğduğunu belirtmektedir.

*"*Metropollerde eee bir çok Cemevi'nin açılmasının ana sebebi Anadolu'nun kadim topraklarından çeşitli sebeplerle göç eden eee insanlarımızın, Alevilerin Metropollerde kendi inancını yaşayacak olan koşullardan mahrum olması meselesidir. Çünkü kırlarda Dede, Pir, Mürşit, Baba önderliğinde Yol süreği eee her türlü hayata geçiriliyordu. Ama oradan göç edip metropollere geldiklerinde herkes bir ilçede, bir semtte, bir mahallede ve bunlar birbirine çok da uzak olan mesafelerde ve bunların bir araya gelebilecekleri, hem ulaşım meselesi üzerinden düşündüğünüzde hem de yer noktasında düşündüğünüzde olmayan bir çok şeyle karşılaştılar. O yüzden Cem evleri de ihtiyaç olarak doğdu metropollerde, hızlı bir şekilde Cem evleri açılırken, kurumsallaşırken eee o

şehirde ki dağınıklığı ve o asimilasyonunun karşısında bir ses verebilecek ve unutturulan ne kadar değerleri varsa hatırlatabileceği bir anlayışla açıldı.*"* (K.3/E)

Öte yandan bazı katılımcılar Alevilerin kentlerde karşılaştıkları, farklı yaşam tarzı farklı etnik ve inanç yapıları hayatlarında olumsuz sonuçlara yol açtığından söz etmektedir.

*"*Kır yaşamı biraz daha mistik, biraz daha köküne bağlı, şehirlerde ve metropollerde Alevilik biraz daha farklı yaşanıyor, bu sadece Alevilikte değil Hristiyanlıkta da böyle, Katolik inancında da böyle, islamiyet'de de böyle, şehir yaşamı insanı biraz daha içine kapatıyor, biraz daha ben olgusuna doğru itiyor, dolayısıyla yaşam tarzı değişiyor, yaşam kültürü değişiyor, inanış tarzı değişiyor, etnik yapılanması değişiyor çünkü her insanla bir arada yaşıyorsun, böyle kozmopolit bir yere gelince senin de yaşamında değişiklik oluyor. Senin de inanışında değişiklikler baş göstermeye başlıyor. Dolayısıyla kafa karışıklığı oluyor biraz dejenere oluyorsun, biraz deforme oluyorsun ama kır yaşamında Alevilik inancı daha köküne bağlı bir şekilde devam ediyor.*"* (K.4/E)

*"*Eee kent yaşamı her türlü inanç ve kültürü bir şekilde etkiler. Sonuçta hayatın çok hızlı aktığı yerlerdir şehirler, sürekli hareket halindedir. Herkes eee gündelik koşuşturmaca içindedir bi kere. Bunun aksine kırsal koşullarda ki yaşam daha farklı oluyor, toplumsal ilişkiler daha dayanışma içerisinde olmaktadır, yani kır yaşamında ve kent yaşamında algınlanan Alevilik birbirlerinden daha farklı olacaktır.*"* (K.5/E)

Birkaç örnek dışında günümüzde Aleviliğin geleneksel yapısının kırsalda da işlevsizleştiğini belirten bir katılımcı, Alevilerin gitgide modern toplumun değerlerini benimsediklerine değinilmektedir.

*"*Günümüzden baktığımızda kırla kent arasında bir fark yok, çünkü kırdaki de kendini büyük bir oranda unutmuş vaziyette, çünkü kaba bir tabirle Ocaklar söndü, Ocak süreğini devam ettiren çok az yer var işte örneklersek, Tokat-Hubyar, Güvenç Abdal Ordu-Gürgentepe bölgesi dışında Aleviler kendi inancının değerleriyle yaşamıyor. İçerisine girmiş oldukları cumhuriyet değerleriyle kendini var etmeye çalışıyorlar büyük bir oranda, yani ortalama bir Sunni bireyiyle, Alevi bireyini yan yana getirdiğimiz zaman Alevilerin ağzında ki diline pelesenk yaptıkları Hüseyin-Ali gibi kavramların dışında algılar benzeşebiliyor.*"* (K.8/E)

Aleviliğin kendi kültürel mirasını yeni nesillere aktaramamasından yakınan katılımcılar, Alevi kurumlarının geleneksel Alevi örgütlenmesini günümüz koşullarına uyarlayarak bu sorunlara çözüm üretmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

> *"*Şöyle ki ben geleneğin içerisinde gelen birisi olarak, Aleviliğin bir çok değerinin kır yaşamına özgü olduğunu düşünüyorum eee yani Alevi geleneğinin yaşanarak aktarılan bir değer olduğu fikrindeyim, bir şeyler okuyarak, kurslarda öğretilen bir şey değil. Ben direkt aileden o geleneği gördüm ve yaşadım, kendi yöremizin bilenen Ozanlarını, Aşıklarını, Dedelerini, o muhabbetlerde tanıdım hep, gelenekle günümüzde şehirde yaşanan Alevilik arasında çok büyük farklar var. Ben şöyle söylüyorum. Aleviler şehirleşmeyle beraber üç şey keşfetti Zaman, Para ve Mekan. Şuan günümüz de ki Cem Erkanlarına baktığımızda, eee sonradan öğretilen, Sunni ve Şii etkisiyle, yani kaygısıyla oluşturulan bir erkan var ve bu gelenekten çok uzak erkanlar bunlar, Alevi geleneğini yansıtmıyor. Şehirleşme, gelişme, değişme, dönüşme her zaman olumlu olmuyor. Alevilik, şehirleşmeyle birlikte olumsuza doğru bir dönüşme evresi geçiyor. Maalesef üzülerek belirtiyorum ki her zaman gelişme iyi bir gelişme olmuyor ne yazık ki.*"* (K.10/K)

> *"*Aslında biz şunu kabullenmek zorundayız. Dünya çok hızlı değişiyor ve teknoloji bir şey yaptı, yani hepimiz bunun farkında mıyız bilmiyorum ama eee insanı kendisine yabancılaştırdı, değerlerine yabancılaştırdı. Bu şehirlerin kabahatidir demeyi doğru bulmuyorum aynı evde oturan insanlar bile artık sohbet etmiyor, herkes o küçük el aletini alıyor eline, onunla konuşuyor, onunla yazışıyor, ona bakıyor evde sohbetler bitti, insanlar caddeyi unuttular artık sokakta gezerken dahi ellerinde o küçük aletle geziyorlar, bu teknolojik hayatın, modernize olmuş hayatın bir sonucu. Fakat eee şunu belirtmekte fayda var Alevilik bir kır yaşam biçimidir, orada vücut bulmuştur, orada gelişmiştir, orada hayatı algılamıştır, orada değerlerini yaratmıştır. Şehirlere gelenler inançlarından, ocaklarından kopmuşlardır, bir süre ocak pirlerini, ocak dedelerini, mürşitlerini, rehberlerini görememişler, buluşamamışlar dolayısıyla bir ara boşluk doğmuş, daha sonraları bu ara boşluk döneminde de bir kuşak da yetişmiş, bu kuşak Aleviliği hiç bilmeyen, hiç tanımamış bir kuşak. Şimdi Alevilik tekrar bu şehirlerde, bu kuşakla buluşmayı hedeflemeli, bunu için eee artık çok zor değil birbirimize ulaşmak zorundayız, özellikle ocaklar kendi taliplerini bulmak zorunda ve kendi taliplerinin yeni doğan bebeğine kadar ulaşmak zorunda, yani bir nüfus sayımına ihtiyaç var.*"* (K.9/E)

4.4. Aleviliğin Kent Koşullarında Varlığını Sürdürebilmesi

Yapılan görüşmelerden Alevilerin kent yaşamıyla uyumlu hale gelmesinin ve Aleviliğin varlığını yeni koşullarda sürdürebilmesinin en önemli yönteminin bilimsel

eğitim olduğu gözlemlenmektedir. Bundan dolayı gençlere ve kadınlara öncelik ve önem verildiği anlaşılmaktadır.

> *"*Hünkarın da dediği gibi "İlimden gidilmeyen yolu sonu karanlıktır." Alevilik yolunu geleceğe taşıyacak olanlar gençler ve Kadınlardır, bu da ilimle olur, eğitimle olur. Eee Zaten bu yıl içerisinde açılmasını planladığımız Yükseköğretim için Kız öğrenci yurdu projemiz var bizim, bu projeleri ne kadar daha geliştirirsek, ne kadar daha fazlalaştırırsak o kadar iyi olur, hem Ülkemiz için hem Alevilik için*."* (K.1/K)

Geleneksel Aleviliğin kendi içerisinde sıkışıp kalması, kentleşmeye uyum sağlayamaması yüzünden yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Aleviliğin kent koşullarına uygun olarak yeniden yapılanması gerektiği belirtilmektedir.

> *"*Alevilik bugün birden bire köylerden, kırsaldan yani neolitik yaşamdan birden bire on bin yıllık süreci yaşamadan on bin yılın sonucunun içerisine düştüler ve şaşkınlar. Şimdi Alevilerin burada eee gerçekten on bin yıllık süreci eee kendi içlerinde geçmişe dönerek yaşamaları, kendilerini güncellemeleri ve geleceğe kendilerini taşıyabilecek mekanizmalar üretmeleri gerekiyor henüz bunu yapmaktan acizler, zamanları da az bunu gerçekleştiremezlerse yok olup giderler Aborjinler gibi, nasıl ki biz güller zamanının çocuklarıyız diyorlar, bugünden bu çağdan kendilerini izole ediyorlarsa ve artık soylarını yok etmeye yöneldilerse, Alevilik de öyle hazin bir şeyle karşılaşabilir, geçmişte nostajik bir toplum bir paradigma olarak kalma riski de çok büyüktür. Yani kendilerini yeniden üretmeleri gerekiyor, güncellemeleri gerekiyor*."* (K.7/E)

Ayrıca kentleşmeyle birlikte bireysel bir yaşam tarzını benimseyen Aleviler, maddi imkanların artması, zaman algısının değişmesi, mekanın çeşitlenmesi, onların kendi değerleriyle çatışmalı bir ilişki kurmalarına yol açmaktadır.

> *"*Biz farklı bir şehirleşme yaşadık ve farklı, hayatımızda görmediğimiz şeyler gördük, hayatımız maddi anlamda değişti, başka insanlar olmaya başladık. Çünkü bizde para çok geçerli değildi. On bir ay çalışıp işte bir ayda kazancımız ürüne dönüşürdü sonra bütün bir yıl boyunca yiyen insanlardık. Para hiç geçersizdi, zaman sınırsızdı yani. Öyle şehirde ki gibi bir zaman algımız yoktu. Olduğumuz mekanlar da belli mekanlardı şimdi farklı insanları tanıdık, farklı mekanları tanıdık, paramız olmaya başladı, zengin değildik, halimiz vaktimiz yerinde olmaya başladık. Bunun tabi başka getirileri oldu başka götürüleri oldu. İnançtan, o gelenekten kopunca, o birbirine sahip çıkan, o dayanışma ağları gevşeyince, Dede-Talip, Müsahib bağları gevşeyince bizler hatalar yapmaya başladık. Yani ben kendimi Yol'a uyduracağıma Yol'u kendime uydurmaya çalışıyorum, ne yapabilirim heee olmadı mı bunu buradan kırpalım bunu buradan keserim, onu buradan dikelim gibi. Bunun şehir hayatında bir savunma

mekanizması olduğunu düşünüyorum. Eee çözüm ya olacak ya Alevilik sönümlenecek ama ben çözüme biraz daha yakın olduğumuzu düşünüyorum. Çünkü genç kuşağı görüyorum bir arayış içerisinde bir sorgulama içerisinde olan genç kuşağı görüyorum ve o kuşak geleneksel Aleviliği arıyor. Hee kurum bazında ise bu süreç ne kadar böyle gider belki bir üç, beş sene daha bu kurumlar bu şekilde götürebilirler ama bir yeniden yapılanma, bir toplumsal eee birliktelik, bir şey olacak, bir toplumsallaşma olmak zorunda Aleviler, bunu gittiğim her kurumda da belirtiyorum." (K.10/K

Kentleşmenin getirdiği yeni koşullara göre yeni bir Alevi örgütlenmesinin oluşturulmasına ihtiyaç duyulduğu ve bunun için de geleneksel Alevi örgütlülüğünü tarihsel deneyimlerinden yararlanılması gerektiği vurgulanmaktadır.

*"*Önce Alevi örgütlenmesini sağlamak gerekiyor, yine kendi tarihinden 13.yüzyıl'a gidip Aleviliği, 13.yüzyıl aydınlanmasını örnek alması gerekiyor, 13.yüzyılı var eden değerleri, Hacı Bektaş Veli, Abdal Musa, Kaygusuz Abdal, Cemal Abdal, Keçeci Babaların çıktığı yüzyıla baktığımız zaman, o zaman ki Ocak sistemini örnekleyip, bulundukları yerlerde kendi toplumunu örgütleyen ve o örgütlemeyi de politik örgütlenme adı altında sınırlamayıp, bir bütün olarak kendi toplumsallığını yaratmalı o toplumsallık içerisinde birlik, beraberlik, dayanışma ve inanç üzerinden yeninden şekillendirebilmelidir, ez azından şehir koşullarında bunu yapmalıdır*."* (K.8/E)

*"*Aleviliğin kent koşullarında varlığını devam ettirebilmesi için işte, Cem evlerinin, kültür evlerinin kurulması önemli bir adım aslında. Bunun önemi Alevi kültürünün yazılı bir kültür olmaması. Varoluşundan bugüne kadar hep yasaklanan, baskılanan, bir inanç olduğu için. Eee Baktığınız zaman geçmiş zamanlardan günümüze kadar gelen kadim inançlar çok azdır. Hepsi tarihin bir yerinde sekteye uğramış ve devamlılıklarını sağlayamamış, ya da o dönemin hakim inancı içerisinde eriyip asimile olmuştur. Alevilik iyi kötü devamlılığını sağlayabilmiştir. *"* (K.2/E)

*"*Biz İnsan'ı merkezimize koymuşuz, insanlık erdemini taşıyabilecek olan anlayışı yani Rızalık meselesi üzerinden, rıza şehri diye bir ütopyamız vardır. Bunun oluşması için emek vermişizdir. Bugün, o günü bugüne taşıyacak olan bir anlayışla da kendi olduğumuz yerde bunu hayata geçirmeye çalışıyoruz. Burada eğitimsel, kültürel, sanatsal bir çok faaliyetimiz var ve eğitimlerimizde, kültürel faaliyetlerimizde, sanatsal faaliyetlerimizde, sosyal faaliyetlerimizin hiç birisinde, kimseyi inancından ve etnik kimliğinden dolayı ayırmamışız, insan olmasını, mazlum olmasını, ezilmiş olmasını kendimize kıstas bilmişiz ve o insanlarımızla birlikte burada faaliyetlerimizi hayata geçiriyoruz. Çok enteresan bir şeydir Cem evimizde birçok başka inanca mensup insanlarımızın hizmet ettiğini gelip görebilirsiniz*."* (K.3/E)

*"*Biz de buna uygun olarak faaliyetlerimize hafta sonları ağırlık veriyoruz, herkesin ya da birçok kişinin hafta içleri işleri oluyor çünkü. Her hafta eee cem ayini yapılır. Ayrıca aşevinde lokmalar dağıtılır. Cenaze merasimleri olur. Kurbanlar, adaklar sunulur. Saz ve semah kurslarımız her zaman katılıma açıktır. Kısıtlı imkanımız olsa da eee elden geldiği kadar öğrencilere burs vermeye, onlara yardımcı olmaya çalışıyoruz. Ayrıca kütüphanemizi genişletmeye çalışıyoruz. Zaman zaman konserler düzenliyoruz. Hee bir de aklıma gelmişken uzun vadede olması için çaba gösterdiğimiz bir öğrenci yurdu projemiz var*."* (K.5/E)

Geleneksel Aleviliğin taşıyıcıları olarak belirtilen inanç önderlerinin cemevlerin sayesinde Aleviliği yeni kuşaklarla buluşturmalarına zemin oluşturmaya katkı sunduğu gözükmektedir.

*"*İlk önce Aleviliği en evrensel boyutta tanımlayan dedelerimizle, mürşitlerimizle ilişkiye geçiyoruz bu dedelerimizi getirerek kurumlarımızla gençlerimize, özellikle gençlerimize, daha sonra yetişkinlerimize öğretilerini vermelerine yardımcı oluyoruz. Dedelerin dersler verdiği, ayını cem erkanı yürüttüğü özel günlerimizi var ve bu öğretilerini aktarıyorlar bir sonraki nesile, bu şekilde faaliyet yürütmeye çalışıyoruz. Ama özellikle dedelerimizi seçiyoruz, seçmeye gayret ediyoruz daha köküne bağlı, Aleviliği aslına uygun olarak bilen, dejenere olmamış dedelerimiz varsa onlara ulaşmaya çalışıyoruz. Bunların bu öğretilerini bir sonra ki nesile aktarılmasına yardımcı oluyoruz*."* (K.4/E)

Alevi kurumlarının çeşitli tartışmalarla birbirlerini yıpratarak zaman kaybetmeleri yerine, kent yaşamında Aleviliğin devam ettirilebilmesi için insani ilişkilerin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Modernizm koşullarında insani ilişkilerin değersizleşmesi sonucu yabancılaşmanın hakim olduğu ifade edilmektedir.

*"*Alevi ocakları, özellikle dernekler, belirli kurumlar, sabahtan akşama kadar boş tartışmalar içerisine gireceklerine bu çalışmayı kendi sınırları içerisinde mutlaka yapmalı, Alevi evleri tespit etmeli, ocaklarını tespit etmeli ocak pirleriyle mutlaka onları buluşturmalı ve ocaklarla buluşan Aleviliğin tekrar bir güce tekrar bir insiyatife ulaşabileceğini düşünebiliyorum, görebiliyorum. Gerçeğimizi görmek zorundayız, kent koşullarındayız, teknolojik bir dünyadayız, modernize edilmiş bir süreçten geçiyoruz, modernize edilirken yaşamın değersizleştiğini görüyoruz. Değerler eee düzenin yarattığı ranta doğru yönelmiş yani bütün hayatını, bir eve adamış, arabaya adamış, cep telefonuna adamış, bilgisayarına adamış, ve inancı unutmuş, eşini unutmuş, çocuklarını unutmuş, annesini, babasını öyle bir candan kopmuş bir süreç yaşıyoruz bu canın cananın birbirinden ayrıldığı bir süreç, yapay bir süreç, biz bu süreci tersine çevirmek, tekrar canı canla buluşturmak zorundayız*."* (K.9/E)

Aleviliğin demokratik bir yapıya sahip olduğuna, kendisi dışındaki farklı kimliklerle barış içinde bir arada yaşama kültürünü benimsediğine değinilmektedir.

> *"*Aleviler şimdi bakınız Alevi kent veya köy olarak adlandırmak ya da o kategori içerisinde değerlendirmek bana göre yanlıştır. Alevilerin eee temel hedefi, kendi aralarında rızalıkla yaşamayı geliştirmekle beraber, o kentte yaşayan bütün kategorilerle, bütün inançlarla, bütün ulusal kimliklerle barış içinde yaşamayı hedeflemektedirler, kent de böyle eee ki herkesi Alevileştirmek böyle bir cihad kültürü yoktur Alevilikte ama herkes kendi inancını özgürce yaşayabilmeli bu da gerçek demokrasi, evrensel insan hakları beyannamesinde yazılı olduğu şekliyle mevcuttur bunun için Alevilerin yeni bir yol açmalarına da gerek yok, gerçek anlamda, gerçek demokrasinin oluşturulduğu toplumlarda, bunu yaşamak mümkündür*."* (K.6/E)

4.5. Alevi Örgütlerine İlgi Gösteren İnsanların Profili

Alevi kurumlarına ilgi gösteren insanların daha çok orta yaş ve üstü kadınlar ve eğitimli gençler olduğu belirtilmekle birlikte, bu durumun geçmişte böyle olmadığı, daha çok genç erkek ve kadınların olduğu, bunun olumsuz yönde değişmesinin nedeninin ise Alevi kurumlarındaki yöneticilerin yetersizliklerinden kaynaklandığı gözlenmektedir.

> *"*Orta yaş ve üstü Kadınlar yoğunlukta, onun dışında eğitimli gençler az da olsa ilgi gösteriyorlar, genel itibariyle böyle diyebiliriz. Tabi eskiden durum biraz daha farklıydı, gençler ve genç kadınlar daha ağırlıklıydı zamanla bu durum değişti. Tabi bunda kurum yöneticilerinin de eksikliği var, benim de vardır. İnsanlara ulaşmak için daha fazla özveride bulunmamız gerekli diye düşünüyorum. Kurumlarımızda çok az genç insan yöneticilik yapıyor, hatta yok denecek kadar az desek yerinde olur, bunun dışında kadın yöneticiler de çok az, biz üç kadın arkadaşız yönetimde mesela, eee bu çok az bir sayı, bunu daha da fazlalaştırmamız gerekli. Gençlere de fırsatlar tanımalıyız, geleceğin yöneticileri de onlar olacaklar, şimdiden her şeyi öğrenmeleri, ona göre donanım sahibi olmaları lazım*."* (K.1/K)

Katılımcılar Cemevlerinin, bulunduğu bölgeye göre katılımın da farklılık gösterdiğini belirtmektedirler. Kent merkezinden uzakta kalan cemevlerine katılımın düşük sosyo-ekonomik düzeyden oluşan kişiler olduğu belirtilmektedir.

> *"*Yani şimdi eee her Cem evinin olduğu yer itibariyle yani yerleşkesi olarak mahallesi, semti, ili, ilçesi her neyse eee öncelikle orada yaşayan insanların, halkın, temel olan, somut temel istek ve talepleri etrafında bir faaliyet yürütülür.

İnançsal boyutu kesinlikle reddedilmemekle birlikte ve onu tamamen yaşamak koşuluyla halkın somut istek ve talepleri noktasındaki faaliyetlerin hepsinin altına imza atıyoruz. Yani bu anlamda da kadınlar, çocuklar, eğitimciler eee yani her gruptan, her meslekten, her yaştan eee ve her inanç ve etnik kimlikten insanlarla burada faaliyet yürütüyoruz. *"* (K.3/E)

"Çok farklı insan profilleri var yani okuma- yazma bilmeyen insandan, doktora yapmış insanlara kadar, geniş bir yelpazeye sahip . *"* (K.7/E)

Genel olarak katılımcılar her yaş grubundan ve cinsiyetten insanların olduğunu belirtilerek, kadın ve genç katılımının daha fazla olduğunu vurgulamaktadırlar.

*"*Benim bağlı bulunduğum kurum için konuşacak olursam, toplumun her kesiminden insanlar geliyor aslında ama benim gözlemim en fazla kadınlar yoğunlukta, belli bir yaş aralığı için söylemiyorum bunu genel itibariyle kadınlarımızın sayısı çok fazla*."* (K.2/E)

*"*İlk önce kadınlarımız çok daha fazla ilgi gösteriyorlar. Sonra gençlerimiz çok daha fazla ilgi göstermeye başladılar son yıllarda. Bunlara yönelik çalışmalarımız olduğu için bu potansiyel biraz daha arttı. (K.4/E)

"Genel larak kadın ağırlıklı ama benimle birlikte burada bir insan profili değişti, gençlerle daha çok buluşuyorum. *"* (K.9/E)

Bazı katılımcılar emekliler başta olmak üzere Cemevine ibadet için düzenli gelenlerin sayısının gittikçe yükseldiğini belirtmektedir.

*"*Daha ziyade orta yaş ve üzeri insanlar geliyor. Özellikle emekliler başta olmak üzere düzenli gelenler var. Lokma dağıtmak için gelenler var. Yine Cem ayinine katılmak için gelenler var. Etkinlik düzenlendiğinde gelenler oluyor ama en genel haliyle bir insan profili çıkaracak olursak orta ve düşük gelirli, genellikle Kadın ağırlıklı olmakla birlikte, evli çoluk çocuk sahibi, geleneklerine ve değerlerine bağlı insanlar geliyor*."* (K.5/E)

Genel olarak katılımcılar Cemevinin inanç hizmeti sunduğu kitlenin yaş ortalaması 40-50 yaş ve üstü olarak belirtmektedir. Bu kitlenin çoğunluğunu kadınların oluşturmaktadır.

*"*Üzülerek söyleyeyim ki gelen kitlenin profili 40-50 yaşın üstü insanlar, özellikle en ilgili kesim kadınlar . *"* (K.6/E)

*"*Yaşlılar ağırlıklı yani çok fazla genç yok çok fazla erkek de yok, yaşlı ve kadın ağırlıklı. *"* (K.8/E)

*"*Orta ve üst yaş grubunda 45-55 aş arası 55-65 arası arası kadın ağırlıkta katılım olduğunu gözlemledim. (K.10/K).

4.6. Gençlerin Alevi Kurum ve Derneklerine İlgisi

Son zamanlarda bilhassa eğitimli gençlerin Alevi örgütlerine ilgisindeki artış olmasına rağmen bunun istenilen düzeyde olmadığını belirten katılımcılar, bunun sebebini kuşaklar arası iletişimsizliğe ve örgütlerin yanlış politikalarına bağlamaktadırlar. Bu yüzden de giderek gençlerin ihtiyaçlarına yönelik kurumsal etkinlikleri artırdıklarını belirtmektedirler.

*"*Gençlerin kurumumuza bakışı son zamanlarda biraz daha arttı, artmaya da devam ediyor. Biz de gençlerimizi biraz daha fazla çekebilmek için çeşitli faaliyetler düzenliyoruz. Özellikle eğitim-öğretim konusunda yardımcı olmaya çalışıyoruz. Dershanelere gidip para vermektense hem buraya gelip kendi kültürlerini öğreniyorlar hem de eksik oldukları derslerini alıyorlar. Ayrıca saz kurslarımız var, yabancı dil kurslarımız var bu konularda da yardımcı olmaya çalışıyoruz. *"* (K.4/E)

*"*Bizim temel bakış açımız öncelikle insan olmak meselesi üzerinden yürüdüğü için eee özelde burada gençlerin süreçlerle ilgili, yerelle ilgili talepleri, istekleri, yapabilecekleri ne varsa biz onun koşullarını hazırlayabilecek ve onlara bunu sunabilecek bir anlayışla hareket ediyoruz. *"* (K.3/E)

Katılımcılar eğitimli gençlerin Alevi örgütlerine olan ilgisinin belirgin olduğu belirtilmekle birlikte, faaliyetlerinin içeriğini gençlerin ilgisini çekecek biçimde organize edildiği ifade etmektedirler.

"Eğitimli gençlerin ilgisi çok yani, Aleviliğe karşı çok ilgililer öğrenmeye çalışıyorlar, sorular soruyorlar, bizim açımızdan çok olumlu bir durum bu tabi ki, eee gençlerin geleceğimiz olduğunun farkındayız bizde, ondan dolayı

> çalışmalarımızın çoğu gençlerimizin ilgisine yönelik ve onlara Yol'u anlatıp, sahip çıkmaları ve daha ileriye taşımlarını sağlamak için elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz.*"* (K.2/E)

Ayrıca katılımcılar Alevi örgütlerinin gençlerin ilgisini çekmek noktasında yetersiz kaldıklarını vurgulamakta, gençlerin yalnızca çeşitli etkinlikler sebebiyle katılım gösterdikleri, bunun dışında sosyalleşebilecekleri bir mekan olarak görmediklerini belirtilmektedirler. Bazı katılımcılar kurum olarak izledikleri yöntemi, gençlerin içinde bulundukları koşulların olumsuzluğunu gidermeye yönelik faaliyetler olduğunu söylemekte, sosyalleşebilmeleri için gerekli ortam ve olanakları yaratmak olarak ifade edilmektedirler. Ekonomik düzeyi düşük olan gençlerin eğitim ve kültürel çalışma ihtiyaçlarını karşılayarak, sosyal dayanışmayı arttırdıklarını altını çizmektedirler.

> *"*Gençlerin ilgisi pek fazla olmasa da çeşitli etkinlikler olduğu zaman yoğun katılım gösteriyorlar ama onun dışında pek fazla ilgi gösterdikleri söylenemez, onlara ilgi çekici gelmiyor çünkü, gençler daha fazla sosyalleşebilecekleri, sürekli yeni şeyler öğrenebilecekleri yerler arıyorlar, Alevi kurumları eee bizim kurumumuz da buna dahil gençlerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir nitelikten çok uzak, onlar için Saz kursu ve Semah kursu yeterli demek ki ama gençler için bunlarla beraber başka şeyler de gerekli diye düşünüyorum.*"* (K.1/K)

> *"*Alevi gençlerinin derneklerimize gelip gitmeleri, katılımları maalesef çok yoğun değil. Fakat çeşitli etkinliklerle gençlerimizin ilgisini çekmeye çalışıyoruz. Mesela bu Aleviliğin tarihine dair bir panel olabiliyor. Belirli zamanlarda bir piknik etkinliği olabiliyor. Özellikle Aleviler için kutsal kabul edilen Abdal Musa veya Hacı Bektaş Veli etkinliklerine birlikte gitmek gibi insanların birbirlerini tanıması ve kaynaşmasını sağlayan ve Alevliler arası ilişkileri güçlendiren etkinlikler olabiliyor.*"* (K.5/K)

Gençlerin Alevi kurumlarına ilgi göstermelerinin aidiyet duygusu, güvende olma hissi ve toplumsal dayanışma gibi nedenlerle kaynaklandığı belirten bazı katılımcılar, gençlerin yaşamış olduğu kafa karışıklıkları Alevi kurumlarına ilginin düşük olmasına yol açtığını ifade etmişlerdir.

> *"*Gençler kendilerini bir yerlere ait olmak istiyorlar, toplumsal-sosyal bir güvence istiyorlar, kafalarında sorular var, sorularına cevaplar istiyorlar, çoğunu bulamıyorlar ama kalabalık olmak, bir arada olmak da belli bir huzur verdiği için

> insanlara, buralara yöneliyorlar. Ama genel olarak söyleyecek olursam çok zayıf bir ilgi var, dediğim gibi arayış sadece, hani net sorular ve net cevaplarla gelmiyorlar buraya.*"* (K.7/E)

Çoğunlukla katılımcılar Alevi kurum yöneticileriyle gençler arasında kuşak farkının belirgin olduğu belirtilerek, yöneticilerin Aleviliğe dair gençlerde ilgi uyandıramadıkları bundan dolayı da gençlerin ilgisinin olmadığı ifade etmektedirler.

> *"*Şimdi gençlik geleceğimizdir, mutlaka gençliğin Cemevlerine müdahalesi olmazsa olmaz talebimizdir ancak şu anda Cemevleri'nin yönetiminde bulunan dostlarımızın, gençlere yöneliminde bir sorun var bu sorun da, şimdi 70 yaşında, 60 yaşındaki insanın yaşamdan talepleri ile 18-20-30 yaşındaki insanın yaşamdan talepleri arasında çok fark. Eee burada şu anda gördüğümüz kadarıyla hep 50 sinden yukarıda insanlar, cem evlerinde ya da Alevi kurumlarında etkin, gençlerin ne istediği konusunda; kendileri gençliği yaşamış olmalarına rağmen gençlere burada hitap edecek, aktivasyonlar, örgütlenmeler, çalışmalar eee diyelim ki işte bir gezi programıdır, diyelim ki bir eee oyun programıdır, spor aktivitesidir, eğlencelerdir şimdi burada sadece sen gençleri cem de tiyatral bir ritüel uygulamaya yönelik onu izlemeye davet edersen genç diyor ki; ben bunu bilgisayarda da izliyorum internette de izliyorum Cemevine gelmesem de olur. Ama sen Cemevi'nde gençlere hitap edecek aktivasyonları yaratırsan, o zemini açarsan gençler buraya gelir ve bunu olmazsa olmaz yaratmak durumundayız.*"* (K.6/E)

Alevi kurumlarının geçmişten günümüze getirdikleri yanlış çalışma tarzı nedeniyle gençlerin kendilerini ait hissedememelerine neden olduğu söyleyen katılımcılar, son yıllarda doğru ilişkilerin kurulmaya başlanmasıyla gençlerin ilgilerinin artmaya başladığı ifade etmektedirler.

> *"*İlgi çok yeterli değil, kısmen bir uyanış söz konusu ama yeni yeni oluşan bir durum, bu da bilgi aktarımının doğru kanallar üzerinden gitmesiyle yeni yeni oluşan bir durum. Uzun yıllardan o 20-30 yıldan beri gelen Alevi hareketleri, Alevilik demiyorum, Alevi hareketi diyorum kent koşullarında derneklerle, Cemevleriyle var edilmeye çalışılan o yapılanmada ciddi eee yanlış taktiklerden kaynaklı gençler kendilerini içinde bulamıyorlar.*"* (K.8/E)

Alevi yöneticilerinin gençlerin dinamik yapılarını yeterince anlayamadıkları, gençlerin kendi geleceklerini kurmalarında onlara yardımcı olabilecek yeterlilikten uzak olduklarını belirten bazı katılımcılar, gençlerin hayal güçlerini geliştirebilecek ve daha

fazla sosyalleşebilmelerine, birlikte hareket edebilmelerine ve inisiyatif alabilmelerine olanak sağlanması gerektiğini dile getirmektedirler.

> *"*Şu var bugün yani evet ben çok az derken, bu bir arz talep meselesi, gençler eee her şeye rağmen biz düzeni suçlarken, bu çocuklarımız bizim eee bilen ve gören çocuklar bizden çok daha olanaklı çocuklar yani şu dünyayı gördüler algıladılar, bilgisayar kullanmayanı yok hemen hemen eee teknolojiden iyi anlıyorlar eee kolay yaşıyorlar ama düşsel anlamda hayal kurma güçleri biraz zayıf. Şimdi biz bu hayalleri çoğaltmak zorundayız, dolayısıyla eee gençlerin ilgisi çok az, gençlerin ilgisini daha güçlü hale getirmek için bizin bir çabamız olmalı. İnsanların tek başına çok şey bilmesi mümkün değil ama biz eğer dilimizi ortaklaştırabilirsek, aklımızı, fikrimizi, zikrimizi eee hayallerimizi ortaklaştırabilirsek birlikte birbirimizi eğitebiliriz, birlikte birbirimize ilgiden, görgüden birçok şey katabiliriz diye düşünüyorum ama o gençlerin dinamik dünyasından faydalanmak gerekir. Onlar çok daha dinamik çok daha hareketli.*"* (K.9/E)

Bazı katılımcılar genç insanların Alevi örgütlerine çok fazla ilgi duymamalarının en önemli nedenlerinden ilkinin aileleri tarafından Aleviliğe dair bir şey öğretilmemesi olduğu belirtilmiştir. Bunun dışında ikinci önemli neden sosyal yaşantısında sürekli olarak Sunni inancın etkilerine maruz kalması sonucu kendi inancının değerlerine yabancılaşması olduğudur. Devamında ise bazı gençlerin ailelerinin kendi çocuklarından daha önce Sunni inançtan etkilenip asimile olmaları olduğu olarak ifade etmektedirler.

> *"*Şimdi gençleri çok fazla göremiyorum ben. Bunu doğal karşılıyorum çünkü genç bir kere kendi ailesinde Alevi değerleriyle yetiştirilmiyor. Birçok gencin Ocak Dedeliğine bağlılığı yok bir kere, hangi ocağa bağlı olduğunu bilmiyor. Anne-baba o kadar çok Sunni değerlerden etkilenmiş ki referanslar hep oralardan geliyor. Okul eğitim hayatı aynı şekilde eee gençliğin vermiş olduğu tabi bir eee dönemsel durumlar söz konusu onu da çok iyi anlamak lazım. Gence daha önceden Aleviliğe dair hiçbir şey anlatılmamış, eee Aleviliğe dair aile içinde hiçbir şey yaşanmamış. Eee dolayısıyla diğer yerlere kayması daha kolay oluyor gencin ama ben yine de gençlerden umutluyum, her şeye rağmen, sayılarının az olmasına karşın, üç genç, beş genç olsun, kavrama yeteneklerinden umutluyum. *"* (K.10/K)

4.7. Alevi Örgütlerinin Siyaset ile İlişkisi

Genel olarak katılımcılar Alevi örgütlerinde farklı siyasi görüşten insanların olduğu, bütün siyasi partilere eşit mesafede yaklaşıldığı ve siyaset yapmanın bu örgütlere zarar vereceği belirtilmiştir.

> *"*Bizim kurumumuzda çok çeşitli siyasi görüşten insanlar var, bunun olması çok doğal zaten, insanların birbirlerinin siyasi görüşüne olmasa bile eee kendilerine, insan oldukları için saygı duymaları gerek, bu bilinçte olmaları önemli. Kurum olarak hiçbir partiye yakın veya uzak olmak diye bir şey olamaz, eee biz hepsine eşit mesafedeyiz, bireysel olarak herkes bir partiye gönül verebilir ya da hiçbirine gönül vermeyebilir, sonuçta dünyada siyasi partiler yokken Alevilik yolu var olmaya devam ediyordu, bunu unutmamak lazım. Siyaset yapmak isteyenler, gidip istedikleri partide bunu gayet yapabilirler, buna kimse karışamaz. Ama Alevilik üzerinden siyasi hesaplar yapmak, böyle şeylere girişmek, sağlıklı bir düşüncenin ürünü olamaz. O kişinin de Alevi kurumuna faydadan çok zararı dokunur.*"* (K.1/K)

> *"*Biz kurum olarak herhangi bir siyasi partiye yakın değiliz aslında ama eee Alevi toplumu genel olarak Laiktir, Atatürkçüdür eee Cumhuriyet Halk Partilidir, benim eşim de mesela CHP yöneticisidir. Biz kendimizi siyaset üstü görüyoruz ondan dolayı da herhangi bir partiye yakın olmamız söz konusu bile olamaz. Bizim için öncelik Alevilerin temel hak ve hukukunu gözetmek, sahip çıkmak, toplumumuz içinde farkındalık yaratmak, bunun dışında ise Alevilik yolunu gelecek nesillere en doğru şekilde aktarabilmek. Yani Siyasiler tarafından yapılan eee Alevilere yönelik çalışmalar bizim için değerlidir tabi ki bu çalışmaların hangi siyasi parti tarafından yapıldığının pek fazla da bir önemi yok zaten, oy almak için mi yoksa gerçekten bir şeyler yapmak için mi olduğu anlamak zor değil bizim açımızdan, ondan dolayı da biz kurum olarak doğru bildiğimiz yolu yürümeye devam edeceğiz.*"* (K.2/E)

Bazı katılımcılar Aleviliğin siyaset anlayışının mevcut siyasi partilerin ve bu partilerin içinde yer aldıkları düzenden ayrı olması gerektiğini belirtmekle birlikte, Aleviliğin aynı zamanda siyaset üstü olduğu vurgulamışlardır. Ayrıca Aleviliğin kendi siyasetini kendi anlayışı ile oluşturması ve bu siyasi anlayışı benimseyen diğer siyasi partilerle yan yana gelebileceği ifade etmektedirler.

> *"*Tabi siyaset hani demin konuşmaya başlarken "Yol cümleden uludur" dedik. Bizim Yol'umuz vardır bizim ikrar verdiğimiz Yol'dur. Yolumuzun da iki ayağı vardır. İnancı ve siyaseti. Yolumuzun siyaseti mevcut bütün düzen siyasetçilerinin ve düzen siyaseti yapan partilerin hepsinin üstündedir. Biz kendi Yolumuzun siyasetini yapabilecek koşullarımızı yaratmaya çalışıyoruz. Bize ait

olanı yapmaya çalışıyoruz. Ne A partisi ne B partisi ne C partisi ne D partisi hangi parti olursa olsun, yüzü halka dönük olan, halkın, işte deminden beri söylediğimiz gibi temel istek ve sorunlarını çözebilecek bir anlayışla hareket edecek partilerle, biz kendi ilkelerimiz ve kurallarımız çerçevesinde örtüştüğümüz oranda, bunun altını çizmek istiyorum, örtüştüğümüz oranda yan yana yürümekten imtina etmeyiz, ama şunu bilerek yaparız bunu, bizim Yolumuzun siyaseti, düzen partisi eee meselesinden öte kendi inancımızın siyaseti bizim önceliğimizdir. Ama bir çok kurumumuzda da şöyle bir handikap var işte A partisi, B partisi, C partisi değil yani hani koca çınara soruyorlar; "hey koca çınar sen beş yüz sene nasıl yaşadın? O da orada böyle höykürüp bir cevap veriyor; Be hey beş yüz sene de ne var ki, içimde ki kurtlar olmasa bin yıl daha yaşarım." Şimdi burada, bu sorunun cevabını yüzümüzü Anadolu'ya döndüğümüzde, kendi Pirlerimize, mürşitlerimize, dedelerimize, babalarımıza döndüğümüzde görüyoruz aslında. Pir Sultanı asan kim? Kendisinin yetiştirdiği, dergâhından geçen, kendinden Rızalık alıp, gidip işte Paşa olmaya çalışan Hızır Paşa. Ben sana rızalık veririm vermesine de sen o sistemin içerisine girdikten sonra dönüp gelip beni de asarsın. Çünkü burada söylemek istediği, sen orada Paşa olmak için o düzenin çizdiği çerçevenin, ilkelerin, kuralların hepsini hayata geçirerek oralara çıkabilirsin, başka türlü çıkma şansın yok ki zaten. Anlatabiliyor muyum, o anlamda bizim kuracağımız yerler, kendi inanç önderlerimizin, kendi Yolumuzun önümüze koyduğu ilkeler ve kurallardır, ben böyle düşünüyorum*."* (K.3/E)

Diğer yandan bazı katılımcılar Alevi kurumlarının siyasetle ilişkisinin engellenememesi nedeniyle bazı insanların Alevi örgütlerinin araçsallaştırarak kendi kariyerleri için bir fırsata dönüştürdükleri ifade etmektedirler.

*"*Aleviliğe siyaseti bulaştırmamak lazım hatta hiçbir inanışa siyaseti bulaştırmamak lazım ama bunu önleyemiyorsun. Çoğu inanışta olduğu gibi Alevilikte de inanışı, kurumları basamak olarak kullanan insanlar oluyor. Bunu önlemek mümkün değil. Dediğim gibi olmasa iyi olur. Böyle düşünmeseler iyi olur ama oluyor. Diğer inançlarda olduğu gibi Alevilik inancı içerisinde de oluyor. Dediğim gibi biz Aleviliğin siyasetin dışında gelişmesini istiyoruz, bu kültür ayrı bir kültür, mistik bir kültür, kendi içinde eee felsefi yaklaşımları olan bir kültür bu. Alevilik Hazreti Pir'in (Hacı Bektaş-ı Veli) de dediği gibi "Eline, Beline, Dilin hakim ol" diyen bir felsefeyi kendine öğreti olarak almış bir kültürden bahsediyoruz. Siyaset biraz daha kirli yanıyla halka hitap ediyor dolayısıyla inanışımızın, inancımızın siyasete bulamasını hiçbir zaman temenni etmiyoruz*."* (K.4/E)

*"*Bu soruya şöyle cevap vermeye çalışayım. Öncelikle nasıl ki her alevi kurumunun kendisine göre yaptığı bir Alevilik tanımı varsa, bu tanımdan yola çıkarak belirlediği bir siyasi tutumu da oluyor. Eğer siz Aleviliği Türk-İslam sentezine göre tanımlıyorsanız, Aleviliğin oluşumunu, tarihini buna göre yapıyorsanız yani devletin resmi tarihi ve ideolojisi ile uyum içindeyseniz,

> siyasetle olan ilişkiniz buna göre biçimleniyor. Diğer yandan Aleviliğin kökenlerinin İslam öncesi bir döneme ait olduğunu ileri sürüyorsanız ve Aleviliği herhangi bir Etnisite'ye bağlamadan açıklıyorsanız, bu sizi daha farklı bir siyasete yönlendiriyor. Durum böyle olunca herkes kendi bulunduğu yerden ülke siyasetini okuyor ve kendine yakın bulduğu siyasi partiler ile uyumlu açıklamalarda bulunabiliyor.*"* (K.5/E)

Bazı katılımcılar Alevi kurum yöneticilerinin Aleviliğe yaklaşımlarının sorunlu olduğunu, Aleviliği kendi siyasal kariyerleri için bir basamak olarak kullandıkları konusuna değinmişlerdir. Ayrıca Alevilerin siyaseti Alevi derneklerinde değil, siyasi partilerde yapmalarının doğru olacağı belirtilmektedirler.

> *"*Eee en kötü tarafı o aslında, bence Alevi kurumları ve yetkilileri nerede duracaklarına karar vermeleri lazım, siyasette mi duracaksın yoksa burada mı. Elbette bir Alevi siyaset yapabilir elbette Aleviler de bunu destekleyebilir ayrı bir şey hatta bunun için farklı çalışmaların da Aleviler tarafından yapılması gerekiyor. o yapılanmaların da olması gerekiyor ancak bir kurum yöneticisinin, kafasının arkasında ki şey genelde ben siyasete nasıl buradan geçiş yaparım. Yani asıl Yola-Erkan'a zarar veren de bunlar aslında. Ya bunu fark edip, fark ettirmek ve Alevi toplumunun bunun önüne geçmesini sağlamak lazım bir dur demeleri lazım. İnanç mı senin için önemli, siyaset mi? "seç" demeleri lazım. Eee maalesef her şey çok iç içe geçmiş. Herkes çok fazla bu işlerin içerisinde, bunun sağ-sol, o parti bu parti olmuş olması da önemli değil. Üzülerek görmekteyim. İyi bir ilişki biçimi değil, inancı siyasete katmaya çalışmak.*"* (K.10/K)

Keza bazı katılımcılar Alevi örgütlerinin yaptığı farklı Alevilik tanımlarının aynı zamanda sahip oldukları siyasi tutumlarının belirlenmesinde etkili olduğunu belirtmektedirler. Dolayısıyla yapılan Alevilik tanımı bağlamında, buna uygun siyasi görüşleri savunan siyasi partiler ile ilişkilerin geliştirildiği ifade etmektedirler.

> *"*Şimdi birincisi, tüm siyasi yapıların Alevilere bakışı çıkarcıdır, Alevilerin siyasete bakışı da karmaşık, nasıl bakacağını bilmeyen bir konumdadır çünkü Alevilikte ortak bir davranış oluşmamıştır daha. Oysa ben hep şöyle formüle ediyorum; gerçek siyaset Aleviliğin kendisidir, toplumsal siyasettir, kirli olmayan siyasettir, şu anda siyasi partilerin hepsi kirli siyaset yapmaktadırlar. Örneğin hiçbir siyasi kurum Alevilere gidip "ya siz Alevi olarak ne talep ediyorsunuz". İlk defa geçen gün HDP bizi çağırdı dedi ki "Siyasi olarak biz bir partiyiz, biz kongreye gidiyoruz, siz Alevi olarak ne talep ediyorsunuz, bizden talebiniz ne". Tarihte bir ilk bu, şimdiye kadar hiçbir siyasi böyle teklif sunmadı, olması gereken bu ama biz bu işin siyasi iktidar mücadelesi veren partilerle de Aleviliğin rayına oturacağına ben inanmıyorum ancak Alevilik, pir-mürşit- talip-rehber ilişkisi içerisinde rayına oturur, ancak siyasi partiler, dernekler veya

vakıflar da bu hiyerarşinin gelişmesi için stratejik destek sunabilirler. Siyasi partilerin Alevilere Alevilik öğretmek gibi bir yetkileri yoktur, bu mümkün değil. Alevilik kendi hiyerarşisi içerisinde öğretilir, öğrenilir, geliştirilir ama sen siyasi pati olarak Alevilik üzerinde ki yasaların, zorlayan yasaların kaldırılmasında hizmet verebilirsin, Alevilere yer açılmasında, kendilerini ifade etmeleri doğrultusunda demokratik zeminde bir yer açabilirsin, dernek de olsun, parti de olsun, görevleri budur, bunun ötesinde z bir şey zaten yapamazlar.*"* (K.6/E)

*"*Birden fazla parçaya bölünmüş durumda aslında, baktığımız zaman tek bir çizgide konumlanmış bir siyaset çizgileri yok ve her yapıdan her görüşten Alevi görmek mümkün, sonuçta bir yapı değil, birden fazla yapı var eee bu sistem içi, düzen içi partiler olabiliyor. Düzen içinde olamayan sınıf temelli ya da etnik temelli yapılanmalar olabiliyor, yani karışık bir durum söz konusu. Kristalize bir cevap yok orada, çünkü o kurumdan kuruma hatta kurum içerisinde şubeden şubeye değişebiliyor o da eee genelde şey merkezli yani, yönetim merkezli politik bakış açısının şekillenmesiyle alakalı değişik, yani eee kendini düzen içi gören eee biat eden kurumlarda var, tam tersi böyle çok militan kurumlar da var yani, bu hatta çok doğru bir hat değil*."* (K.8/E)

Bazı katılımcılar Alevilerin kendi değerleri üzerinden bir siyaset ve siyasi ilişkiler geliştiremedikleri için siyasi partilerin oy deposu olduklarını belirtmektedir. Alevilerin bölünmüş oldukları, kendilerine ait bir siyasi çizgide bulaşamadıkları birçok Alevilerde birçok siyasi tutum ve yaklaşımın mevcut olduğu ifade edilmektedir.

*"*Şimdi bilirsiniz Aleviler daha çok Cumhuriyet Halk Partisine oy verirler. Bunda bir sakınca yok, bana göre özellikle derneklerden ve dernek başkanlarından, önce siyasete karşı değilim alevi milletvekilleri elbette olacak hangi siyasi partiden olursa olsun ama siyaset benim işim de değil bunu tartışma konusu bile yapmam çünkü Aleviliğin sorunlarının oralarda da tartışılması gerekir, her platforma da taşınması gerekir. Fakat Aleviliğin, ben dernek başkanlarının siyasetin içinde olmasına karşıyım çünkü örnek oluyor her gelen bir ya belediye meclis üyesi oluyor giderek o hedef haline geliyor bir sıçrama noktası. Alevilik kimsenin eee omuzlarına basacağı, sırtına basarak yükselebileceği bir alan olmamalı. O milletvekili, politika yaptığı için çünkü partiler var, politika yaptığı için milletvekili olmalı burada dernek başkanı olduğu için değil şimdi bundan kurtulmak lazım çünkü çok kötü bir örnek yarattı bu, nerede dernek başkanı varsa ya bir belediye başkanı adayı, en azından muhtar adayı oluyor. Ya iki yıl sonra ya belediye meclis üyesi adayı, ya il genel meclisi üyesi adayı, ya da işte söylediğim gibi milletvekili, belediye başkanı adayı falan buralar bundan kurtulmalı, bu derneklerin temel işlevi Aleviliği yaymak olmalı, Aleviliği örgütlemek olmalı, Alevilerin sorunlarını çözmek olmalı. İki dönem başkanlık yapan insan, eee zaten başkanlık diye bir kurs da yok, oralarda öğreniyorlar her ne öğreniyorlarsa, biz çok fazla bürokrasisi olan

bir ülkeyiz işte bürokrasiyi öğreniyor falan, dernek başkanlığını öğreniyor pat siyasete giriyor, olmuyor yani bu şık değil hem, özellikle kurumlar içerisinde siyasetten yükselip, siyaset yapmak başka bir şey, siyasilerle muhattap olmak başka bir şey ama oraları kullanıp milletvekili olmak, muhtar olmak başka bir şey onu birbirinden ayırmak gerektiğini düşünüyorum.*"* (K.9/E)

4.8. Alevilerin Temel Sorunları

Genel olarak Alevilerin en temel sorununun bir araya gelememeleri olduğu belirtilmektedir. Ayrıca zorunlu din dersleri sorunu etrafında bir araya gelmelerinin önemli olduğu ve laiklik ilkesinin savunulmasının gerekliliği ifade edilmektedir. Katılımcılardan biri bu konuyu şöyle özetlemektedir:

*"*Bence en temelde bir araya gelememeleri bir türlü, eee belirli tarihlerde ya da cenazelerden cenazelere yan yana gelmeleri, tabi bunun dışında ortak oldukları bazı konular yok değil misal verecek olursak, zorunlu din derslerinin kaldırılması mesela, çoğu kurum bu konuda aynı noktada duruyor, ama bana sorarsanız Avrupa Alevi derneklerinin daha çok oluşturduğu kamuoyu baskısı ve AHİM'e başvurması sonrasında görünürlük kazandı, sonrasında da diğer kurum ve derneklerin gündemine girdi. Türkiye'deki kurumların da kendi aralarında bu konuları sık sık tartışması ve kendi kitlelerini bu konuda bilinçlendirmeleri gerekir. Ama zaten baktığınızda laik bir ülkede zorunlu din derslerinin olması kadar abes bir şey de olamaz, Cumhuriyetin bize kazandırmış olduğu en önemli ilkelerden olan Laiklik ilkesi böyle göz göre göre ihlal edilemez. Laiklik sadece Aleviler için önemli olmamalı toplumun her kesiminin bir arada yaşayabilmesinin de garantisidir aynı zamanda*."* (K.1/K)

Bir başka katılımcı Alevilerin en önemli sorununun Türkiye'de ikinci sınıf vatandaş olarak görülmeleri ve öyle bir muameleye maruz olduklarını söylemektedir. Bu durumun Alevilerin kendilerini tanıtmaktaki eksikliklerinden de kaynaklandığı şöyle ifade etmektedir.

*"*Şimdi şöyle ki bir çok sorun sayılabilir eee ama en önemlisi kendi ülkemizde ikinci sınıf vatandaş olarak görülmemiz ve öyle davranılması bana göre, sanki bu ülkenin bir parçası değilmişiz gibi görülüyor egemenler tarafından, bu ülkeden olmayan bir insandan daha yabancı görülüyoruz. Tabi bu durum sadece egemenler yüzünden oldu demek çok da doğru bir görüş değil, içinde yaşadığımız topluma kendimizi doğru ifade edememiz de bizim kendi eksikliğimiz, daha fazla insanla bir araya gelmemiz gerek, kitle iletişim araçlarını daha fazla kullanmamız gerek bu durumun önemli olduğunu düşünüyorum*."* (K.2/E)

Katılımcılardan bazıları Alevilerin birçok sorunu olmasına karşın temelde inançlarını yaşayamadıkları, yasaklı bir inanca sahip oldukları belirtilmektedir. Asimilasyon politikaları, yaşanan katliamlar ve yok sayılmaları nedeniyle demokratik hak mücadelesi yürüttükleri ifade etmektedirler.

> *"*Sorunsuz bir şeyimiz yok ki bizim, her şeyimiz sorunlu çünkü başta söyledik, ama en önemlisi biz inancımızı özgürce yaşamıyoruz, bizim inancımız yasaklı bir inanç bu ülkede, bu coğrafyada ondan dolayı yaptığımız her şey sorundur. Asimilasyon politikaları üzerinden, yok sayma politikaları üzerinden, Alevi-Kızılbaş-Bektaşi tarihine bakın yaşadığı katliamlar tarihiyle anılır. Çünkü emekten, Hak'tan ve haklıdan yana olan o kırmızı çizgilerinden dolayı eee sürekli ötekileştirilmiş, sürekli yok sayılmış işte sürekli eee düşman gözüyle görülmüş bir anlayışla egemenler tarafından görülüyorlar. En büyük sorunlarımız bunlar, bu gün de bunlar devam etmekte. Eee yaşamış olduğumuz birçok katliam var. Çorum, maraş, sivas, gazi ve benzeri çoğaltabileceğimiz, yani sorunlarımız fazlasıyla var. Biz demokratik hak alma mücadelesi yürüten bir anlayışla hareket ediyoruz. İnsan ve insanı değerleri ön plana çıkarttığımız için, insan ve insani merkezli olduğumuz için de eee doğallığında kimsenin saçının teline zarar gelmesini istemiyoruz.*"* (K.3/E)

> *"*Kendilerini ifade edememeleri, kendilerinin kabul görmemeleri, baskılara karşı koyamamaları, çok yoğun bir baskı var, özellikle Osmanlı Devletinden beri Aleviler üzerinde ciddi baskılar var bu katliamlara kadar uzanmış bir baskıdan söz ediyoruz. Aleviler hiçbir zaman kendilerini güvende hissetmediler, güçsüzler, dağınıklar, korkularla yaşamış olan bir toplumdan söz ediyoruz. Bu korkularını artık yavaş yavaş atıyorlar üzerlerinden, kendilerini ifade etmeye başladılar. Cemevleri, kurumlar, dernekler eee daha fazla çoğalmaya başladı. Dediğim gibi ilk önce kendilerini ifade edemiyorlar, özgür değiller ama bunu yapacaklar, yapmaya başladılar. Örneğin Avrupa da bu çok daha başarılı bir şekilde gidiyor, ilerliyor. Avrupa'daki Alevi dernekleri ülkeler düzeyinde kabul görüyor. Üniversitelerinde kürsüleri var eee Üniversitelerde Alevilik ile ilgili programlar, dersler veriliyor. Alevilik devlet düzeylerinde kabul görmüş durumda ama Türkiye bunu diretiyor, bu bir yere kadar ama, bunu kabul etmek zorunda kalacak Türkiye de, Türk hükümeti de, Türkiye demeyelim toplumu kastetmeyelim ama iktidarlar bunu kabul etmek zorunda kalacaklar, tanıyacaklar yani Aleviliği tanıyacaklar.*"* (K.4/E)

Katılımcılar Alevilerin temel sorununun Alevi inancının devlet tarafından tanınması sorunu olduğu belirtmektedirler. Ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yapısı ve işleyiş tarzı, asimilasyon politikaları ile birlikte Alevilerin kendi inanç önderlerini yetiştirememesi ve Aleviliği genç kuşaklara aktarılamamasını da vurgulamaktadırlar.

Laikliğin savunulması, eşit yurttaşlık ve hak mücadelesinin ilerletilmesi ile bu sorunların aşılacağını ifade etilmektedirler.

> *"*Alevi toplumu olarak en temel sorunumuz aslında yurttaşı olduğumuz devlet tarafından inancımızın, varoluş tarzımızın tanınması ve bizlerin Sunni İslam'ın değer yargıları ile değerlendirilmemiz oluşturuyor. Şöyle ki eee ciddi bir asimilasyon problemi ile karşı karşıyayız. Gerek inanç önderlerimizi yetiştirme konusunda olsun, gerek genç kuşaklara Aleviliği aktarma konusunda ciddi sorunlarımız bulunuyor. Bu ülkede bir Diyanet İşleri Başkanlığı var. Ne yapıyor bu kurum? Vatandaşın vergileri ile finanse ediliyor ama sadece Hanefi Sunni İslam'a hizmet ediyor. Öncelikle bu ayrımcılığa bir son verilmeli. Gerçi Alevi toplumunun büyük bir çoğunluğu eee Diyanet İşleri Başkanlığı'nın lağvedilmesini istiyor. Her cemaat kendi ihtiyaçlarını kendisi karşılamalı. Yani şu anda Alevi dernekleri fiiliyatta nasıl var oluyorsa, diğer cemaatlerde aynı yöntemi benimsemeli. Laiklik bu açıdan çok önemli, tam manasıyla laikliğin olmadığı yerlerde bu gibi ayırımcı uygulamalarla maalesef yaşamak mecburiyetinde bırakıldık. Çözüm meselesine gelince, laikliğe dair sorunları elbette Aleviler tek başına çözemez. Bunun için toplumun farklı kesimleri ile ortaklaşmalı, demokratik hak temelli ortak bir mücadele hattının örülmesi gerekiyor. Eşit yurttaşlığın temel ilke ve eee hedef olarak belirlendiği bir mücadele yürütülmeli diye düşünüyorum*."* (K.5/E)

> *"*Alevilerin temel sorunları; kendi içlerinde birlik sorunu, kendi dışlarında da sistemin baskılarından kurtulma ve var olma sorunu. Sistemin baskılarından kurtulma sorunu da salt Alevilerin kendilerinin tek başına vereceği bir mücadeleden ziyade, demokrasi, özgürlük, eşitlik mücadelesi kapsamında, örgütlü siyaset yapan tüm kesimlerle bir dayanışma içerisinde toplumsal barışı sağlayacak bir ortak projeyle mümkündür*."* (K.6/E)

Bir katılımcı Alevilerin işsizlik, yoksulluk ve siyasette kendilerini ifade edememe gibi sorunlarının olduğu, bununla birlikte kendilerine ait inancı ve Alevi tarihini bilmemeleri belirtilmektedir. Alevilerin kendilerine özgü örgütlenme modelin geliştiremedikleri için mevcut Alevi kurumsallaşmasına gidildiği fakat bu kurumların yeterli olmadığını ifade etmektedir.

> *"*Şimdi güncel olarak baktığımız zaman, işsizlik, ekonomik sıkıntılar, eee bu bürokrasiye endeksli siyasette kendilerini ifade edememeleri, bunlar günümüzün sorunları, bir de genel olarak da kendilerini bilmemeleri, tarihlerini bilmemeleri, eee geçmişte neler yaşadıklarını, nerelerden geldiklerini bilmemeleri, eee etnisite de hala kendilerine çözüm aramaları, hala işte Kürt'ten Alevi olmaz söylemleri, kendileriyle ilgili eee tarihsel bilgi sahibi olmamaları ve kendi içlerinde dedelik kurumu ortadan kalktıktan sonra da, kendi özgün örgütlü yapılarının olmaması zaten bu dernekler de bu boşluktan ötürü ortaya çıktı. Yoksa bu dernekler

> Alevilerin örgütlenmesini sağlayacak kapasitede yapılar değil. Alevilik günümüzde kendisini bilmek zorunda, evrenle kendi arasında ki bağı tekrardan o bilince çıkarması lazım, yani bilip de unuttuğu şeyi hatırlaması lazım, ikincisi kendi paradigmasını bugünkü siyasal dünyaya nasıl dayatacağının yöntemlerini bulması lazım ve bu sistem içerisinde kendisinin de bir bilinç olduğunu, bilinç taşıyan bir varlık olduğunu, bir tür olduğunu dayatabilecek mekanizmalarını bulması lazım, eee başkalaşmaması lazım, başkasına benzememesi lazım, bunların yöntemlerini, araçlarını geliştirmesi lazım, bunun için de şansı, vakti var mıdır bilemiyorum. Kendini yeniden üretmesi lazım.*"* (K.7/E)

Diğer bir katılımcı Alevilerin sorunları olarak zorunlu din derslerinin kaldırılması, eşit yurttaşlık hakkı, Madımak Oteli'nin müze olması ve Alevi dergahlarının Alevilere iade edilmesinden bahsetmektedir. Alevilerin kendilerini kendi özgün inanç değerleri ile var ederek talepleri için mücadelelerinden kaçınmamaları gerektiğini ifade etmektedir.

> *"*Çok klasik şeyler var tabi, Zorunlu din derslerinin kaldırılması, eşit yurttaşlık hakkı, Madımak otelinin Müze olması bunlar dile pelesenk oldu ama altı pek doldurulmayan kavramlar. Yani Alevi toplumu bu konuların üzerine gitmiyor çok fazla, bunda bizim de eksikliklerimiz var çok fazla kamuoyu baskısı yaratamıyoruz. Bütün bunların yanında Dergahların yeniden geri verilmesi gibi bir derdimiz olmalı 1925 yasasıyla birlikte kapatılan dergahların ama orada da yine Ulusalcı-Kemalist Alevilerin, öyle bir kaygısı olmadığı için çok yüksek volümle bunu dile getirmiyorlar ya da kaçınıyorlar bu tartışmalardan. Bir kere Aleviler kendini kendi tarihselliğiyle var edecek, kendini kendi sosyolojik değerleriyle, kendi inanç değerleriyle, kendi özgün değerleriyle var edecek, tanıtacak ve haklı taleplerini eee kişilerin, bireylerin dernek yöneticilerin angaje oldukları kurumlar, ilişkiler üzerinden değil kendi tarihlerinden örnekler alarak var etmeliler yani mücadeleden kaçınmamalılar, biat kültürün girmemeliler, teslimiyetten uzak durmalılar, düzen içileşmeyle de bu iş olmuyor eee çok böyle ideolojik yapılanmalarla da olmuyor bu iş.*"* (K.8/E)

Alevi topluluğunun sorunları olarak eşit yurttaşlık hakkı için mücadele edilmesi, Cemevleri'nin yasal bir statüye kavuşturulması, inançların eşitliğinin sağlanması konularına değinen bir katılımcı, laiklik, demokrasi ve hukukun olmadığı bir yerde toplumun bütün kesimlerinin özgür olmadığını ifade etmektedir.

> *"*Herkes söylüyor, eşit yurttaşlık hakkı diye bence de haklı bir talep bu, yani ötekidir Alevi, sürekli ötekidir hem de. Bugün hala Cemevlerine yasal statü verilmedi mesela. Ayrıca biz statü falan da istemedik yani, statü çok tehlikeli bir sözcük, statü ayrıcalıktır. Biz statü istemiyoruz. Biz diyoruz ki "Eşit Yurttaşlık" hakkı uygulansın, börtü böceğin hakkını da istiyoruz, yani ne varsa, yaşama dair,

ötekinin hakkını da, ötekiyle birlikte, böyle olsun istiyoruz. Halbuki temel sorun, inançlar eşit olmalı, bir ülkede insanlar inancından dolayı aşından, işinden olmamalı, ötekileştirilmemeli, mahpusa düşmemeli, bunu da burada düşünün yani bu kurumun 15 tane yöneticisi cezaevinde, yani bunu göz ardı etmek mümkün değil, dolaysıyla eşit yurttaşlık, bir ülkede ki huzurun ve barışın da teminatı. Yani Laiklik olmadan, Demokrasinin olması, hakkın olması, hukukun olması mümkün değil ve bunun için de en fazla Sunniler mücadele etmeli. Çünkü kendi özgürlükleridir yok olan. Bakın biz kendi özgürlüğümüz için mücadele ederken onlar kendi özgürlüklerini yok ediyorlar. Onlar başka türlü bağımlı hale getiriliyor.*"* (K.9/E)

Diğer bir katılımcı ise, Alevi topluluğunun temel sorunun ekonomik sorunlar olduğunu belirtilmekle birlikte, işsizliğin ve geçim kaygısı nedeniyle eğitim hayatının yarıda bırakılmasına değinmektedirler. Ayrıca Alevi inancının yaşanılamaması, yeni kuşaklara aktarılamamasının da Alevilerin sorunları arasında olduğunu ifade etmektedir.

*"*Bana göre, Alevilerin sorunlarının hangisi hayati değil ya da hangisi temel sorun değil diye düşünmek lazım. Daha kendilerini eşine-dostuna ifade etmekten yani kendi Alevi kimliklerini ifade etmekten çekinen insanlar. Şimdi bunun yanında ekonomik sorunu birinci yana alırım çünkü Alevi gençlerinin büyük bir kısmına baktığımızda Alevi kimliğinden kaynaklı iş bulamadığını ya da eğitim durumlarının yarım kalması durumunun oluştuğunu görmekteyiz. Hem inancını yaşayamamak, geleceğe aktaramamak, yani o kadar çok şey var ki, ama ekonominin birinci öncelik olduğunu görüyoruz. (K.10/K)

4.9. Alevi Örgütlerinin Hak Talepleri

Katılımcılar genel olarak laik bir ülkede devletin sadece bir kesimin inançlarına ayrıcalık tanımasını, diğer inanç ve kültürlerin haklarını ve sorunlarını görmezden gelerek taraflı bir tutuma sahip olduğunu ifade etmektedirler. Örneğin bir katılımcı bu konuyla ilgili düşüncelerini şöyle belirtmektedir:

*"*Laik bir ülkede böyle sorunların olmaması gerek, Devlet yalnızca bir kesime ayrıcalık tanıyıp, geri kalan diğer inanç ve kültürden yurttaşlara sanki hiç yoklarmış gibi yaklaşamaz hem de vergisini alarak bunu yapamaz, o zaman tanımadıklarından da vergi almasın, madem ihtiyaçlarını karşılamıyor ya da sorunlarını gideremiyor. Cumhuriyetlerin eşit yurttaşları olur, ayrıcalıklı bir kesimi olamaz. Bütün olarak baktığınızda Devletin gerçekten de taraflı davrandığını görebilirsiniz. Alevilerin bütün bu talepleri demin de söylemiştim sadece kendileri için değil eee bir bütün olarak toplumun her kesiminin haklarının korunması ve güvence altına alınması için gerekli.*"* (K.1/K)

Keza bir başka katılımcı laik bir devlette zorunlu din derslerinin olmaması gerektiğini, devletin bütün inançlara aynı mesafe olmasının laikliğin gereği olduğunu belirtilmektedir. Devletin Alevilerin eşit yurttaşlık hakkını tanıyarak adaleti sağlamasını talep etmektedir.

> *"*Eşit yurttaşlık hakkı olmazsa olmazımızdır. Zorunlu din derslerinin kaldırılması önemli bir başka konu mesela Laik bir devlette ' zorunlu din dersi' diye bir şey olabilir mi ?bu nasıl iştir! bu durumun karşısındayız, sadece kendimiz için de değil ülkemizin tüm yurttaşları için karşı olmamız gerekli zaten. Cem evlerinin statüsü konusu da aslında eee Laiklikle alakalı Devletin dini olmaz bir kere zaten, Hz Ali efendimize sormuşlar; "Devletin dini olur mu?" diye, "olur demiş, Devletin dini Adalettir." Devletin adaletli, adil olması gerekir. Bütün inançlara aynı mesafede durması gerekir. Bir inancı kayırıp diğer inançları dışlamak hiç adaletli bir durum değil sonuç olarak*."* (K.2/E)

Diğer bir katılımcı siyasal iktidarın laikliği uygulamak yerine topluma Sunni İslam değerlerini ön plana çıkaran bir eğitim sistemini egemen kılması nedeniyle, bu durumun Alevileri olumsuz yönde etkilediği belirtilmektedir.

> *"*Bütün bu sorunlar laikliğin gerçek içeriği ile uygulanamaması ve eee eşit yurttaşlık temelinde bir birlikteliğin oluşamaması nedeniyle gündemde kaldığını söylemek isterim. Tabii bir de mevcut iktidarın toplumu İslamize etme ve Sunni değerlerine bağlı kullar yaratma projesi de var. Bütün bunlar içinde aklı yadsıyan, çocukları gençleri din adına hurafelere boğan, özgür düşünce ve eleştirel akıldan mahrum bırakan bir eğitim sistemi dizayn ediliyor. İktidar partisinin uygulamalarına baktığımızda Sunni İslam diyerek soluk alıp, milliyetçilik diyerek soluk verdiğini görüyoruz. Elbette bu durum herkes kadar Alevileri de etkiliyor ve çözüm arayışlarına itiyor. Bizler için bütün bu sorunlar ne yazık ki daha can yakıcı oluyor*."* (K.5/E)

Yine bir başka katılımcı Alevilerin yaşadığı sorunların İttihat ve Terakki Partisi'nin uygulamaya soktuğu Türk-İslam sentezinden kaynaklandığı belirtilmektedir. Devletin kuruluşunun bu zeminde yükselmesi nedeniyle Alevilerin inkar edildiğini, imhaya maruz kaldığını ifade etmektedir. Cemevlerine statü verilmesi mücadelesinin ise günümüzde pek mümkün olmadığı çünkü yasaların KHK'lar ile geçersiz sayıldığı konusuna değinmektedir.

> *"*Şimdi öncelikli sorunlar arasında elbette ki Cemevleri'nin statü alması, Cemevleri'nin Alevilere devredilmesi, zorunlu din derslerinin kaldırılması ama

> bunu açık söyleyeyim ki Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan bu yana İttihat Terak'nin Türk-İslam senteziyle oluşturmuş olduğu devlet yapısında inkar edilen, bu inkar doğrultusunda imhaya her dönem tabi tutulan Aleviliğin şuanda bir iki maddenin değişimiyle özgürlüşmesi zor, bununla kendimizi kandırmayalım, devletin her şeyden önce anayasadaki bu maddeleri değiştirmesi gerekir, eee şu anda geldiğimiz noktada bizim sığınarak talep edebileceğimiz, bir yasa bile kalmamıştır. KHK'larla yasalar da ortadan kaldırılmıştır.*"* (K.6/E)

Cemevleri'nin sadece birer ibadethane olarak tarifinin yapılmasının ve cami, kilise gibi diğer ibadethaneler ile aynı kategoride değerlendirilmesinin yanlış olduğu belirten bir katılımcı, Alevilerin Cemevleri'ni bir kültür evi olarak kabul ederek Cemevlerine ibadethane statüsü kazandırma mücadelesinden vazgeçmeleri gerektiğinin altını çizmiştir. Ayrıca zorunlu din derslerinin kaldırılması ve eşit yurttaşlık hakkı mücadelesinin yalnızca Alevilerin değil, toplumun tüm kesimleri için gerekli olduğunu savunmuştur.

> *"*Şimdi Cemevleri'nin ibadethane olarak Alevilerin bugün talep etmesi, kendi boyunlarına geçirdikleri bir ilmiktir yani. Cemevi, Aleviliğin kültüründe, geçmişinde olan bir şey değil yani bu kentleşmeyle birlikte dağınık olan Aleviler, geçmişte mezralarda, köylerde yaşarken bir kişinin evinde herkesin toplanması mümkünken şehirlerde bu mümkün değil ve ortak bir mekan ihtiyacından Cemevleri kavramı doğdu ama cemevlerini sadece eee cami gibi havra gibi kilise gibi bir ibadethaneye dönüştürmek tam da Aleviliği yok etmek isteyen düşüncelere; "ben sizin gibi olmak istiyorum, beni de kendi yelpazenize, dünyanıza alın." demek olur. Cemevlerini bugünkü kavramlarla açıklamaya çalışırsak kültür evi olarak tanımlanabilir. Dede siyasi çalışmasını yapar, kültürel çalışmasını yapar, ibadetini de yapar ama Alevilerin özellikle Cemevlerinin ibadethane olarak tanınması talebinden vzgeçmeler gerekiyor böyle bir şeye ihtiyaçları yoktur.. Zorunlu din derslerinin kaldırılması ve eşit yurttaşlık hakkı Alevilerin değil aslında bütün insanların talepleri olduğu için, çağdaşlığın gereği olduğu için gereklidir.*"* (K.7/E)

Zorunlu din derslerinin ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılması gerektiğini, bunun temel hak ve özgürlükler nedeniyle gerekli olduğunu söyleyen bir başka katılımcı, devletin vatandaşlarına kendi belirlediği bir din anlayışını empoze etmesinin zararlı ve travmatik olduğunu, özellikle Alevi çocuklarının bu nedenle psikolojik sorunlar yaşadığı ileri sürmektedir. Bunun yerine evrensel içerikli bir ahlak bilgisi dersinin daha faydalı olacağı konusuna değinmektedir.

*"*Yani biz diyanetin zorunlu din derslerinin kaldırılmasından yanayız. Zorunlu din dersi, insan temel hak ve özgürlüklerine aykırı, bu konuda AHİM kararı da var zaten ama vicdanen de çok tehlikeli bir şey bence. Bir insana şu dini öğreneceksin demek ve bir devletin bir çocuğa, yani bir Erk'in bir gücün, "dur sana din öğreteceğim ama benim dediğim dini öğreneceksin ve ona göre yaşayacaksın." Çok tehlikeli bir söz ve bu bir ötekileştirme, ötekileştirmeden sonra da potansiyel suça doğru sürüklemeye, beraberinde psikolojik rahatsızlıklar getirmeye yol açmaktadır. Yani annesiyle babasıyla tartışan çok insan gördüm, yirmi yaşında sırf okuldaki o dini eğitimden dolayı, ailesinden kopan, annesini döven, babasına dinsiz diyen, imansız diyen, sen Müslüman değilsin diyen çok insan gördüm. Bu büyük bir travmadır bakın, büyük bir travmatolojinin alt yapısıdır bu. Böyle bir travmatolojiye sebep olunacağına, eğer, baştan beri o zorunlu din dersi yerine, ahlak bilgisi konulsa çok daha faydalı olacak. Ben ahlak bilgisini şuan aklıma geldiği için gelişi güzel söylüyorum. Evrensel değerler baz alınarak, bütün dinlerin nereden geldiğini falan işte herkesin yararlanabileceği, faydalanabileceği temel bilgiler olsa çok daha kolay yolunu bulacak böyle de bir handikapı var bu işin. Yani zorunlu din dersi insan hak ve özgürlüklerine çok aykırı*."* (K.9/E)

Son olarak katılımcılardan çoğu Alevilerin devletten kaynaklı sorunları ve bunlara bir çözüm getirilmesi gerektiğini belirtilmekle birlikte, Alevilerin kendi içlerinde yaşadıkları sorunlarında asimilasyona katkı sunduğunu ifade etmektedirler.

*"*Elbette ki bunların hepsi öncelikli sorunlar, elbette ki acilen çözülmesi gereken sorunlar bunlar. Ancak ben bazı şeylerin içeriden çözülebileceğini düşünüyorum. Yani Aleviler bir taraftan evet bunlar bizim hayati meselemiz diyorlar ama bir taraftan da bunlara asıldığını görmüyoruz. Onun için de Alevilerin içsel farkındalığa, bir karar aşamasına gitmeleri gerektiğini düşünüyorum. Yani şimdi bir şeyler talep ediyorlar, söylüyorlar ama arkasını getirmiyorlar. Devlet neden ciddiye alsın ki o zaman. Bu yüzden sadece bu sorunlardan kaynaklı ya da devletten kaynaklı olduğunu bana doğru gelmiyor. Evet, her şeye evet, sorun büyük sorun evet, ama içte yaşanan sorunlardan daha büyük olduğunu düşünmüyorum. Örnek verecek olursak şuan Cemevlerinde uygulanan Erkan'ın Devletin zorunlu din derslerinden daha fazla Alevileri asimile ettiğini düşünüyorum. Dolayısıyla birinci sorunun içeride çözmeleri gerektiğini düşünüyorum. Yani yıllarca Alevileri bu kadar zulme, bu kadar baskıya, bu kadar asimile etmeye çalışmalarına rağmen asimile olmamış ama son elli yılda baktığımızda, şehir hayatıyla birlikte çok daha etkili olduğunu görüyoruz. Dolayısıyla Alevilerin bu durumun içsel savunma mekanizmalarını geliştirmeleri gerektiğini düşünüyorum. Asıl birinci sorun olarak ben bunu görüyorum. Diğerleri daha kolay çözülecek sorunlar, büyük gibi geliyor ama değil, çünkü onun kaynağı dışarıda, aslında biz dışarıyla uğraşmaktan içerisini göremiyoruz. Biz kendimizde olanı göremiyoruz hep dışarıda bir sorumlu arıyoruz, sorunu hep kendi dışımıza itiyoruz*."* (K.10/K)

4.10. Örgütlerin Karşılaştıkları Diğer Sorunlar

Genel olarak katılımcılar Aleviliğin resmi olarak tanınmaması nedeniyle gerçekleştirilmek istenen etkinlik ve faaliyetlerde sıklıkla sorunlar yaşandığı ve çeşitli engellemelerle karşılaşıldığını belirtilmektedirler. Cumhuriyetçi ve laik değerlerin çoğunlukça kabul edildiği kimi bölgelerde ise Alevilere karşı hoşgörülü bir ortamın olduğu ifade edilmektedir.

> *"*Öncelikle resmi olarak tanınmadığımızdan dolayı gerçekleştirmek istediğimiz faaliyetlere sürekli zorluk çıkarılmakta ya da bir etkinlik yapmak istediğimizde bunun uygun olmadığı söylenmektedir. Biz de gerçekleştirmek istediğimiz tüm faaliyetleri kendi kısıtlı imkanlarımız dahilinde yapmaya çalışıyoruz. Tabi bu durum bazı belediyeler ve Alevi toplumunun yoğun yaşadığı yerler için geçerli değil. Daha Cumhuriyetçi ve laik kesimin yaşadığı bölgelerde Alevi toplumu kendini daha rahat hissettiği için gönül rahatlığıyla Alevi kurumlarını açıktan destekleyebiliyor ve etkinliklerini belirli bir yardım almasa dahi kendi aralarında dayanışarak çözebiliyor. Bu dayanışma durumu keşke ülkemizin bütün bölgelerinde böyle olabilse. Bahsettiğim bu bazı belediyeler Alevilere karşı gayet hoşgörülü ve herhangi bir ihtiyacımız olduğunda ellerinden geldiğince bize yardımcı olmaya çalışıyor. Aralarında Alevi toplumdan insanlar da siyaset yürütüyor zaten, bu bizim için gayet olumlu bir durum*."* (K.1/K)

Görüşülen katılımcılardan birisi Alevi örgütlerinin çeşitli resmi işlemlerinde bilinçli olarak bir takım zorluk çıkarıldığını, sadece seçim dönemlerinde geçici bir hoşgörü ortamının oluştuğunu belirtmektedir. Ayrıca Alevi Dergahları'nın Alevilere iade edilmesi gerektiğine değinmektedirler.

> *"*Olmaz olur mu, tanınmıyoruz bir kere, çoğu resmi işlerimiz bilinçli bir şekilde aksatılmakta ya da zorluk çıkartılmakta, sadece seçim dönemlerinde biraz yumuşama hali oluyor onda da çeşitli görüşmeler yapıp eee belli bir takım sözler verilip seçim sonrasında tekrar başa dönülüyor. Yalnız şunu belirtmek isterim CHP'nin sahip olduğu belediyelerde durum bahsettiğim bu genele göre daha olumlu ve kurum olarak bize yaklaşımları eee çok daha samimi, birçok sorunumuzu çözmemizde bize yardımcı oluyorlar sadece bize de değil eee genel itibariyle bütün dernek ve kurumlara yaklaşımları daha olumlu. Ama tabi bütün bunların dışında çok daha büyük sorunlarımız var bizim. Bir kere Dergahlarımızın çoğuna giremiyoruz, bunların geri iade edilmesi gerekli. Aleviler için kutup olarak görülen Hacı Bektaş-ı Veli Dergahı, Serçeşmemiz bugün müze statüsünde ve biz Aleviler bilet alarak içeriye girmek zorunda bırakılıyoruz. En başta bu ayıptan dönülmesi gerektiğini düşünüyorum ben*."* (K.2/E)

Devletin ayrımcı ve dışlayıcı tutumu nedeniyle Alevilerin kendilerini güvende hissetmediklerini ifade eden bir diğer katılımcı, Alevilerin evlerinin işaretlenmesi gibi geçmişte yaşanmış katliamların günümüzde de yaşanabilmesinden endişe, kaygı ve korku duyduklarını belirtmektedir.

> *"*Açıkça söylemek gerekirse kurum olarak yaşadığımız sorunların en başta geleni kendimizi yeterince güvende hissetmememizdir. Çünkü devletin sergilediği ayırımcı ve dışlayıcı tutum, Alevilere önyargı ile yaklaşan bir takım kesimleri cesaretlendiriyor. Buna Alevilerin evlerinin işaretlenmesi, her Ramazan ayında kimi Alevi yerleşkelerine saldırıları örnek olarak gösterebiliriz. Yani kurum olarak yaşadığımız bir takım sorunlar Alevi bir yurttaşın yaşadığı sorunlarla benzer içerikte oluyor. Örneğin bundan bir kaç yıl önce Okmeydanı Cemevinde bir cenaze töreni için bekleyen Uğur Kurt adlı kardeşimiz sebepsiz bir polis kurşunu ile vurularak öldürülüyor. İnsanlar yardım etmek için gelince ardından Cemevine gaz bombaları atılıyor. Bu aslında tekil bir olay değil. Geçmişte de Çorum, Maraş, Sivas ve Gazi mahallesi gibi katliamlar Alevilerin belleğinde hala canlı bir şekilde hatırlanıyor. İşte bütün bu nedenlerden ötürü ve her an yeni bir saldırı tehlikesi ile karşı karşıya kalabilme ihtimali ciddi bir sorun olarak önümüzde duruyor.*"* (K.5/E)

Bazı katılımcılar Alevilerin örgütlenmesinde dernekleşmenin yetersiz kaldığını belirtmekle birlikte dayanışmanın bir biçimi olmasından kaynaklı olumlu bir adım olduğunu ifade etmektedirler. Günümüz Alevilerinin Aleviliğe dair bilgilerinin eksik olduğu, bu nedenle Aleviliği örgütleyemedikleri konusuna değinmektedirler.

> *"*Diğer sendikalar ve derneklere baktığımız zaman ya meslek tabanlı örgütlenmelerdir ya da ortak hobilere ortak amaçlara eee hizmet eden insanların bir araya geldiği derneklerdir. Eee Alevilikte dernek aslında Aleviliğin ihtiyaçlarını, örgütlenme biçimini karşılamıyor yani çok dar bir gömlek giyindi ama dirseklerden dolayı açık kalıyor ya da sökülüyor, sırtınız gözüküyor, dar bir kalıptır ama Aleviler için bir çıkış noktasıdır. O yüzden Aleviler burada işte tarihle ilgili çalışmaları oluyor, kaygıları oluyor, çok cılız da olsa, büyük düzeyde olmasa da, sosyal dayanışma- ekonomik dayanışma gibi adımlar atılıyor, çok yönlü yani. Hiçbir dernekte ve hiçbir sendikada asla ve asla görülemeyecek eee sorunlar tartışılıyor ve çözümler üretilmeye çalışılıyor bu derneklerde, aslında bunların dernek olarak Alevi örgütlenmeleri için zaten yetersiz onun dışında bir Camiye yakınsa, Camii ahalisinden sorun çıkıyor, devlet bundan rahatsız eee bir çok engelleme var siyasal ve sosyal alanlarda, kendi içlerinde bir ortak payda oluşturamıyorlar yani diğer derneklere bakın somut bir payda etrafında bir araya geliyorlar ama şimdi ki Aleviler aslında Alevi olduklarının bilincinde değiller zaten somut baktığımız zaman ya da bilimsel açıdan baktığımız zaman, ataları Alevi olduğu için bugün hak gaspına uğrayan insanların örgütlenmesi bu, yani hala Aleviliği örgütlemiyorlar. Ataları Alevi olduğu için bu nesil hak gaspına uğramış, işte devlet, sistem veya başka

inançlar bunları tanımlamış, ataları gibi yargılıyorlar, aslında ataları gibi değiller Alevi değiller, bunlar kendi sorunlarını aşmak için örgütleniyorlar. Aleviliğin örgütlenmesi o paradigmanın örgütlenmesinden zaten hala çok uzaklar bir de onu yaptıkları an karşılaşacakları sorunları bu günden tarif etmek mümkün değil*."* (K.7/E)

*"*Tabi ki var, şunu da belirtmek durumundayız, alevi örgütleri son otuz yılda çok deneyim kazandılar. Bu dernekler bazında bir örgütlülüğü var ama hala dünya ölçeğinde demokrasi mücadelesine baktığımızda çok az bir süre, onların kendi yapılarından kaynaklanan sorunlar da var dolayısıyla, zaman içerisinde mutlaka bunlar aşılacaktır. Dönemin kendi zorlukları var, dernekler yasasının durumu var. Yani şimdi şöyle bu iş aynı zamanda bir Demokrasi sorunudur dolayısıyla Alevi deyince baştan bir handikap yaratır. Başka derneklere yapılanlarla, Alevi derneklerine yapılanlar farklıdır. Bakın derneklerin, belediyelerin, devletin diğer kurumlarının, kuruluşlarının yardımları vardır. Ama bu yardımlar Alevi kurumlarına gelince muzdarip bırakılır. Dolayısıyla Aleviler bu konuda muzdariptir. Hala elektriği, suyu tartışılır, bilmem neyi, ibadeti falan. eee Devlet ibadethane belirleyemez ve tanımlayamaz. Yurttaşın kendi için neresi kutsal diyorsa orasıdır kutsal. Benim kutsalım bendedir, senin kutsalın da sendedir. Dolayısıyla senin bana kutsal dayatma ve kutsal tanımlama hak ve hukukun olmamalı, olamazda, zaten böyle bir şey de yok. Tam da bu noktada Aleviliğin kutsaliyeti tartışma konusu oluyor, kutsaliyeti tartışma konusu olunca sorun da orada başlıyor zaten, eee eğer bir kutsal anlayışı kabul edilebilse bu gibi çok sıradan sorunlar bunlar, çünkü çözülemeyecek değil, toplu iğne ucu kadar olup fakat bilerek devasa bir sorun haline getirilmesinden kaynaklanan özel bir durumla da karşı karşıyayız*."* (K.9/E)

4.11. Örgütsel Yetersizlikler

Genel olarak katılımcılar Alevi örgütlerinin yapısının geleneksel ve çağa uygun olmadığını belirtilmekle birlikte, örgütlerde herhangi bir denetim mekanizmasının olmadığını, bunun da örgüt içerisinde bireysel ve keyfi yönetim anlayışlarına yol açtığını ifade etmektedirler. Bu örgütsel sorunun aynı zamanda örgütlerin içe kapanmasına ve Alevilerin de örgütlerden uzaklaşmasına neden olduğunu belirtmektedirler.

*"*Kurumlarımızın yapısı eee çok geleneksel ve çağa ayak uyduramıyor. Yapısal olarak kurumların yeniden şekillenmesi gerekli ve diğer kurumlarla birlikte sağlıklı bir denetim mekanizması kurulması lazım, yoksa her şey çok bireysel ve keyfi işlemeye başlıyor. Kendisine bir koltuk bulan o koltuktan hiç kalkmak istemiyor. Kendi koltuk derdine düştüğü için Alevi toplumunun bugününü, geleceğini hesap etmek gibi bir derdi olmuyor haliyle. Bu durum da kurumların

yavaş yavaş muhafazakarlaşmasına ve içine kapanık bir hal almasına neden oluyor. Haliyle insanlar da yavaş yavaş kurumdan uzaklaşmaya başlıyor. Bunlar eksikliklerden sadece bir kaçı tabi*.''* (K.1/K)

*''*Bu çağ, çok çabuk değişen bir çağ, bizde birçok insan gibi yetişmekte zorlanıyoruz. Her şey çok çabuk değişiyor, başkalaşıyor. Zamanı yakalayamıyoruz, ona ayak uyduramıyoruz. Zamanı daha verimli kullanmayı öğrenebilir ve öğretebiliriz insanlara*''*. (K.2/E)

Alevi örgütlerinin sahip oldukları mekanların fiziki koşularının yetersizliğinden bahseden bir katılımcı, Alevi örgütlerinin geçmişte dergahların verdiği hizmete benzer bir hizmet vermelerini sağlayacak biçimde inşa edilmeleri gerektiğini ifade etmektedir.

*''*Burada fiziki olarak bizim koşullarımız çok elverişsiz ama yakın zamanda bunu aşabileceğiz muhtemelen. İnşaatımızı başlattığımız için de, bu olduğu zamanda geçmişte olduğu gibi Dergahlarımızın işlevi neyse o günü bu güne taşıyacak bir anlayışla burada halka hizmet edebileceğimiz bütün yoksullarımızı, bütün ezilenlerimizi, bütün haklı durumda olanlarımızın bir arada görebileceğimiz bir anlayış üzerinden yürütmek gerekli diye düşünüyorum*.''* (K.3/E)

Bir diğer katılımcı ise Alevi örgütlerinin tüm çabalarına rağmen Alevilere yeterince ulaşılamadığını iddia etmektedir.

*''*Tüm halkımıza ulaşamıyoruz galiba, ulaşmakta zorluk çekiyoruz. Belki bu konuda eksiğimiz vardır. Tüm halkımıza ulaşamıyoruz, kendimizi anlatamıyoruz. Belki bu konuda eksiklerimiz olabilir. Onun dışında elimizden gelen her şeyi yapıyoruz. Kurumların hepsi ellerinden gelen her şeyi yapıyorlar. Sadece bizim üyesi olduğumuz kurum değil tüm Alevi kurumları elinden gelenin fazlasını yapmaya çalışıyor bir eksiği işte eee halkın tamamına ulaşamıyor, kendini tam olarak ifade edemiyor*.''* (K.4/E)

Bazı katılımcılar Aleviliğe göre inanç önderi olarak tarifi yapılan, hayatın her alanında bilgi sahibi olan ve Alevilerin her türlü sorunları ile ilgilenen insanların yerine, günümüzde Alevi örgütlerinde sadece dinden bahseden ve din adamı olarak tanıtılan, öne çıkarılan kişilerin yaratığı bir çürüme olduğunu belirtmektedirler.

*''*Hızla din adamlığına doğru savruluyoruz. Alevilikte din adamlığı kavramı yoktur, Alevilikte inanç önderliği vardır. İnanç önderi de sadece Allah, Kuran, kitap anlatmak değildir, inanç önderi aynı zamanda avukattır, doktordur, işte

mühendistir, öğretmendir eee talipleriyle kurduğu ilişki yaşamda ne varsa hepsini kapsar ve onun hepsine bir tanımlama getirir bir çözüm üretir. Ve dolayısıyla bu giderek yok ediliyor. Tanımadığımız, karizmatik bir şekilde gözüken, ellerinde çanta, boyunlarında kravat, iyi giyinmiş, ağzı iyi laf yapan, beş on kitap cebinde, ortaya çıkıp konuşan, halkla organik bir bağı olmayan insanlar, fakat bunu bilerek yapıyorlar zaten, bu Alevilikte dede-talip ilişkisinde bir tahribat yaratıyor. Ben bunun da bir bomba olduğunu düşünüyorum o İnsanlarda Alevilik bağını kopartmak ve İkrarlı dedelerin o rantı görmesi lazım. Cahil topluluklarda bu para ediyor ve çürümeye yol açıyor. Bunun işliyor olması benim canımı acıtıyor. Bu noktada, biz bunları çok yaşadık, çok yol almış kadim bir inançtan bahsediyoruz. Bu süreç hakikatten bütün insanlığı çok hırpaladı, değerleri çok hırpaladı bu bütün dünyada böyle oldu eee fakat böyle yaşayamaz dünya artık. Ete kemiğe dokunmadan. Bir cep telefonunu kız arkadaşından fazla sevemez bir insan, eşinden fazla sevemez, arabasını sokak köpeğinden fazla sevmemeli, sevemez, böyle gidemez, yürümez. Kesilen ağacı görmemezlikten gelemez, o kadar yok ettiği yuvaları ve o yuvaları sadece bir kuş yuvası olarak algılamayın, bir ağacın yaprağında yüzlerce küçük canlı türleri yaşar, karıncalar, arılar, sinekler ve bunların yok edilmesine seyirci kalamaz insan çünkü eğer seyirci kalırsa bir gün yok olan kendisi olacaktır, insanlığın kendisi.*”* (K.9/E)

Bazı katılımcılar Aleviliğin hedefinin insanları kişisel gelişim açısından olgunlaştırmak ve olgunluk mertebesine yükseltmek olduğunu, bu konuda eksik kalınsa dahi çabalamaktan vazgeçmemek gerektiğini ifade etmektedir.

*“*Şöyle bir şey var, dediğim gibi insan her zaman kendini yüceltir. Bende bir şeyler yapıyorum elbette ama ben kendim için bunu söylemekten utanıyorum, sıkılıyorum, çünkü kendi adıma hep eksik kalıyorum. Ancak Alevilik adına Yol adına baktığımda, eee kendi adıma o gayret içindeyim ve ben bütün yaşam şeklimi Yol’a göre dizayn ettim. Eee Ama daha fazlası yapılabilir mi dersen yapılabilir tabi, yani Kamil insan olmak yolu o kadar da kolay değil Alevilik böyle bir yol, Kamil insan olmak da oldum denilince olunmuyor. Sürekli sürekli hep kendinde olma hali, Pirlerimizin dediği gibi “ Önce kendine gel” kendine gelmen lazım kendinden dışarıya çıkmamak lazım. O yüzden bizim de insan olarak bir sürü eksiğimiz var bir sürü hatamız var bende bu yola, aynı zamanda kişisel gelişim yoluna da daha iyi insan nasıl olurum, nasıl bu yola faydalı olabilirim, nasıl bu yolu akla uygun yaşayabilirim düşüncesi oldu. Dediğim gibi eksiklerim mutlaka vardır o yüzden bütün yaşamımı ona göre ayarladım.*”* (K.10/K)

4.12. Geleceğe Yönelik Hedefler

Genel olarak katılımcılar Alevi örgütlerinin esnek, şeffaf ve katılımcı bir yapıya sahip olmaları gerektiğini, gençlerin ve kadınların öncelikli olarak yönetimde daha fazla yer almalarını talep etmektedirler.

> *"*Bunun için öncelikle gençler ve kadınlar başta olmak üzere daha fazla esnek, şeffaf ve katılımcı bir yönetim oluşturulmak zorunda ve daha fazla yetki almaları, söz hakkı almaları, gençlerin kendi geleceklerini şekillendirebilmeleri, kadınların ise ülkemizde ve dünyada layık olduğu yerlere gelebilmeleri gerektiğini düşünüyorum*."* (K.1/K)

Bazı katılımcılar Alevilerin sorunlarını demokratik mücadele yöntemleriyle örgütlü bir güce dönüşerek çözebileceğini savunmaktadırlar. Ayrıca Alevilerin kendilerini özgürce ifade edebildikleri ve herhangi bir baskıyla karşılaşmadıkları bir ortamda yaşamak istediklerini ifade etmektedirler.

> *"*Hızır umudun atlısıdır deriz biz Aleviler, Hızır mücadelenin kendisidir. Bizim açımızdan, sorunlarımızın ve taleplerimizin çözümü noktasında halkımızın örgütlülüğünü yaratıp eee demokratik mücadele ile hak alma mücadelesini birleştirdiğiniz de biz inancımızın gereği olan bir anlayışla da sorunlarımızı çözerek geleceğimizi örebileceğimizi düşünüyoruz bu anlamda örgütlü bir güç olmak eee bizim gibi düşünen insanlarla daha fazla yan yana gelebilecek koşulları sağlamak öncelikli hedefimiz*."* (K.3/E)

> *"*Alevilerin kendilerini ifade edebilecekleri düzeye gelmeleri, Devlet nezninde kendilerini kabul ettirebilecekleri bir durum, baskı görmeyecekleri bir durum. Ayrıca Diyanetin kaldırılmasını hedefliyoruz. Bu konuda bir çalışmamız var. Devletin tamamen laik, özgürlükçü ve demokratik bir yapılanma içerisine girmesini hedefliyoruz, devletin bir dini ve mezhebi olmasını istemiyoruz. Böyle bir çalışmamız var, hem etnik hem mezhepsel anlamda herkesle aynı mesafede duran bir devlet özlemiyle karşı karşıyayız. Bunun için mücadele vereceğiz. Devletin dini olsun istemiyoruz*."* (K.4/E)

Alevilerin özgürlük, demokrasi ve eşitlik mücadelesinde birlikte hareket edebilecekleri bütün demokratik kitle örgütleri ile beraber ortak bir mücadele yürütmesi gerekliliğini vurgulayan bir katılımcı, toplumsal zenginliğin eşitçe bölüşüldüğü ve adaletin hakim olduğu bir toplumsal yapı içinde yaşamak istedikleri belirtmektedir.

*"*Özgürlüklerden, demokrasiden, eşitlikten yana olan bütün sivil toplum kuruluşları ve demokratik kitle örgütleri ile ortak bir mücadele ağı örmemiz gerekiyor. Biz Aleviler tüm tarihimiz boyunca hakça bir bölüşüm ve adil bir toplum içerisinde yaşamı düşledik ve bunun için mücadele ettik. Hala da ediyoruz ve biliyoruz ki bunu isteyen bir çok farklı toplumsal kesimler var. İşte hep beraber bunun için yan yana gelmeli ve insana yakışır paylaşımcı, özgür bireylerden oluşan bir toplumsal yapı için mücadele etmeliyiz diye düşünüyorum. Sorunlarımız farklı olabilir ama bu sorunların çözümü ancak ortaklaşarak mümkün olabilir*.''* (K.5/E)

Yine bazı katılımcılar gelecek kuşaklara Alevilik bilincinin aktarılması için gerekli yapıların oluşturulması gerektiğini belirtmektedirler.

*"*Gelecek konusunda kaygı yok, gelecek olacak, bir gelecek var. Kaygı şu ki, bu gelecekte ben var olabilecek miyim. Şimdi benim de bir ömrüm var 20-30 yıl sonra ölmüş olacağım ve o zaman gelecekte var olabilmem, benim genlerimi ve bilincimi taşıyan insanların var olması lazım. Benden doğacak çocuklar eğer benim bilincimi taşımıyorlarsa genlerimi taşımalarının da çok fazla bir anlamı yok, onun için gelecekte genlerimi ve bilincimi taşıyan insanların var olabilmeleri için gençlerimize de kendi bilincimizi aktarabilmemiz lazım ve o bilinci aktarabilecek mekanizmalar bulmak lazım ayrıca o bilinci gençlerimizin taşıyabilecekleri kadar değerli ve tamamlamış hale getirmek lazım*.''* (K.7/E)

Alevilerin çağın ihtiyaçlarına yanıt üretebilecek yönetici kadrolara sahip olması gerektiğini ifade eden bir başka katılımcı, Alevi gençlerinin bu ihtiyaçlara uygun olarak yetiştirilmesinin, bu yönde eğitim çalışmalarının organize edilmesinin altını çizmiştir.

*"*Çok var, bir çok projemiz var kısa kısa başlıklar halinde söyleyeyim, birincisi gençlik çok önemli, gençlik yetiştirilmeli bugün artık bilgisayar çağındayız, internet çağındayız her şeyin, bilginin çok hızlı değiştiği bir çağdayız o yüzden, teknolojiyi de bilen, çağı da bilen, öğrenmeye meraklı, ön yargılardan uzak yeri geldiğinde işte Dünya'yı gezip görebilecek, finans sıkıntısını aşarak, ya da finansa çok fazla ihtiyaç duymadan, Alevilerin yaşadığı bölgeleri gezerek, ona dair bir fikriyatı olan kendi tarihini bilen yönetici kadrolar yetiştirilmeli, öncülere çok ihtiyaç var. Alevilik eğitim çalışmaları olmalı, Alevilik dayanışma ağı olmalı eee kanalları olmalı yayınları olmalı Alevilerin ya bu örgütlenmeyi biraz zenginleştirmek ve güçlendirmek gerekiyor daha doğrusu*.''*(K.8/E)

Genel olarak katılımcılar Alevi topluluğunun kendi gerçekliği ile buluşmasını, bunu fark etmesini ve bu gerçekliği dillendirmesi gerektiğini ifade etmektedirler. Bir

katılımcı yaşanan doğa katliamları konusunda da toplumun duyarlı tüm kesimleriyle yan yana gelerek ortak bir mücadele yürütülmesini şöyle istemektedir:

> *"*Şöyle giderek insan yalnızlaşıyor ve sesiniz, yani bir atasözü vardı, insanın arkasından gitmeyin diye başlıyordu, Kızılderili atasözüydü herhalde, arkasından gittiğiniz insan sizin beklediğiniz insan değildir belki de, kimsenin önüne de geçmeyin arkanızdan gelen olmayabilir. Yürüyeceklerinizle omuz omuza yan yana yürüyün der. Bizim artık önümüzde arkamızda yanımızda yöremizde insan yok, kalmadı, çok az. Bunu Mutlaka görmek zorundayız, kendi gerçekliğimizi göremezsek, yolumuza müdahale etmemiz mümkün olmaz, biz gerçekleri, hakikati, Aleviliği tanımlamaya çalışırken biraz önce atladığımız yerlerden bir tanesi Alevilik kendine hak der, hak. Hak hakikatin türevidir, gerçeğin türevidir. Bizler gerçeğin yanında durmaya, gerçeği söylemeye devam edeceğiz. Ve mutlaka gerçek, hakikat kendisini zorla da olsa kabul ettirecektir. Gerçek dünya talan ediliyor, gerçek hava kirletiliyor, gerçek su kirletiliyor, gerçek insanların o tamahından kaynaklanan büyük bir zulüm var ve bu gerçeği herkes görmek zorunda bu gerçeğin farkına varıldığında eee ancak yaşamın, dünyanın, yer kürenin bir değeri, bir kıymeti olacaktır.*"* (K.9/E)

Genelde katılımcılar Alevi örgütlerinin kurumsal bir kimlik oluşturamadıkları, geleceğe dair ciddi hedeflere sahip olmadıklarını belirtmektedirler. Mevcut durumun oldukça olumsuz ve günü kurtarma amaçlı olduğunu, ancak bu durumu değiştirmek için çabalayan yöneticilerin de var olduğunu vurgulayan bir katılımcı, bu konuyu şöyle özetlemektedir:

> *"*Şu an kurumların herhangi bir hedefleri yok gördüğüm kadarıyla. Kurumsal kimlik oluşturulmamış bir kere. Kurum dediğinizde dört duvarın olmasıyla kurum olmuyor eee kurumun kendi dili olmalı, ciddiyet olmalı, en önemlisi devamlılık olmalı bir sürü bir sürü şey son olarak bütün bunların olması için bir plana ihtiyaç var. Benim kurumların içerisinde olmamın asıl sebebi bu, geleceğe yönelik bir hedefleri yok yani. Dedim ki ben Aleviliği yaşayacaksam zaten yaşıyorum bireysel olarak, bir kuruma gerek yok, bir kurumda olmama gerek yok, hatta bazı durumlarda kurumlarda bulunmak kendi bireysel olarak Aleviliği yaşamanı sekteye bile uğratabilir. Orada başka bir Erkan görüyorsun. Benim üzüldüğüm ama hala belki bunu yapabiliriz dediğim, Alevilerin geleceklerini planlamaları lazım, çünkü görüştüğüm bazı Alevi dostlara ve bazı kurumlara kendi kurumsal değerlerinden tutun da bir sene sonra ne yapacaksınız a kadar sorular sormuştum hiçbir hayal cümlesi bile duymadım. İnanabiliyor musunuz hayal. İçimizden bazılarımızın hiçbir hayali dahi yokmuş, bu bana çok ilginç gelmişti. Bir kurumun ya da bir insanın hayali olmaması ne demek. Onun için Alevilerin otuz, kırk yılı geçiyorum en azından bir yıllık, beş yıllık, on yıllık geleceğe yönelik planları olmalı. Eee bir vizyon yok kurumlarda, yani öyle bir misyon da üstlenilmiyor. Sadece ben günü, bu günü nasıl kurtarabilirim diye düşüyorlar demek ki. Neyse ki yetenekli yöneticilerimizi var bizim, çok

yetenekliler, anında olaylara farklı müdahaleler edip durumu kurtarabiliyorlar, kıyıdan köşeden dönülebiliyor.*”* (K.10/K)

BÖLÜM 5. SONUÇ

Yapılan bu çalışmada Alevi örgütlerinin sosyal ve ekonomik haklarını talep etmesinden kaynaklı Devlet aygıtıyla çatışmaya yol açabilecek bir gerginliğin söz konusu olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Alevi örgütlerinin üç farklı yönelimde olduğunu belirtebiliriz:

1. Devleti karşısına alıp daha radikal bir tutum sergileyenler,

2. Orta yolu bulma ve uzlaşmacı tavır sergileyenler,

3. Devletin bakış açışına yakın duranlar.

Bu üç farklı yönelim Alevi kurumlarının farklı Alevilik tanımları yapmasına yol açmaktadır. Bu farklı tanımlamaların ortak bir noktası vardır. Bu da hepsinin kendi Alevilik tanımlarının Aleviliğin özü olduğu yönünde ki iddiasıdır. Kurumlar arası çatışmanın temelini bu konu meydana getirmektedir. Devletle olan çatışmalı durum ise kimi ortak talepler konusunda farklı Alevi kurumlarının yan yana gelmesine engel olmamaktadır

Katılımcılardan edinilen veriler sonucunda Aleviliğin tanımlanması sorunsalına üç farklı yaklaşım ortaya çıkmıştır. Genel olarak ortak görüşlerden birisi Aleviliğin tek bir tanımının olmaması yönündedir. Alevilik değişime, dönüşüme, yoruma ve yaşanılan döneme uygun olarak varlığını yenileyerek devamlılığını sağlamaktadır. Bir diğer genel kanı ise Aleviliği tanımlamanın Aleviliğe zarar vereceğidir. Tanımlama bir sınırlamadır düşüncesinden hareketle Alevilik inancı insanın kendi varoluşunu evrenin varoluşuna bağlayan ve bunu hareketin kendisiyle ifade etmektedir. Bu duruma örnek olarak bir katılımcı; *"Alevilik insanın kendi varoluşunu, evrenin varoluşuna bağlayan, ikisini de açıklayan tezleri olan, açıklamaları olan, cevaplar üretmiş olan, dinler üstü, kültürden de öte, sosyolojiden de öte ama insanın ürettiği her şeyi kapsayan, kültürdür, inançtır, bilimdir."* sözleriyle belirtmektedir. Son olarak; Aleviliğin diğer semavi dinlerden farklı olduğu, kendine has bir yaşam biçimi ve felsefesi olduğudur. Semavi dinlerle ilişkisi ise tarih boyunca bir arada yaşamanın getirdiği etkileşimden kaynaklı benzerliklerden ibarettir. Bir katılımcı; *"Benim gözümde Alevilik doğal bir dindir. Nedir bu doğal din diye soracak olursanız, insan-toplum-evren-doğa bütünlüğünü veya eee uyumunu*

gözeten ve bu uyumu sağlamaya çalışan bir bakış açısı diyebilirim." ifadesiyle Alevilik inancının semavi inançlardan farkını belirtmektedir.

Katılımcılar genel olarak çok sayıda örgüt olmasının olumsuz olmadığını aksine Alevilik inancına zarar verecek bir ayrışma olmadığı sürece farklı örgütlerin faydalı olabileceği görüşünü paylaşmaktadır. Bir katılımcı bu ifadeyi destekler nitelikte şu ifadelerde bulunmuştur.

> "yol birdir, sürek bin bir dir. Yani o bir yolu, çok farklı anlayışlarla sürebilirsiniz ıiıı bu da çok doğaldır olması gereken bir şeydir çünkü farklı etnik kökenlerden gelen aleviler vardır, farklı siyasal yönelimleri olan aleviler vardır, ıı Sosyo-Ekonomik durumu farklı olan aleviler vardır, kadını vardır erkeği vardır, genci vardır yaşlısı vardır dolayısıyla eee geçmişte gelen kültürel yapılar vardır, gelenekler vardır yani insan tek tip olmadığı için, insanın coğrafyadan, tarihe, ekonomik yapısına kadar, yaşadığı toprağın bereketi ya da çoraklığına bağlı olarak insanlar çeşitlendiği için eee Aleviler de bu insanlardan oluştuğu için çok farklı yönelimleri vardır."

Aleviliğin çok çeşitli bir yapı olduğunu ve bu çeşitliliğin de farklı örgütlü yapılar meydana getirdiğini belirtmektedirler. Kolektif bir birlikteliğin Alevilerin sorunlarının çözüme kavuşabilmesinde fayda saylayacağı düşüncesi de genel görüşü desteklemektedir. Örnek olarak bir katılımcı; *"Alevilik adına kurulu dernekler federasyonlar, değişik diğer bazı isimler altında kurulu dernekler ve federasyonlar var ama gerçek anlamda gözlemlediğimiz zaman bunların bir araya gelmesi olmazsa olmaz bir zorunlu olaydır, gelmeleri gerekir, bu şu anda bir araya gelmiyorlarsa burada Yol-Erkan'ın ilke ve esaslarının ötesinde sistemin de müdahalesiyle rantçı bir anlayış, bireyci bir anlayış ve iktidar hırsı anlayışı ile değişik yapılar altında Aleviler örgütlenmiş ama olması gereken bunların hepsinin Alevilik şemsiyesi altında bir araya gelmeleri ve ortak insiyatifin yaratılması esastır şu anda eksik olan budur."* ifadeleriyle bu görüşü desteklemektedir. Farklı kurum ve yapıların oluşmasıyla ilgili bir başka genel görüş ise; Aleviliğin farklı şekillerde ele alınmasında yaşanılan coğrafyanın, sosyo-kültürel ortamın, etnisite yapısının, dünya görüşünün etkili olduğudur.

Kır Aleviliği olarak adlandırılan geleneksel Alevilik anlayışı kentleşme öncesi yaşanan, kurumlarının ve işleyişinin sürekliliği sağlanmış, kendi içerisinde iş bölümüne sahip, gündelik hayatın ihtiyaçlarını giderebilen bir yapıya sahiptir. Şehirleşmeyle beraber geleneksel Alevilik çözülme sürecine girmiştir. Bu çözülmenin altında yatan en büyük neden Geleneksel Aleviliğin inanç pratiğinin uygulayıcıları da dahil nüfusun

büyük bir kesiminin şehirlere göçmesi olduğu söylenebilir. Bu nedenle günümüzde kır Aleviliği kavramının da pratikte karşılığı yoktur diyebiliriz. Konu bağlamında bir katılımcı;

> "Alevilik bir kır yaşam biçimidir, orada vücut bulmuştur, orada gelişmiştir, orada hayatı algılamıştır, orada değerlerini yaratmıştır. Şehirle uyuştuğunda iki önemli olay Aleviliğe bir geriletme yaşatmıştır, birincisi şehirlere gelenler inançlarından, ocaklarından kopmuşlardır, bir süre ocak pirlerini, ocak dedelerini, mürşitlerini, rehberlerini görememişler, buluşamamışlar dolayısıyla bir ara boşluk doğmuş, daha sonraları bu ara boşluk döneminde de bir kuşak da yetişmiş, bu kuşak Aleviliği hiç bilmeyen, hiç tanımamış bir kuşak."

ifadesiyle açıklamaktadır. Kır Aleviliğiyle bahsedilmek istenen geçmişte yaşanan pratiğe vurgu olduğu söylenebilir. Şehirde aynı pratiğin sergilenememesi Alevi toplumu içerisinde bir krize yol açmaktadır. Farklı Alevi kurumları tarafından üretilen her türlü Alevilik tanımı bu krizi çözmeye dönük bir çabadır.

Katılımcılar Aleviliğin farklı algılanış biçimlerinin olmasını, kırdan kente göçle birlikte, kent yaşamının getirdiği toplumsal ve teknolojik gelişim ve değişimin getirdiklerinden kaynaklı olduğu düşüncesinde hemfikirdirler. Devamında Aleviliğin kır yaşamında kendine özgü ritüelleri olduğunu ve kendi sosyal sistemlerini geliştirdiklerini bundan dolayı kendi inanışlarına göre yaşamlarını şekillendirdikleri belirtilerek Kırdan kente göçle birlikte kent yaşamının getirmiş olduğu bireysellik ve Aleviliğin aile-mahalle içinde yaşanış şeklini değiştirdiğini, Aleviliğin daha çok bireysel olarak yaşanır hale geldiğini, aile-mahalle ekseninden koparak, faklı kurumların çatısı altında belirli günlerde toplanılarak yaşanılır hale geldiği belirtilmektedir. Bir katılımcı;

> "Kırlarda Alevi Pirleri, Dedeleri vardır, bütün toplumsal yaşamı onlar düzenlerler, yolun gereklerini yaparlar, taliplerini ziyaret edip görgüden, sorgudan geçirirler ve unutmadan Kadınlarda bütün bu süreçlerin içerisinde aktif bir şekilde yer almaktadır. Şehirlerde ise Bektaşi Babaları, Dedebabaları vardır. Onlarda şehir yaşamına uygun bir biçimde Alevi yolunu dizayn etmişlerdir. Toplumsal yaşamı şehir için uygun hale getirip dünyaya açılmasını sağlamışlardır."

sözleriyle ifade etmektedir. Bu değişim ve dönüşümün sadece Alevilik inancı için geçerli olmadığı diğer tüm inanışlar için de geçerli olduğu düşüncesi hâkimdir.

Katılımcılar genel olarak Alevi örgütlerine ilgi gösteren inanların orta ve düşük gelirli, orta yaş ve üzeri kadınlar, eğitimli gençler ve daha çok emekli insanlar olduğunu belirtmişlerdir. Kadınların daha çok ibadet amaçlı ve dini duygularla, gençlerin ise

Aleviliği daha bilimsel temelde anlamak ve öğrenmek için tercih ettikleri ifade edilmiştir.

Son dönemde gençlerin Alevi örgütlerine katılımlarının artmasının, örgütlerin gençlere yönelik olarak, gönüllülük temelli düzenledikleri kültür-sanat etkinlikleri çeşitli alanlarda (yabancı dil kursu, temel dersler için etüt hizmeti, bağlama kursu) eğitime dayalı organizasyonlarla birlikte paralel artış gösterdiği belirtilmiştir.

Alevi örgütlerinin inançsal hizmet dışında daha çok sosyal, kültürel ve siyasi faaliyetler olarak ikili bir niteliğe sahip olduğu söylenebilir. Alevilerin algısında Alevi örgütleri kutsal bir mekandan ziyade, toplumsal dayanışmayı örgütleyen, birlik duygusunu pekiştiren, Alevilerin gündelik sorunlarını çözmeye yönelik çalışmalar yapan mekanlar olarak ifade edilebilir. Alevi örgütlerinin sahip olduğu mekanların kullanımı çeşitli ihtiyaçlara göre organize edilmiştir. Dergahlar dışında kullanılan Cemevleri günümüz şehir mimarisine uygun, çok katlı, faaliyetlere uygun tasarlanmış yapılar olarak değerlendirilebilir. Bu yapıların, idari bölüm, kütüphane, konferans salonları, derslikler, yemekhane, Alevi ibadetinin uygulandığı Cemevi bölümü ve cenaze işleri bölümlerinden oluşmaktadır. Alevi kurumlarının tamamına yakını yapısal özellikleri açısından birbirine benzemektedir.

Katılımcılar genel olarak Cemevleri ve Dergâhların farklı yapılarda olduğu görüşünü paylaşmaktadır. Buna bağlı olarak Dergâha farklı sosyo-kültürel ve ekonomik sınıflardan insanların geldiğini Cemevlerine ise daha çok Cemevi'nin bulunduğu bölgede yoğunluklu olarak yaşayan benzer yöre ve geleneklerden gelen insanların oluşturduğu ifade edilmektedir.

Başka bir katılımcı ise bağlı bulunduğu örgütün yerleşkesi itibariyle kozmopolit bir yapıda olduğunu belirterek, bölgede yaşayan insanların temel istek ve talepleri doğrultusunda çalışıldığını ve bu nedenle de her inançtan, her etnik kimlikten ve her meslek grubundan insanların kurumun profilini oluşturduğunu belirtmiştir.

Genel anlamda katılımcılar Gençlerin Alevi örgütlerine olan ilgisinden memnun olduklarını ancak örgütlerin yapısı gereği gençlerin ihtiyaçlarına verebilecek nitelikten uzak olduklarını belirtmişlerdir. Gençlerin Alevi örgütlerini ibadetin yanı sıra sosyalleşe bilecekleri, kendi kültürel değerleri üzerinden yeni ilişkiler geliştirebilecekleri mekânlar olarak gördükleri ifade edilmiştir. Alevi örgütlerinin genel olarak gençlerle ilgili

paneller ve geziler düzenleme yoluna gittikleri, böylelikle gençlere hem Aleviliği öğretmek hem de gençleri bir arada tutarak toplumsal dayanışmayı inşa etmeyi hedefledikleri ifade edilmiştir.

Kadınlar konusunda genel olarak katılımcılar kadının konumunu birçok inanca göre Alevilik inancında toplumsal olarak erkeğe göre daha eşit bir konumda olduğunu belirtmektedirler. Ancak pratik hayatta, evlerde, sosyal yaşamda pek karşılık bulmadığını ve kadınların ikinci plana itilmeye çalışıldığını, görmezden gelindiğini ifade etmektedirler. Yine katılımcıların belirmiş olduğu ortak bir diğer görüş ise; Kadınların ikinci plana itilmeye çalışılmasının nedeni olarak bütün kurumlarda olduğu gibi Alevi örgütlerinin de yapısının erkek egemen bir kurumsal sistem olmasından kaynaklandığı, kadınlara yalnızca inanç ve emek konusunda alan açıldığı, yöneticilik vb. konularında ise öncelik verilmediği görüşüdür.

Katılımcıların ifadelerine dayanarak kentleşmenin toplumsal yapıyı çeşitlendirmesi, bunun sonucunda birbirinden farklı sosyo-ekonomik düzeye ve eğitim seviyesine sahip kitlelerin oluşmasında neden olduğundan, bu durumun Cemevlerine giden insanlar içinde de geçerlidir diyebiliriz. Alevi örgütlerinin yer aldıkları bölgeye ve sosyo-ekonomik gelir seviyelerine göre Alevi kurumlarına gelen insan profilleri farklılıklar göstermektedir. Bu kurumlara ilgi ve katılım gösteren insanların daha çok orta yaş (40-50) ve üstü kesimlerden oluştuğu belirtilmektedir. Özellikle kadınların katılımının daha yoğun olduğu, kadınların daha çok ibadet için geldikleri, ifade edilmektedir. Gençlerin katılımında ise eğitim düzeyi yüksek olanların olduğu belirtilmiştir.

Ayrıca kırdan kente göçle birlikte göç edilen bölgelere daha çok nerelerden Alevilerin yerleşmiş olmaları da Alevi örgütlerine katılımın yöresel olarak benzerliklerin ve farklılıkların etki ettiği ifade edilmiştir.

Genel olarak katılımcılar, her bir katılımcının politik bir görüşü olmasına rağmen, Alevilik inancının siyasetle çok fazla yan yana getirilmesinden rahatsız olduklarını dile getirmektedirler. Alevilik inancının siyasetle birlikte anılmasının Aleviliğe yarardan çok zarar getireceğini belirtmektedirler. Devamında Aleviliği siyaset üstü bir konumda gördüklerini belirtmişlerdir. Başka bir katılımcının görüşü ise Alevi inancının siyasetini yapabilecek koşulların oluşması için çaba harcandığı yönünde

olmuştur. Yine aynı katılımcının Alevi siyaseti yapılırken, Aleviliği bir basamak olarak kullanılmaya çalışılmasına karşı bir görüş belirtmiştir. Bir başka katılımcı ise Alevilerin de bir şekilde siyasi görüşleri olacağını bunun normal bir olgu olduğunu ve Alevilerin daha çok Cumhuriyet Halk Partisine oy verdiklerini belirtmektedir. Katılımcı devamında Alevilerin sorunlarının siyasi alana taşınılması ve orada tartışılması gerektiğini ifade etmektedir. Ortak bir diğer görüş ise Aleviliği sosyal demokrat bir çizgide olduğu görüşüdür. Başka bir katılımcı ise her örgütün kendi Alevilik tanımı olduğunu belirterek, bu Alevilik tanımlara göre de Alevi bireylerinin siyasetle ilişkisinin biçimlenmesinde belirleyici olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte Alevi topluluğunun siyasete bakışının karmaşık olduğu, hiçbir siyasi yapının Alevi topluluğunun ne gibi sorunları ve talepleri olduğu konusuyla ilgilenmediğini ve Siyasi yapıların Alevilere çıkar amaçlı ve oy deposu olarak gördüklerini belirtmektedir.

Katılımcılar genel olarak Alevilerin en temel sorunlarının zorunlu din dersleri, eşit yurttaşlık hakkı ve Cemevleri'nin statüsü olduğu konusunda hemfikirdirler. Katılımcılar demokrasi ile yönetilen laik bir devlet sisteminde tüm vatandaşların her alanda eşit haklara sahip olması gerektiği fikrini paylaşmaktadır. Yine katılımcılar, laik devletin gerektirdiği üzere toplumda ki farklı inanç gruplarına eşit mesafede, eşit kaynakların sağlanması gerektiğini ifade etmektedirler. Bu bağlamda Cemevleri'nin ibadethane olarak tanınması Alevilerin ve Alevi örgütlerinin ortak talepleri olduğu belirtilmiştir. Bu belirtilen taleplerden Cemevleri'nin statüsü konusuna bazı katılımcılar katılmamaktadır. Katılımcılara göre Cemevleri'nin ibadethane olarak tanınması konusunda ki talebin gereksiz ve yanlış olduğudur. Cemevleri'nin diğer inançlarda ki ibadethane kavramından çok farklı olduğunu, Cemevlerine yalnızca ibadethane gözüyle bakılmaması gerektiğini, Cemevleri'nin bir tür kültürevi olduğunu ifade etmektedirler.

Bazı katılımcılar Alevi örgütleri için; *"Aleviliği ne kadar farklı açılardan tanımlarsa tanımlasınlar, temel sorunlar ve ortak talepler açısından bir araya gelmektedirler."* İfadesinde bulunmuşlardır. Bununla birlikte Alevilere yönelik bir saldırı ya da tehdit edilme durumunda da yine ortak refleks göstermektedirler. Ortak noktaları belirtmek gerekirse, eşit yurttaşlık talebi, zorunlu din derslerinin kaldırılması, Cemevlerine yasal statü, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılması ya da yeniden düzenlenmesi, laiklik ilkesinin tam olarak uygulanarak, devletin bütün inançlara eşit olarak davranması ve herhangi bir inançtan yana taraf tutmaması olarak sıralanabilir.

Özellikle devletin taraflı tutumunun aynı zamanda Alevilere dönük asimilasyon politikasına da hizmet ettiği belirtilmektedir. Bir katılımcı;

> "Herkes söylüyor, eşit yurttaşlık hakkı diye bence de haklı bir talep bu, yani ötekidir Alevi, sürekli ötekidir hem de. Bugün hala Cemevlerine yasal statü verilmedi mesela. Ayrıca biz statü falan da istemedik yani, statü çok tehlikeli bir sözcük, statü ayrıcalıktır. Biz statü istemiyoruz. Biz diyoruz ki eşit yurttaşlık hakkı uygulansın, börtü böceğin hakkını da istiyoruz, yani ne varsa, yaşama dair, ötekinin hakkını da, ötekiyle birlikte"

sözleriyle ifade etmektedir. Devamında;

> "Temel sorun, inançlar eşit olmalı, bir ülkede insanlar inancından dolayı aşından, işinden olmamalı, ötekileştirilmemeli, mahpusa düşmemeli. Eşit yurttaşlık, bir ülkede ki huzurun ve barışın da teminatı. Yani laiklik olmadan, demokrasinin olması, hakkın olması, hukukun olması mümkün değil"

sözleriyle eşit yurttaşlık hakkının önemini vurgulamaktadır.

Katılımcıların bir kısmı Alevilerin kendilerini toplumun diğer kesimlerine karşı ifade edemediklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte kendi sorunlarına karşı da sağlıklı bir kamuoyu oluşturamadıkları ifade edilmiştir. Yine katılımcıların bir kısmı kent koşullarına uygun bir hak arama mücadelesi içinde olunmadığını belirtmişlerdir. Katılımcıların ortak bir diğer görüşü ise Alevilerin hak taleplerinin sadece Aleviler için talep edilmediğini, toplumun tüm kesimleri için demokratik ve laik bir devlet düzeninde eşit olarak bir arada yaşayabilmenin şartı olduğunu görüşüdür. Devamında katılımcıların birçoğu siyasi erkin Alevileri sistematik olarak ötekileştirdiği yönünde görüş belirtmişlerdir.

Bazı katılımcılar Devletin Sünni gelenek doğrultusundaki politika ve uygulamaları, Devletin ekonomik kaynaklarından adaletsiz bir biçimde ağırlıklı olarak bu kesimin yararlandırılmasını doğal olarak Alevi-Bektaşi kesimini rahatsız ettiğinden bahsetmektedir. Bu bağlamda çatışma literatüründe ki adaletsizlik ve mutlak mahrumiyet Alevilerin özellikle Devlete ilişkin düşüncelerinde görülebilir diyebiliriz. Yani devletin elindeki olanakların dağıtılması sonucu insanların elde edecekleri zenginlik prestij ve güçte bir adaletsizlik söz konusu ise adaletsizliğe uğradığını düşünenlerin dışlanmışlık hissetmeleri gündeme gelir ki, yukarıdaki niteliklerinin Alevilerde böylesi bir his uyandırdığı söylenebilir (Gölbaşı, 2008: 39).

Çatışma literatüründe bu dışlanmışlık hissiyle bir araya gelen örgütlenmelere çatışma dayanışmasının artması denilmektedir. *"Bazı teorilere göre bireysel algılar değiştiğinde çatışma dayanışması artabilir* (Bartos-Wehr,2002:111) ya da birey;

> "Karşı tarafın yaptığını abarttığında, tuzağa düşürüldüğünü anladığında kendini koruma güdüsü ön plana çıkar, bunları tek başına yapmak zor olduğundan bir arkadaşından yardım alır ve bu şekilde etkileşim artar. Rakibin zorlayıcı davranışı dayanışmayı güçlendirir... uzun süren çatışma da çatışma dayanışmasını arttırabilir" (Bartos-Wehr,2002:111)

Çatışma dayanışmasının artmasını özetlersek, bireylerin sosyal ve siyasal hayatlarında içinde yaşadıkları ülkede kendilerini dışlanmış hissetmeleri bunun sonucunda bir araya gelip, örgütlü bir dayanışma sergilemesi diyebiliriz.

Genel olarak katılımcılar, siyasi erk tarafından resmi olarak tanınmadıkları düşüncesini paylaşmakta ve bunun getirdiği kısıtlamaları en önemli sorun olarak görmektedirler. Devletin Alevi kurumlarının ve derneklerinin etkinliklerini engellemekte olduğunu böylece faaliyet alanlarının sürekli daraltıldığı ifade edilmektedir. Belirtilen bu durum konusunda farklı düşünen bazı katılımcılar Alevi dernek ve kurumlarının siyasi erk tarafından tanınmaması nedeniyle kurumlarının her türlü ihtiyacını kuruma yapılan bağışlarla gidermeye çalışmakta olduklarını ve bu durumun sosyal ve ekonomik dayanışma bağlamında oldukça olumlu olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcılar genel olarak çağa ve çağın gerekliklerine uyum sağlayamadıklarını düşünmektedirler. Alevi örgütlerinin yapısal olarak yeniden şekillendirilmesi gerektiğini ve diğer örgütlerle birlikte bir denetim mekanizması oluşturulması gerektiğini çözüm olarak görmektedirler. Örgütlerde ki bireysel ve keyfi yönetimlerin örgütleri giderek içe kapalı, muhafazakâr hale getirdiğini belirtmişlerdir. Kadınların ve gençlerin başta olmak üzere örgüt yönetimlerinde daha fazla yer alması ve şeffaf, katılımcı bir yönetim tarzı oluşturulması görüşünü paylaşmaktadırlar. Yine bazı katılımcılar Alevi örgütlerinin genel anlamda yapısal olarak sorun yaşamakta olduklarını belirterek. Bu yapısal krizin, örgütlerin işleyişinden, çağa ayak uyduramamalarına, yöneticilerin kişisel çıkar ilişkilerine girmelerinden, Aleviliği algılama biçimlerine kadar çok boyutlu ve çok yönlü olduğunu ifade etmektedirler. Tüm bu nedenlerle kurumların insanlara yeterince ve etkili ulaşamaması da yozlaşmayı hızlandıran bir etken ve yetersizlik olarak görülmektedir.

Pierre Bourdieu'da *"alan",* güç ilişkileri tarafından yapılandırılmış bir mevkiler sistemi olup toplumsal sistem içinde birbiriyle ve kendi içinde çatışan özerk alanlar olabilmektedir. Üretim ve mülkiyet ilişkileri tek toplumsal dinamik değildir, zira ekonomik sermayenin yanında toplumsal ve kültürel sermaye tipleri de vardır. (Aslantürk ve Amman, 2000: 498). Eğitim, din, sanat, spor, gibi kısmi olarak özerk alanlar da toplumsal yaşamın temel belirleyicileridir diyebiliriz. Bourdieu'nun bahsettiği alan-güç ilişkisini özetleyecek olursak, her birey kendi kültürel çevresinden edindiği bilgi birikimlerini davranışa dönüştürür. Yani bireyler bir yerlere dahil olup toplumsallaşırken dahil oldukları alanların özelliklerine göre de şekillenirler. Bu "alan" kavramının güç yapısıdır diyebiliriz.

Bir katılımcı; *"Alevilik de ki inanç önderliği kavramının giderek din adamlığına doğru şekillendiği ifadesinde bulunmuştur."* (K.9/E) Katılımcıya göre Alevilikte din adamlığı kavramı bulunmamaktadır. İnanç önderliği kavramı vardır ve inanç önderleri her anlamda yetkin ve yol göstericidirler, ifadeleriyle yaşanan bu yozlaşmanın boyutlarını anlatmaktadır.

Katılımcılar genel olarak Alevi toplumunun ve ülkenin geleceği konusunda büyük kaygılar taşıdıklarını belirtmişlerdir. Bunun neticesinde demokrasiden ve eşitlikten yana olan bütün sivil toplum kuruluşları ve demokratik kitle örgütleriyle ortak bir mücadele ağı içerisinde hareket etmeyi hedeflemektedirler. Genel olarak katılımcılar Alevi kurumlarının yalnızca Alevi yurttaşlara ulaşmayı değil bir bütün halinde tüm yurttaşlara ulaşmamayı ve bir arada eşit bir şekilde yaşamayı hedeflemektedirler.

EK'LER

Ek 1: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları Örnekleri

T.C.

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PORGRAMI

İSTANBUL'DA ALEVİ ÖRGÜTLERİ VE ALEVİ OLGUSUNA BAKIŞ

1. Aleviliği nasıl tanımlıyorsunuz?

2. Birden fazla Alevi örgütü olması hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce örgütler arasındaki bu ayrışma nereden/neden kaynaklanıyor?

3. Alevilik inancının/kültürünün algılanışında kırsal ve şehir yaşamı arasında ki farklılığın ne gibi etkisi vardır?

4.Siz örgüt olarak Aleviliğin kent koşullarında varlığını sürdürmesi ve geliştirmesi için ne yapmaktasınız?

5. Örgütünüze daha çok ilgi gösteren insan profilinden söz eder misiniz?

6. Gençlerin Alevi örgütlerine olan ilgisini genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?

7. Alevi örgütlerinin siyaset ile ilişkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

8.Sizce Alevilerin günümüzdeki temel sorunları nelerdir? Bu sorunların nasıl çözüleceğini düşünüyorsunuz?

9. Cemevleri'nin statüsü, eşit yurttaşlık hakkı, zorunlu din derslerinin kaldırılması gibi Alevilerin hak talepleri konusunda örgütünüzün değerlendirmeleri nelerdir?

10. Türkiye'deki diğer örgütlerden farklı olarak Alevi örgütlerinin karşılaştığı sorunlar nelerdir?

11. Örgüt olarak kendinizi en çok hangi konuda eksik/yetersiz görüyorsunuz?

12. Geleceğe yönelik ne tür hedefler belirliyor ve bu konuda ne gibi çalışmalar yürütüyorsunuz?

EK- 2: Derinlemesine Görüşmeler için Görüşme Çerçevesi

T.C.

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PORGRAMI

İSTANBUL'DA ALEVİ ÖRGÜTLERİ VE ALEVİ OLGUSUNA BAKIŞ

Tanışma:

Araştırmacı: Merhaba, ben Umut Engin. Maltepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde yüksek lisans yapıyorum. İstanbul da yer alan Cemevleri, Dergahlar ve Vakıflar hakkında araştırma yapıyorum. Bu araştırma gereği size Alevilik inancı bağlamında, Cemevleri, siyaset ve farklılıklar üzerine sorular soracağım ve kendi deneyimlediklerinizi öğrenmek, sizlerden fikir almak ve belki başka araştırmalara da ışık tutacak önerilerinizi dinlemek için yanıtlar vermenizi isteyeceğim. Sizlere araştırmama dahil olduğunuz, görüşmeyi kabul ettiğiniz ve destek olduğunuz için teşekkür ederim. Bilmenizi isterim ki size soracağım soruların tek bir cevabı yoktur. Soruları sizin ya da çevrenizdekilerin yaşadıklarının birer değerlendirmesi olarak düşünmeniz ve kendinizi rahat hissederek cevaplamanız çok önemli. Akışı bozmamak adına izin verirseniz ses kayıt cihazı kullanmak istiyorum.

Katılımcının:

Adı soyadı:

Cinsiyeti:

Yaşı:

Doğum Yeri:

Medeni Durumu:

Eğitim Düzeyi:

Görüşme Deşifresi

MODERATÖR: Öncelikle görüşmeyi kabul ettiğiniz için çok teşekkür ederim

KATILIMCI: Ben teşekkür ederim, umarım bir faydamız dokunur.

MODERATÖR: Kişisel bilgilerinizden sorarak başlıyorum, memleketiniz neresi

KATILIMCI: Memleketim Malatya Arguvan

MODERATÖR: Medeni durumunuz?

KATILIMCI: Hiç evlenmedim, bekarım

MODERATÖR: Kaç yıldır İstanbul'da yaşıyorsunuz?

KATILIMCI: Yaklaşık olarak 32-33 yıl olmuştur.

MODERATÖR: Eğitim durumunuzu öğrenebilir miyim?

KATILIMCI: Üniversite mezunuyum

Bütün konuşmalar…

KAYNAKÇA

Akşit, B. (1998). *Türkiye'de Bunalım ve Demokratik Çıkış Yolları*, "Türkiye'de Köy-Kent, Sınıf, Din, Etnisite Farklılaşmaları ve Toplumsal-Kültürel Bunalımdan Demokratik Çıkış", Ankara: TÜBA, s 190-220

Akşit, B.(2017). *Niteliksel Araştırmalar: Genel Tanıtım, Derinlemesine Görüşmeler ve Odak Grup Görüşmeleri*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi.

Altındağ, M. (2005). Nitel Araştırma Teknikleri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Aron, R. (1989). *Sosyolojik Düşüncenin Evreleri* (Çev.: Korkmaz Alemdar). İstanbul: Bilgi Yayınları; *aktaran* Yaşar, M. R. (2003). Çatışma Teorisi Bağlamında Depresyonun Sınıfsal Karakteri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2(5). https:// dergipark.ulakbim.gov.tr/article /view/5000067906

Arslantürk, Zeki - Amman, Tayfun, (2000). *Sosyoloji*, İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Aydın, E. (2005). *Aleviliği Ne Yapmalı?* İstanbul: Nokta Kitap.

Aydın, E. (2008). *Kimlik Mücadelesinde Alevilik*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Bartos, J.O., Wehr.P. (2002), Using Conflict Theory, Cambirdge University.

Bal, H. (1997). *Sosyolojik Açıdan Alevi Sünni Farklılaşması ve Bütünleşmesi*. İstanbul: Ant Yayınları.

Coser, L. A. (1956). The Functious of Social Conflict. New York: Thé Free Press.

Çamuroğlu, R. (2000). *Değişen Koşullarda Alevilik*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Demir, Ömer-Acar, Mustafa, (1997). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*. Ankara: Vadi Yayınları.

Dickson- Swift, A., James, E., Kippen, S. & Liamputtong, P. (2009). Researching sensitive topics: qualitative research as emotion work. Sage Journals, Vol 9, Issue 1, 61-79.

Dönmezer, S. (1994). *Sosyoloji*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Eyüpoğlu, İ, Z. (1993). *Bütün Yönleriyle Bektaşilik*. İstanbul: Dev yayınları.

Gölbaşı, H. (2007). *Alevi-Bektaşi Örgütlenmeleri* (Sosyolojik Bir İnceleme). İstanbul: Alev Yayınları.

Gölbaşı, H. (2008). *Modernleşmeyi Engelleyen Arkaik Bir Çatışma Sorunu: Alevi-Sunni Çatışmasının Arka Planı*. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 9, Sayı 1, s.39

Gülşan, H. (2004). *Anadolu Alevi Müslümanlığı*. İstanbul: Derin Yayınları.

Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Manevi Temelli *Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 3-15.

Kormaz, E. (2016). *Etimolojik Kızılbaşlık Sözlüğü.* İstanbul: Demos Yayınları

Kızılçelik, S. ve Y. Erjem. (1996). *Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü*. İzmir: Saray Kitabevi.

Kızılçelik, S. (2002). *Sefaletin Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Kümbetoğlu, B. (2005). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Melikoff, İ. (1994), *Uyur İdik Uyardılar,* Alevilik-Bektaşilik araştırmaları Türkçesi: Turan Alptekin, İstanbul: Cem Yayınevi

Melikoff, İ. (1998), *Efsaneden Gerçeğe Hacı Bektaş*, İstanbul: Cumhuriyet Kitap Kulübü

Melikoff, İ. (1999) *Pir Sultan Abdal Kültür Sanat Dergisi*, Ankara, 27

Melikoff, İ. (2011), *Kırklar'ın Cemi'nde,* Türkçesi: Turan Alptekin, İstanbul: Demos Yayınevi

Noyan, B. (1995). *Bektaşilik Alevilik Nedir?,* İstanbul: Ant/Can Yayınları.

Noyan, B. (2006). *Bütün Yönleriyle Bektaşilik ve Alevilik*, Ankara: Ardıç Yayınları, 7, s.302.

Ocak, A. Y. (2004). *Türk Sufiliğine Bakışlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Ocak, A. Yaşar. (2013). *Türkler, Türkiye ve İslam*, Yaklaşım, Yöntem ve Yorum Denemeleri. İstanbul: İletişim,

Özdüzen, H. (2006). *Tasavvuf Yolcusu Tarikatlar ve Aleviler*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Özen, G. Ç. (2011). Alt Kimlik Açısından Kentleşme Sürecinin Antropolojik Ele Alınımı. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 6(23), 56-67.

Poloma, M. (1993). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları* (Çev.: H. Erbaş). Ankara: Gündoğan Yayınları.

Silahçıoğlu, D. (2005), *Kuşatılmış Türkiye*, İstanbul, Günizi Yayıncılık.

Subaşı, N. (2010). *Alevi Modernleşmesi*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Şahin, Ş. (2002). *"Bir Kamusal Din Olarak Türkiye'de ve Ulus Ötesi Sosyal Alanlarda İnşa Edilen Alevilik"*, *Folklor ve Edebiyat*, sayı: 29, ss. 123-162.

Tekin, H. (2006). Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme. *Sosyoloji Dergisi*, s.101.

Temren, B. (1994). *Bektaşiliğin Eğitsel ve Kültürel Boyutu*, Ankara: KBY.

Türkdoğan, O. (2006). *Alevi Bektaşi Kimliği.* İstanbul: Timaş Yayınları.

Vergin, N. (2000). *Yeni Siyaset ve Siyasi Partiler. Din Toplum ve Siyasal Sistem*. İstanbul: Bağlam Yayınları.

Wallace R. A. & A. W. Wolf. (2012). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları* (Çev.: Leyla Elburz ve Rami Ayaz). İzmir: Punto Yayıncılık.

Yaman, A. (2011). *"Alevilikte Ocak Kavramı: Anlam ve Tarihsel Arka Plan."* Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi 60, ss. 43-64.

Yaman, M. (2011). *Alevilik,* İnanç, Edeb, Erkan. İstanbul: Demos Yayınları